

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Ing. Pavel Matějka

**Náhrada škody a nemajetkové újmy
uplatňované v důsledku daňového řízení**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Hana Marková, CSc.

Katedra: Katedra finančního práva a finanční vědy

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 29. 06. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 161 867 znaků včetně mezer.

diplomant

V Praze dne 29. 6. 2023

Poděkování

Děkuji prof. JUDr. Haně Markové, CSc., za vedení mé diplomové práce, za její čas a projevenou důvěru.

Děkuji rovněž mé manželce a dětem za dlouholetou podporu a trpělivost.

Obsah

Obsah

Úvod	1
1. Daně a správa daní.....	4
1.1. Daně obecně.....	4
1.2. Správa daní.....	5
1.2.1. Subjekty správy daní a příslušnost správce daně	6
1.2.2. Věcná a místní příslušnost správce daně	7
1.2.3. Pravomoc správce daně.....	8
1.2.4. Daňové řízení	10
2. Škoda a nemajetková újma	14
2.1. Stručný ústavněprávní pohled	14
2.2. Škoda.....	15
2.2.1. Skutečná škoda a ušlý zisk.....	16
2.3. Nemajetková újma	18
2.3.1. Psychologický pohled	18
2.4. Odpovědnost státu za škodu a nemajetkovou újmu	19
2.4.1. Vznik odpovědnosti za škodu a nemajetkovou újmu.....	21
2.4.2. Promlčecí doby	24
2.4.3. Náhrada škody	25
2.5. Úroky hrazené správcem daně.....	32
2.5.1. Náhrada nemajetkové újmy	34
3. Uplatnění nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy	40
3.1. Uplatnění nároku obecně	40
3.1.1. Náklady řízení a náklady zastoupení.....	41
3.2. Předběžné projednání uplatněného nároku	41
3.3. Žaloba	44
3.3.1. Místní příslušnost soudu	45
3.3.2. Rozhodnutí soudu	45
3.3.3. Použití ukazatelů finanční analýzy při stanovení výše škody	47
3.4. Regresní úhrada	47
4. Praktické případy.....	50
4.1. Nemajetková újma způsobená bezdůvodnými průtahy v řízení.....	50
4.2. Ušlý zisk	52
4.3. Nesplnění podmínek.....	54
4.4. Absence aktivní věcné legitimace.....	57
4.5. Přiznaná náhrada škody.....	66
Závěr	70

Úvod

Problematika náhrady škody a nemajetkové újmy způsobené nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem orgánu veřejné moci, která může vzniknout v důsledku daňového řízení, jehož se konkrétní fyzická nebo právnická osoba účastnila, a to zejména v pozici daňového subjektu, je oblastí relativně složitou, blíže neobjasněnou, a ne pro každého na první pohled srozumitelnou. Uvedené platí, přestože jde o oblast, která se potenciálně může dotýkat každé osoby (fyzické i právnické), které z pozice daňového subjektu vzniká daňová povinnost.

Daňový proces a daňové právo hmotné patří do oblasti práva veřejného. Orgány Finanční správy České republiky zde vystupují vůči osobám zúčastněným na správě daní ve vrchnostenské pozici. Jinak je tomu v oblasti náhrady škody a nemajetkové újmy způsobené těmito orgány, kterou speciálně upravuje zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o odpovědnosti za škodu“). V tomto případě orgány Finanční správy České republiky nevystupují v pozici vrchnostenské, ale jsou s osobou, které škoda nebo nemajetková újma vznikla, v navzájem rovném postavení. S ohledem na tuto skutečnost, a dále na to, že se dané oblasti subsidiárně použije právní úprava odpovědnosti za škodu obsažená v zákone č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), zařazují právní úpravu odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci do oblasti práva soukromého.

Při tvorbě této diplomové práce vycházím ze své dlouholeté praxe ve finanční správě, kde jsem postupně pracoval od nejnižší instancní úrovně až po nejvyšší. V rámci této profesní dráhy patřilo několik let k mým služebním úkolům mimo jiné také zastupování České republiky - Ministerstva financí před soudy ve věcech náhrady škody a nemajetkové újmy, na základě pověření ministra financí. Právě v tomto profesním období jsem načerpal řadu praktických zkušeností, o které jsem obohatil své dosavadní znalosti a zkušenosti.

Jelikož oblast náhrady škody nebo nemajetkové újmy způsobené nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem orgánu veřejné moci není detailně prozkoumána a prakticky blíže objasněna pro širší veřejnost, začal jsem ještě v době výše zmíněného zastupování uvažovat o tom, že by bylo vhodné se o své znalosti a zkušenosti podělit tak, aby daná problematika byla jasnější a srozumitelnější i pro ty, kdo se jí blíže nevěnují, ale přesto pro ně není nezajímavá. Dále vycházím z odborné a komentářové literatury a judikatury k předmětné problematice.

Cílem této diplomové práce je srozumitelnou formou přiblížit řešenou problematiku odborné i laické veřejnosti a zejména pak osobám, které se ocitly v životních situacích, kdy měly za to, že se setkaly s nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem orgánu Finanční správy České republiky, kterým byla způsobena škoda nebo nemajetková újma.

Tato diplomová práce však není určena jen zájmu „osob poškozených“, ale může být do jisté míry pomůckou rovněž pro orgány veřejné moci, u nichž jsou nároky na náhradu škody nebo nemajetkové újmy uplatňovány a které předběžně tyto uplatněné nároky projednávají. Dále může být užitečná též odborníkům z řad justice a být jim v určitém směru vodítkem při posuzování oprávněnosti a přiměřenosti nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy, jehož se žalobce podanou žalobou domáhá nebo domáhat chce.

V oblasti újmy nemajetkové se tato diplomová práce věnuje způsobům posuzování jejího vzniku a skutečností, které je nutno zohlednit při stanovení konkrétní formy přiměřeného zadostiučinění.

Hlediska skutková a právní doplňují do určité míry také o pohled psychologický, neboť lidská psychika se významně promítá nejen do fyzického zdraví, ale i do kvality života člověka obecně, jeho schopnosti žít plnohodnotný a důstojný život.

V rámci své praxe jsem se často setkával s tím, že osoby domáhající se náhrady škody nebo přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu nebyly zpravidla úspěšné, přestože byla jejich věc v konečné fázi v mnoha případech řešena až na nejvyšším stupni soudní soustavy. S ohledem na tuto skutečnost jsem zkoumal, proč tomu tak je, přičemž se nabízejí dvě základní hypotézy. První z nich je, že v daných případech osoby domáhající se náhrady škody nebo přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu skutečně neměly na požadované plnění nárok. Druhou hypotézou je, že uvedené osoby by na požadované plnění nárok měly, pokud se jej domáhaly efektivně. K potvrzení či vyvrácení zmíněných hypotéz slouží praktické případy uvedené v kapitole čtvrté.

V souvislosti s výše uvedeným jsem se věnoval pozorování jednotlivých jevů a ve vazbě na to jsem analyzoval jak jednání osob, kterým škoda nebo nemajetková újma měla podle jejich tvrzení vzniknout, tak i postupy orgánů Finanční správy České republiky z hlediska toho, co mělo škodu nebo nemajetkovou újmu způsobit, a jak tyto orgány nahlíží na to, kdy lze či nelze vznik škody nebo nemajetkové újmy sledat.

Nyní ve stručnosti k samotné systematické diplomové práci. První kapitola je věnována vymezení klíčových pojmů z oblasti správy daní, a to těch, které jsou relevantní pro pochopení souvislostí týkajících se problematiky odpovědnosti za škodu při výkonu veřejné moci způsobené

nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem orgánů Finanční správy České republiky.

Kapitola druhá je již zaměřena na oblast škody a nemajetkové újmy, a to jak z pohledu práva jednoduchého, tak i z pohledu práva ústavního. Řešena je zde také právní úprava promlčecí doby, po jejímž uplynutí již není možné domáhat se náhrady škody nebo přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu. V závěru druhé kapitoly poukazují na to, že pro samotné určení výše škody, ale i jako jeden z důkazů nejen o existenci příčinné souvislosti mezi nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem orgánu Finanční správy české republiky a tvrzenou škodou, ale také o opaku, tedy o tom, že taková příčinná souvislost zde není, mohou sloužit relevantní ukazatele finanční analýzy.

Třetí kapitola je zaměřena na samotné uplatnění nároku na náhradu škody nebo nároku na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu. Věnuje se také samotnému procesu předběžného projednání nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy Ministerstvem financí, a dále zahrnuje postup při posuzování povinnosti k regresní úhradě ze strany úředních osob (státních zaměstnanců).

V kapitole čtvrté uvádím praktické případy jimiž jsem se při své práci zabýval, včetně postupu, který jsem použil k jejich řešení. Údaje uvedené v praktických případech jsou pro účely této diplomové práce anonymizovány a mojí snahou bylo zpracovat je tak, aby byly srozumitelné.

Závěrem se věnuji zhodnocení skutečností, k nimž jsem dospěl.

1. Daně a správa daní

Stručné přiblížení oblasti správy daní je nezbytně nutné nejen pro správné pochopení souvislostí mezi daňovým řízením a možným vznikem škody nebo nemajetkové újmy uplatňované v důsledku tohoto řízení, tedy škody nebo nemajetkové újmy způsobené nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem orgánů Finanční správy České republiky. Předmětem správy jsou daně ve smyslu § 2 odst. 3 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „daňový řád“), tedy daně v širším smyslu.

1.1. Daně obecně

Daně jsou upraveny právními předpisy daňového práva hmotného, a to včetně jejich základních konstrukčních prvků. Postup správců daní a práva a povinnosti daňových subjektů a třetích osob, které jim vznikají při správě daní, upravuje daňové právo procesní, konkrétně daňový řád.

V rovině ústavního práva je ukládání daní vyjádřeno v čl. 11 odst. 5 Listiny základních práv svobod¹ (dále jen „LZPS“), a to zásadou *nullum tributum sine lege*.² Podle zmíněného článku LZPS lze daně a poplatky ukládat jen na základě zákona. Jde o ústavní zmocnění k legitimnímu omezení vlastnického práva.³ Oprávnění veřejné moci ukládat finanční břemena ve formě daní tak jednotlivým fyzickým a právnickým osobám implicitně zakládá povinnost těchto fyzických a právnických osob tato břemena nést.⁴

Daně a poplatky jsou nepochybně zásahem veřejné moci do autonomní sféry jednotlivce, nicméně tento zásah je činěn s ohledem na ústavně aprobovaný veřejný zájem na shromažďování finančních prostředků a jejich následné alokaci na zabezpečování různých typů veřejných statků.⁵ Ospavedlnitelnost zásahu do práva vlastnit majetek zakotveného v čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod je zřejmá i z rozhodovací činnosti Ústavního soudu České republiky.

¹ Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky.

² RADVAN, Michal. *Propedeutika finančního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2021. ISBN 978-80-210-9948-7. Strana č. 17.

³ BAŇOUC, H., BAROŠ, J., BOBEK, M., JÄGER, P., KOKEŠ, M., KYSELA, J., LANGÁŠEK, T., MOLEK, P., POSPÍŠIL, I., ŠIMÁČKOVÁ, K., ŠIMÍČEK, V., WAGNEROVÁ, E., WINTR, J. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO2_1993CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴ PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015. Strana č. 561.

⁵ BAŇOUC, H., BAROŠ, J., BOBEK, M., JÄGER, P., KOKEŠ, M., KYSELA, J., LANGÁŠEK, T., MOLEK, P., POSPÍŠIL, I., ŠIMÁČKOVÁ, K., ŠIMÍČEK, V., WAGNEROVÁ, E., WINTR, J. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO2_1993CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Zmínit lze například náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 29/08 ze dne 21. dubna 2009, dostupný na <https://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>.

Nahlížet na daně a poplatky pouze tak, že představují zásah do vlastnického práva, by však nebylo správné, neboť by se jednalo o pohled zcela jednostranný, bez vnímání významných souvislostí a důsledků. Nelze totiž zapomínat na již zmíněnou skutečnost, že finanční prostředky získané z výběru daní představují podstatnou část příjmů veřejných rozpočtů. Právě z těchto rozpočtů jsou následně financovány veřejné statky, z nichž má užitek každá osoba, jejíž příjmy nebo majetek podléhá zdanění. Navíc obecně platí, že z užívání veřejných statků nelze nikoho vyloučit.

Veškeré daně zavedené v určitém státě, jejichž výběr je příjmem veřejných rozpočtů v tomto státě, tvoří **daňovou soustavu**. Daňová soustava není jen zmíněným souborem daní zavedených v daném státě, ale poskytuje rovněž významné informace nejen o aktuální roli státu v ekonomice. Je také významným ukazatelem vyjadřujícím, zda je daňová politika státu správně nastavena z hlediska jejích cílů a nepůsobí na subjekty daně demotivačně, resp. zda zatížení subjektů těch daní, které jsou součástí daňové soustavy daného státu, nepřekračuje jimi akceptovatelnou mez. Daňová soustava je vždy součástí určitého **daňového systému**, což je pojem širší.

1.2. Správa daní

Podle § 1 odst. 2 daňového řádu se **správou daní** rozumí postup, jehož cílem je správné zjištění a stanovení daní a zabezpečení jejich úhrady.

Předmětem správy daní jsou podle § 2 odst. 1 daňového řádu daně, které jsou příjmem veřejného rozpočtu, nebo snížením příjmu veřejného rozpočtu.

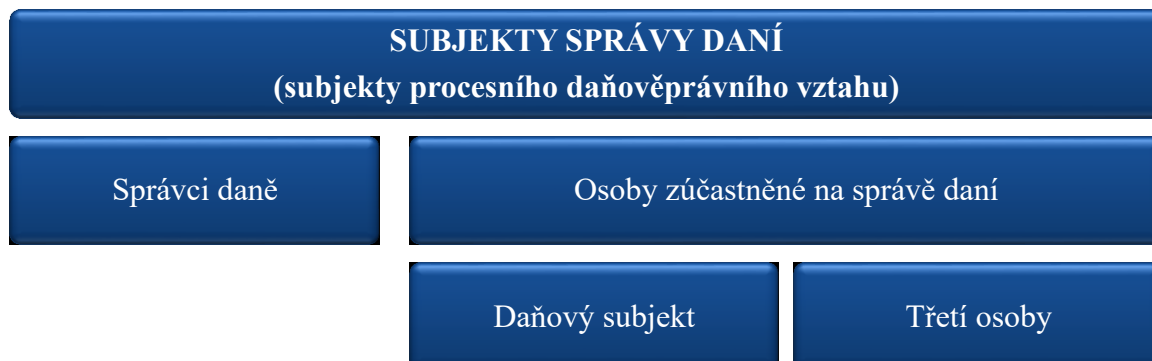
Při správě daní je realizován **hmotný daňově-právní vztah**, tj. vztah mezi veřejnou mocí a subjektem daně, a současně **procesní daňově-právní vztah**, v němž na straně jedné je správce daně jakožto zástupce veřejné moci, a na straně druhé je daňový subjekt.⁶ Subjektem daně se obecně rozumí osoba, jejíž činnost nebo majetek jsou podrobeny zdanění.

Daňově-právní vztah lze definovat také z hlediska teorie finančního práva a finanční vědy, a to jako závazkový veřejnoprávní vztah, který vzniká ze zákona mezi subjektem daně, kterého lze obecně označit za „povinný subjekt“, a správcem daně, jehož lze obecně označit za „oprávněný

⁶ KARFÍKOVÁ, Marie a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Strana č. 168.

subjekt“.⁷ Trvání daňově-právního vztahu je v rovině nalézací limitováno lhůtou pro stanovení daně (§ 148 daňového řádu), v rovině platební pak lhůtou pro placení daně (§ 160 daňového řádu).

1.2.1. Subjekty správy daní a příslušnost správce daně

Obrázek 1: Subjekty správy daní⁸

Osobou zúčastněnou na správě daní je primárně daňový subjekt, tedy osoba, která je nositelem práv a povinností souvisejících se správným zjištěním a stanovením daně.

Daňovým subjektem je podle § 20 odst. 1 daňového řádu osoba, kterou za daňový subjekt označuje zákon, a dále osoba, kterou zákon označuje jako poplatníka nebo jako plátce daně. Daňový subjekt je pojmem procesním a lze jej v obecné rovině definovat jako osobu, které zákon stanoví práva a povinnosti při správě daní. Definice poplatníka nebo plátce daně je pro konkrétní případy obsažena v jednotlivých právních předpisech daňového práva hmotného.

Stejná práva a povinnosti jako daňový subjekt mají podle § 20 odst. 3 daňového řádu osoby ustanovené podle zákona, které plní povinnosti stanovené daňovým subjektům. Mezi tyto osoby zmíněné ustanovení řadí zejména osoby spravující pozůstalost, svěřenské správce a insolvenční správce.

Vedle daňového subjektu se za osoby zúčastněné na správě daní považují tzv. **třetí osoby**. Jde o osoby, jejichž úloha je při správě daní, zejména v rámci dokazování konkrétních daňově relevantních skutečností, velmi důležitá. Demonstrativní výčet třetích osob je obsažen v § 22 daňového řádu.

Osoba zúčastněná na správě daní, tj. jak daňový subjekt, tak i třetí osoba, může podle § 24 odst. 1 daňového řádu při správě daní samostatně jednat v rozsahu, v jakém je svéprávná.

⁷ KARFÍKOVÁ, Marie a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Strana č. 157.

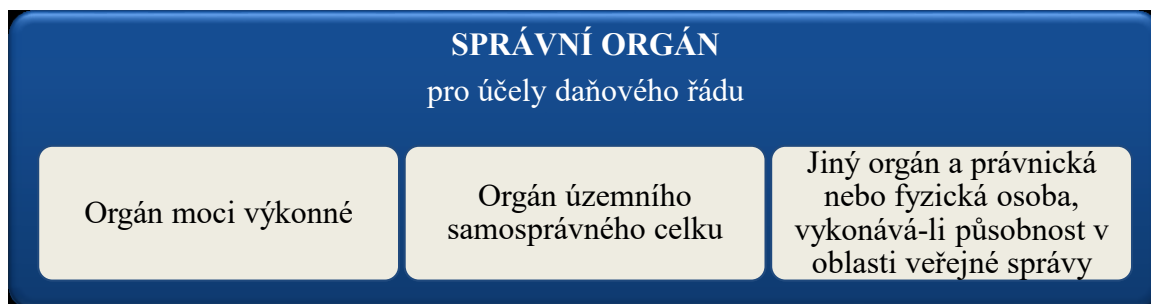
⁸ KARFÍKOVÁ, Marie a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Strana č. 168. Obrázek – vlastní zpracování.

Zmíněnou svéprávností se rozumí způsobilost právně jednat, tj. nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem.⁹

Za stát v rámci daňově-právního vztahu tak vystupuje **správce daně**. Definice pojmu správce daně je obecná, a to především z důvodu, že správu daní nevykonává pouze jeden správní orgán, nebo jednotlivé správní orgány v rámci jedné soustavy správních orgánů. Například u místních poplatků jsou podle § 15 odst. 1 zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, správcem daně obecní úřady, u soudních poplatků plní úlohu správce daně podle § 3 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, jednotlivé soudy v rámci soudní soustavy České republiky, u spotřebních daní jsou podle § 1 odst. 4 zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, správcem daně orgány Celní správy České republiky.

Pro účely této diplomové práce se správcem daně rozumí pouze orgány Finanční správy České republiky, jejichž organizační strukturu a věcnou působnost upravuje zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Finanční správě České republiky“).

Ustanovení § 10 odst. 1 daňového řádu definuje správce daně jako správní orgán nebo jiný státní orgán v rozsahu, v jakém mu je zákonem nebo na základě zákona svěřena působnost v oblasti správy daní. Kdo se rozumí správním orgánem pro účely daňového řádu, stanoví § 10 odst. 2.

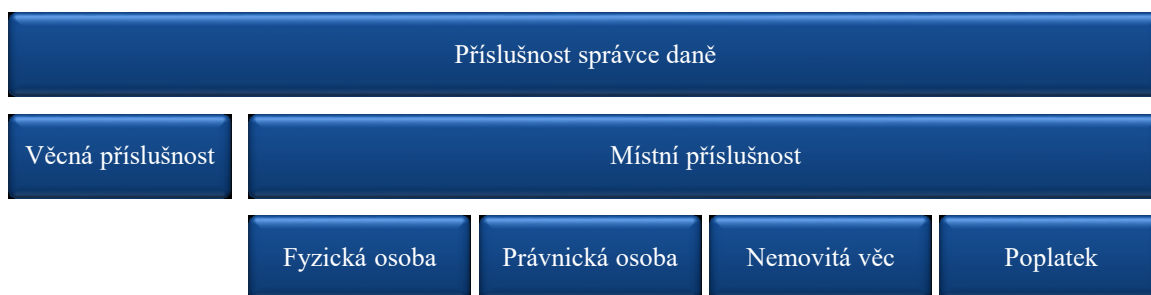
Obrázek 2: Správní orgán pro účely daňového řádu¹⁰

1.2.2. Věcná a místní příslušnost správce daně

Správním orgánem je v konkrétní věci takový orgán veřejné moci, který je věcně a místně příslušný.

⁹ § 15 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ Zdroj: § 10 odst. 2 daňového řádu; vlastní zpracování.

Obrázek 3: Příslušnost správce daně¹¹

Věcnou příslušností se rozumí příslušnost správního orgánu projednat určitou věc, náleží-li daná věc do oblasti věcné působnosti tohoto správního orgánu. Věcná příslušnost tak určuje, který správní orgán co do druhu má pravomoc se danou věcí zabývat.

Místní příslušností je pravomoc věcně příslušného správního orgánu projednat konkrétní věc z hlediska jeho územní působnosti.

Věcná příslušnost správce daně není v daňovém řádu explicitně uvedena. Vyplývá toliko implicitně z § 10 odst. 1 daňového řádu a je obecně řečeno naplněna tehdy, jedná-li se o daň, jejíž správa tomuto správci daně náleží.

Pouze věcně a místně příslušný správce daně má pravomoc věc projednat a ve věci rozhodovat. Pokud by správce daně vydal rozhodnutí, k jehož vydání nebyl vůbec věcně příslušný, jednalo by se o rozhodnutí nicotné podle § 105 odst. 2 písm. a) daňového řádu.

Soustavou správních orgánů vykonávajících správu daní je **Finanční správa České republiky**.¹² Pro tyto správní orgány se v oblasti daňového práva užívá označení **správce daně**.

1.2.3. Pravomoc správce daně

Pravomoc orgánu veřejné moci lze obecně definovat jako institut sloužící k dosažení cílů veřejné správy prostřednictvím zákonných prostředků.

Podle čl. 2 odst. 2 LZPS lze státní moc uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví. Listina základních práv a svobod zde navazuje na čl. 2 odst. 3 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“), jež stanoví, že státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.

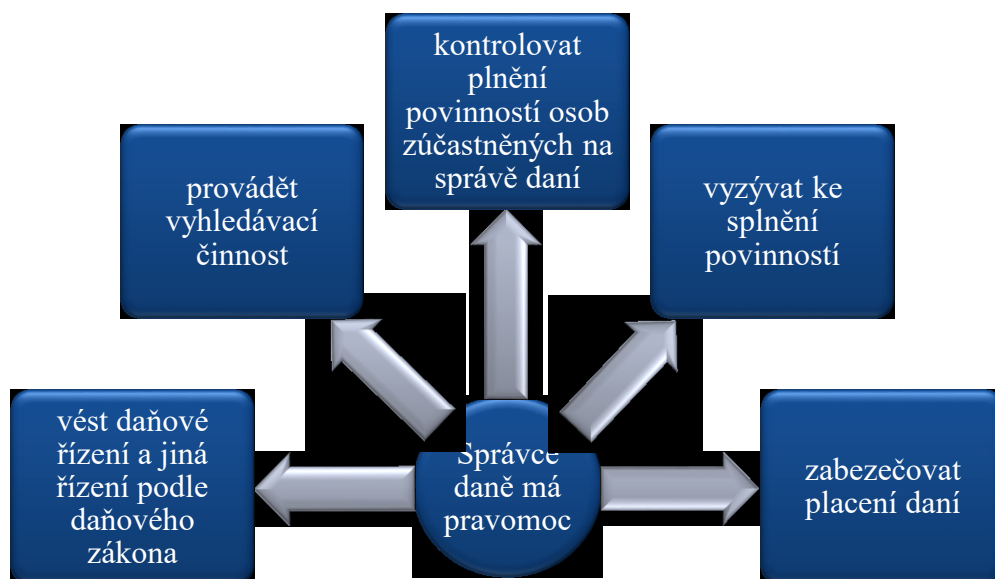
Pravomoc správce daně je pro účely správy daní speciálně vymezena zákonem, a to konkrétně v § 11 daňového řádu. Její vymezení je nezbytně nutné z důvodu, že správce daně,

¹¹ § 10 a násl. zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹² § 1 odst. 1 zákona č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

jakožto orgán veřejné moci, nemá při správě daní subjektivní práva a povinnosti, tedy není osobou v právním smyslu. Výjimkou je případ, kdy je správce daně účastníkem občanského soudního řízení ve věcech souvisejících se správou daní, tedy případ, kdy má tzv. procesní způsobilost podle § 19 a 20 zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Podle zmíněného § 11 daňového řádu lze pravomoc správce daně chápat jako souhrn oprávnění a povinností správce daně sloužících k zabezpečení výkonu zákonem svěřené věcné působnosti, resp. sloužících k dosažení cíle správy daní podle § 1 odst. 2 daňového řádu.¹³

Obrázek 4: Pravomoci správce daně¹⁴

Podle § 12 odst. 1 daňového řádu vykonává správce daně svou pravomoc prostřednictvím úředních osob. Těmito úředními osobami jsou v rámci Finanční správy České republiky zpravidla státní zaměstnanci, kteří jsou ve služebním poměru podle zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státní službě“), a byli zařazeni nebo jmenováni k výkonu služby na konkrétním služebním místě.

Vykonávat pravomoc správce daně mohou v určitých případech rovněž osoby, které nejsou ve služebním poměru podle zákona o státní službě. Pravomoc správce daně totiž mají například také orgány územních samosprávných celků, které vykonávají v určité oblasti veřejné správy tzv. přenesenou působnost, pokud se výkon takové přenesené působnosti z hlediska procesního řídí daňovým řádem. Zmínit lze například obecní úřady, které vykonávají správu místních poplatků.

¹³ GROSSOVÁ, M. E., MATYÁŠOVÁ, L. *Daňový řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges. ASPI_ID KO280I2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁴ Zdroj: § 11 daňového řádu; vlastní zpracování.

Úřední osobou správce daně je		
osoba, jejíž oprávnění k výkonu pravomoci správce daně je stanoveno zákonem	osoba oprávněná k výkonu pravomoci správce daně na základě zákona	zaměstnanec, který se bezprostředně podílí na výkonu pravomoci správce daně

Obrázek 5: Úřední osoba správce daně¹⁵

1.2.4. Daňové řízení

Daňovým řízením je zákonem upravený postup správce daně směřující ke stanovení daně konkrétnímu daňovému subjektu za určité zdaňovací období a ke splnění s tím související platební povinnosti daňového subjektu.¹⁶

Podle § 134 odst. 1 daňového řádu se daňovým řízením rozumí řízení vedené za účelem správného zjištění a stanovení daně a zabezpečení její úhrady. Daňové řízení je tedy užší pojem než správa daní, neboť právě v rámci správy daní může daňové řízení probíhat.¹⁷ Daňové řízení má z hlediska správy daní dvě základní roviny, a to rovinu nalézací, která má za cíl správné zjištění a stanovení daně, a dále rovinu platební, jež sleduje cíl daň vybrat, případně nezaplacenou daň vymáhat.

Předmětem daňového řízení je konkrétní daň ve vztahu k určitému zdaňovacímu období, nebo konkrétní daň ve vztahu k jednotlivé skutečnosti.¹⁸ Předmětem daňového řízení je tak například daň z přidané hodnoty za zdaňovací období duben 2022 nebo daň z příjmů právnických osob za zdaňovací období kalendářního roku 2022. Pro každou daň a její zdaňovací období je vedeno samostatné daňové řízení.

¹⁵ Zdroj: § 12 daňového řádu; vlastní zpracování.

¹⁶ NOVOTNÁ, Monika, Kateřina JORDANOVÁ, Lenka KRUPIČKOVÁ a Jakub ŠOTNÍK. *Daňové řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-730-9. Strana č. 1.

¹⁷ GROSSOVÁ, M. E., MATYÁŠOVÁ, L. *Daňový řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges. ASPI_ID KO28012009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁸ § 134 odst. 2 daňového řádu.

Obrázek 6: Daňové řízení¹⁹

Vyměřovacím řízením je dílčí řízení nalézací, v rámci něhož dochází k vyměření daně.

Daň lze podle § 139 odst. 1 daňového řádu vyměřit

- a) na základě daňového přiznání nebo vyúčtování, nebo
- b) z moci úřední.

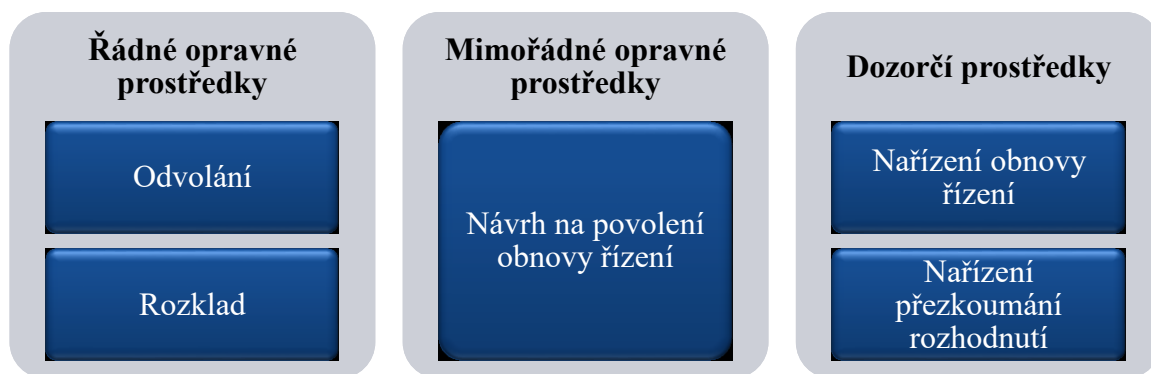
Podle výsledků vyměřovacího řízení je správcem daně vyměřena daň, která je předepsána do evidence daní, tj. na osobní daňový účet daňového subjektu, který je pro danou daň veden věcně a místně příslušným správcem daně.

Doměřovacím řízením je dílčí řízení nalézací, v němž dochází k doměření daně. Daň lze doměřit na základě dodatečného daňového přiznání nebo dodatečného vyúčtování, nebo z moci úřední.

Součástí jednotlivých dílčích řízení výslovně explicitně vyjmenovaných v § 134 odst. 3 daňového řádu je podle § 134 odst. 4 daňového řádu rovněž řízení o řádném opravném prostředku proti rozhodnutí vydanému v těchto dílčích řízeních. Řádnými opravnými prostředky při správě daní jsou odvolání a rozklad.

Za dílčí řízení daňový řád označuje také řízení o mimořádných opravných a dozorčích prostředcích proti rozhodnutím vydaným v rámci daňového řízení.

¹⁹ Zdroj: § 134 odst. 1 daňového řádu; vlastní zpracování.

Obrázek 7: Opravné a dozorčí prostředky při správě daní²⁰

Ustanovení § 134 odst. 3 a 4 daňového řádu však neobsahují taxativní výčet dílčích řízení. Při správě daní probíhají i mnohá další dílčí řízení, která nejsou v daňovém řádu speciálně upravena, a u nichž se použijí obecná ustanovení daňového řádu. Z oblasti daní z příjmů lze zmínit například řízení o žádosti o vydání rozhodnutí o závazném posouzení způsobu rozdělení výdajů (nákladů), které nelze přiřadit pouze ke zdanitelným příjmům²¹, řízení o závazném posouzení poměru výdajů (nákladů) spojených s provozem nemovité věci používané zčásti k činnosti, ze které plyne příjem ze samostatné činnosti, anebo k nájmu a zčásti k soukromým účelům, které lze uplatnit jako výdaj (náklad) na dosažení, zajištění a udržení příjmů²² nebo řízení o závazném posouzení skutečnosti, zda je zásah do majetku technickým zhodnocením²³, v oblasti daně z přidané hodnoty je třeba zmínit řízení o žádosti o závazné posouzení určení sazby daně u zdanitelného plnění²⁴.

V rámci dílčích řízení probíhají tzv. **postupy při správě daní**. Obdobně jako je tomu v případě dílčích řízení, některé postupy při správě daní jsou v daňovém řádu explicitně uvedeny a speciálně upraveny, ostatní se řídí obecnými ustanoveními daňového řádu. Explicitně uvedenými a speciálně upravenými procesními postupy při správě daní jsou vyhledávací postupy (vyhledávací činnost, vysvětlení a místní šetření) a kontrolní postupy (daňová kontrola a postup k odstranění pochybností).

S pojmem daňové řízení velmi úzce souvisí i obecné určení okamžiku jeho zahájení a konce. **Daňové řízení může být zahájeno** buď dnem, kdy první podání osoby zúčastněné na správě daní v určité věci došlo příslušnému správci daně (uplatnění zásady dispoziční), anebo

²⁰ § 108 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů. Obrázek - vlastní zpracování.

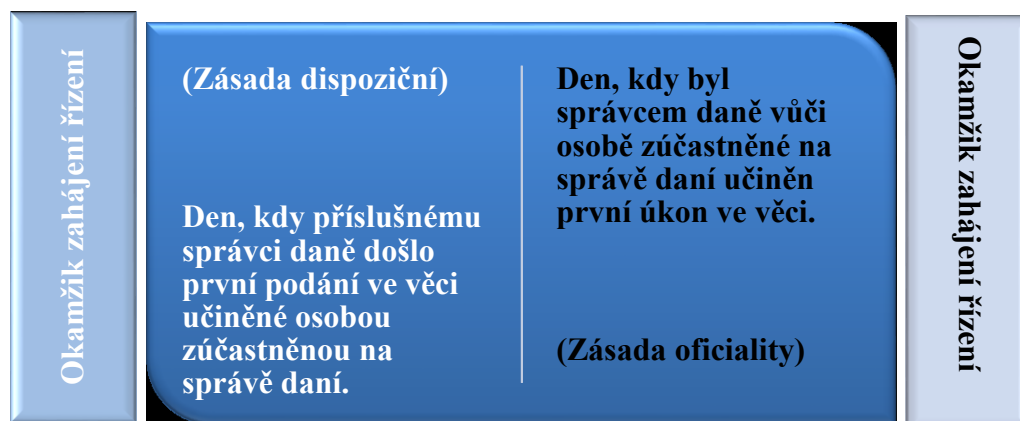
²¹ § 24a zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

²² § 24b zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

²³ § 33a zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴ § 47b zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

dnem, kdy byl správcem daně vůči osobě zúčastněné na správě daní učiněn první úkon v konkrétní věci (uplatnění zásady oficiality).

Obrázek 8: Okamžik zahájení řízení²⁵

Typickým případem, kdy je daňové řízení zahájeno dnem, kdy příslušnému správci daně došlo první podání ve věci učiněné osobou zúčastněnou na správě daní, je podání daňového přiznání. Dojde-li daňové přiznání příslušnému správci daně, je zahájeno dílčí řízení nalézací, a to konkrétně řízení vyměřovací.

Prvním úkonem správce daně ve věci je například zahájení daňové kontroly. K zahájení daňové kontroly dochází podle § 87 odst. 1 daňového řádu doručením oznámení o zahájení daňové kontroly, ve kterém je vymezen předmět a rozsah daňové kontroly.

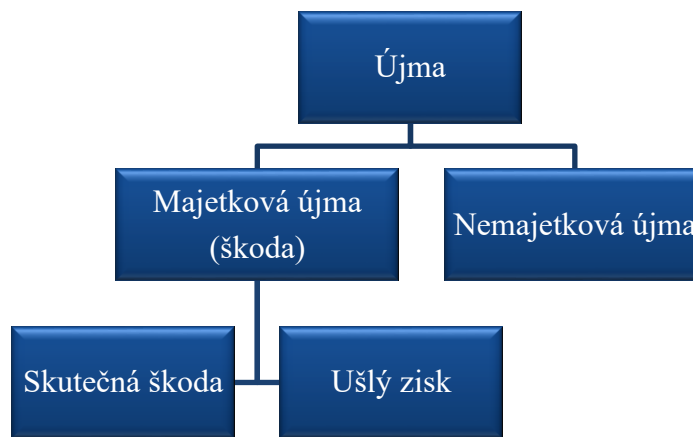
Konec daňového řízení obecně upravuje § 134 odst. 1 daňového řádu, jež stanoví, že daňové řízení končí splněním nebo jiným zánikem daňové povinnosti, která s konkrétní daní souvisí. Stejně jako daňové řízení, mají svůj začátek a konec i jednotlivé postupy při správě daní.²⁶ Například již zmíněná daňová kontrola začíná doručením oznámení o zahájení daňové kontroly, ve kterém je vymezen předmět a rozsah daňové kontroly (§ 87 odst. 1 daňového řádu), a končí doručením oznámení o ukončení daňové kontroly, k němuž je přiložena zpráva o daňové kontrole podepsaná úřední osobou (§ 88a odst. 1 daňového řádu).

²⁵ Zdroj: Daňový řád, vlastní zpracování.

²⁶ § 134 HLAVA III DAŇOVÉ ŘÍZENÍ. In: MATYÁŠOVÁ, Lenka a Marie Emílie GROSSOVÁ. *Daňový řád: Komentář* [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges. ASPI_D KO280I2009CZ. Dostupné v systému ASPI. ISSN: 2336-517X.].

2. Škoda a nemajetková újma

Společným označením pro škodu a nemajetkovou újmu je v obecné rovině pojem újma. Újmu lze definovat jako „ztrátu, kterou někdo utrpí na statku chráněném právem, kterou právo uzná za hodnou nápravy“²⁷. Újma může vzniknout jak ve sféře majetkové, potom je nazývána škodou, kterou představuje skutečná škoda a ušlý zisk, tak i ve sféře nemajetkové, kdy je nazývána nemajetkovou újmu. Pokud dojde k újmě v majetkové sféře, jde nejčastěji o snížení hodnoty majetku. Ve sféře nemajetkové lze za újmu označit zejména zásah do cti, vážnosti, nebo dobré pověsti fyzické osoby. Obecněji lze uvést, že nemajetková újma vzniká na základě úkorně vnímané skutečnosti, která se negativně projeví v psychické sféře jednotlivce.

Obrázek 9: Majetková a nemajetková újma²⁸

2.1. Stručný ústavněprávní pohled

Odpovědnost za škodu nebo nemajetkovou újmu způsobenou při výkonu veřejné moci je odpovědností s nejhlubšími ústavněprávními základy.²⁹

Ústavní soud uvádí, že součástí pojmu „právní stát“ podle čl. 1 Ústavy je nepochybně i odpovědnost státu za škodu způsobenou protiprávním jednáním, přičemž stát musí dát dotčené osobě možnost se proti takovému protiprávnímu jednání účinně bránit.³⁰

Podle čl. 36 odst. 3 LZPS má každý právo na náhradu škody, která byla způsobena nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy, a dále škody, která byla způsobena nesprávným úředním postupem. Označení „každý“, jehož je použito v textu čl. 36 odst. 3 LZPS, nelze vykládat neomezeně ani izolovaně. Zde zakotveného práva se navíc

²⁷ ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-013-4. Strana č. 259.

²⁸ Vlastní obrázek.

²⁹ KOBLIHA, Ivan., David Elisher, Josef Hochman, Radka Hunjan Koblihová, Jan Tuláček. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského práva: praktická příručka*. Praha: Leges, 2012. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-97-4. Strana č. 73.

³⁰ Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. II. ÚS 9/97 ze dne 29. září 1999, dostupný na www.nalus.cz.

nelze domáhat přímo, ale musí být vnímáno v kontextu se zněním čl. 36 odst. 4 LZPS, neboť podmínky a podrobnosti daného odpovědnostního právního vztahu stanoví zákon.

Zákonem stanovujícím podmínky a podrobnosti se rozumí zákon o odpovědnosti za škodu, jehož jednotlivá ustanovení musí být ve smyslu čl. 4 odst. 4 LZPS vykládána ústavně konformním způsobem, tj. způsobem nepopírajícím základní právo garantované ve výše uvedeném čl. 36 odst. 3 LZPS.³¹ Ke vztahu Ústavy, LZPS a zákona upravujícího odpovědnost za škodu a nemajetkovou újmu se v uvedeném směru vyslovil Ústavní soud již např. v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 18/01 ze dne 30. 4. 2002, dostupném na <https://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>.

V jiném nálezu Ústavní soud v otázce samotné odpovědnosti státu za škodu podtrhuje objektivní odpovědnost státu za jednání orgánů veřejné moci, pokud tímto jednáním přímo zasahují do základních práv jednotlivce.³² Na danou oblast Ústavní soud o něco později nahlédl také z hlediska principů právního státu a důvěry jednotlivce v právo a správnost aktů orgánů veřejné moci a odpovědnosti těchto orgánů za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.³³

2.2. Škoda

Pojem „škoda“ není zákonem o odpovědnosti za škodu explicitně definován a není vymezen ani rozsah náhrady škody. Pojem „škoda“ vyplývá toliko implicitně z § 2894 odst. 1 občanského zákoníku, podle něhož „[p]ovinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody)“. Škodou se tedy obecně rozumí újma na jmění. Jměním je podle § 495 občanského zákoníku souhrn majetku a dluhů osoby, přičemž majetek tvoří souhrn všeho, co osobě patří. Škodou je tak újma, která spočívá ve zmenšení majetku poškozeného, nebo újma představující zvýšení dluhů poškozeného. Výše škody je tak objektivně vyjádřitelná penězi.

Obrázek 10: Jmění osoby³⁴

³¹ IŠTVÁNEK, František, Pavel SIMON, František Korbek. *Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-521-5. Strana č. 5.

³² Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 590/08 ze dne 17. června 2008 uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu svazek 49, ročník 2008, strana č. 567, pod publikačním číslem 108/2008.

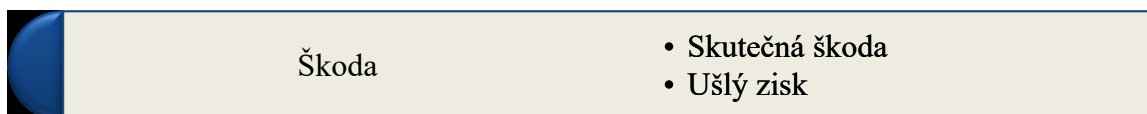
³³ Například nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 529/09 ze dne 13. března 2012 uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu svazek 64, ročník 2012, strana č. 625, pod publikačním číslem 51/2012.

³⁴ § 495 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Obrázek – vlastní zpracování.

Škoda může spočívat například v tom, že poškozený musel vynaložit určité náklady, které by v případě, pokud by nedošlo ke škodní události, vynaložit vůbec nemusel, nebo v tom, že v důsledku škodní události došlo ke znemožnění výkonu majetkového práva.³⁵

2.2.1. Skutečná škoda a ušlý zisk

Škoda sestává ze dvou složek, a to ze skutečné škody (*damnum emergens*) definované zpravidla jako zmenšení existujícího majetku poškozeného ve srovnání se stavem, jaký zde byl před způsobením škody, a z ušlého zisku (*lucrum cessans*); škodou jsou i náklady, které poškozený musel vynaložit na odstranění následků způsobené škody.³⁶

Obrázek 11: Škoda³⁷

Skutečnou škodou však nemusí být jen zmenšení existujícího majetku poškozeného, ale může jí být také vznik dluhu, nebo zvýšení stávajících dluhů poškozeného.

Ušlý zisk lze obecně definovat jako majetkový příjem, kterého by poškozený mohl dosáhnout v případě, pokud by nedošlo ke vzniku škodní události, která způsobila škodu na majetku.³⁸ Ušlý zisk je tak dílčí složkou vzniklé škody, stejně jako skutečná škoda. Žádná z těchto dílčích složek nemá přednost před druhou a jejich vznik není vzájemně podmíněn.

Odborná literatura definuje ušlý zisk jako majetkovou újmu, která poškozenému vznikne tím, že se jeho majetek v důsledku škodní události nezhodnotil, přestože takové zhodnocení bylo možno objektivně očekávat.³⁹ Výši skutečné škody nebo ušlého zisku musí poškozený dostatečně doložit a odůvodnit, aby jí bylo možno posoudit. V opačném případě nemůže osoba domáhající se náhrady ušlého zisku očekávat, že se svým požadavkem bude úspěšná.

Ušlý zisk může být podle okolností skutečný, nebo abstraktní (předpokládaný). Výši skutečného ušlého zisku, kterou je nutno prokázat, lze stanovit například v případě, kdy byla poškozenému v důsledku škodní události zmařena již dohodnutá obchodní operace, k níž mělo

³⁵ KOBLIHA, Ivan. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského práva: praktická příručka*. Praha: Leges, 2012. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-97-4. Strana č. 35.

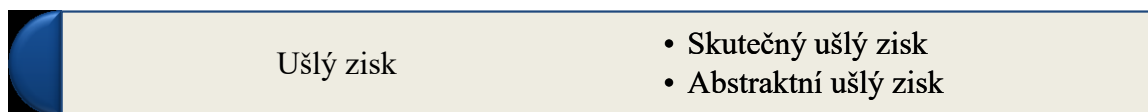
³⁶ KORECKÁ, Věra. Skutečná škoda. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

³⁷ § 2952 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Obrázek – vlastní zpracování.

³⁸ NOVOTNÝ, Petr; KOUKAL, Pavel; ZAHOŘOVÁ Eva. *Nový občanský zákoník – náhrada škody*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8. Strana č. 19.

³⁹ Ušlý zisk - Náhrady škod.cz. Odškodné, bolestné, trvalé následky - Náhrady škod.cz [online]. Copyright © Náhrady Škod.cz. Dostupné z: <https://nahradyskod.cz/usly-zisk/>.

dojít v návaznosti na existující konkrétní právní vztah s obchodním partnerem. Abstraktní (předpokládaný) ušlý zisk bych osobně definoval jako takový zisk, jehož by poškozený mohl s vysokou mírou pravděpodobnosti dosáhnout s ohledem na své běžné aktivity.

Obrázek 12: Ušlý zisk⁴⁰

Při stanovení výše ušlého zisku nemůže osoba, které měl ušlý zisk vzniknout, vycházet pouze z obecných úvah o vlivu nezákonného rozhodnutí do majetkové sféry této osoby, ale musí vycházet z konkrétních skutečností, které v konečném důsledku znemožnily dosažení určitého zisku.⁴¹ Ušlý zisk může mít řadu podob. Ušlým ziskem může být rovněž například ztráta, která vznikla konkrétní osobě tím, že byla nucena zaplatit pokutu na základě rozhodnutí správce daně, které bylo později zrušeno pro nezákonnost, pokud tato osoba nemohla realizovat výnos s těmito penězi spojený.⁴² Skutečnost, z jakého druhu bankovního účtu byla pokuta zaplacená, může mít za určitých okolností vliv na požadovanou náhradu ušlého zisku.

Pokud například osoba, která se domáhá náhrady ušlého zisku v důsledku nezákonného rozhodnutí o pokutě, prokáže, že své volné finanční prostředky pravidelně investovala, nelze podle mého názoru její požadavek odmítnout a náhradu ušlého zisku bez dalšího nepřiznat s tím, že osoba předmětnou pokutu zaplatila z běžného účtu, jehož úročení je zanedbatelné.⁴³ Domnívám se proto, že případná argumentace orgánu Finanční správy České republiky, že nelze s jistotou tvrdit, že osoba domáhající se náhrady ušlého zisku by finanční prostředky, kterými byla zaplacená zmíněná pokuta, investovala, by byla pouhou spekulací.

Vedle doložitelného ušlého zisku, může poškozenému, kterému škodní událost znemožnila pokračovat v započaté podnikatelské činnosti může vzniknout také nárok na náhradu skutečné škody spočívající ve vynaložení tzv. zbytečných nákladů.⁴⁴

Ušlý zisk nemusí vzniknout pouze tím, že osoba, která se domáhá jeho náhrady, byla nucena vynaložit určité finanční prostředky, k jejichž vynaložení došlo v důsledku nezákonného

⁴⁰ Vlastní zpracování.

⁴¹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. června 2008, v právní věci sp. zn. 25 Cdo 936/2006, dostupné na www.nsoud.cz.

⁴² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2007, v právní věci sp. zn. 25 Cdo 296/2006, uveřejněný ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu v čísle vydání 4 ročník 2008, pod publikačním číslem 39/2008, strana č. 359.

⁴³ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. července 2012, v právní věci sp. zn. 28 Cdo 2474/2011, dostupné na www.nsoud.cz.

⁴⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. srpna 2008, v právní věci sp. zn. 25 Cdo 1233/2006, dostupný na www.nsoud.cz.

rozhodnutí nebo nesprávného úředního postupu správce daně, ale může vzniknout také v důsledku nezákonného blokování jejího majetku ze strany správce daně.⁴⁵ V takovém případě by ušlý zisk představovala částka ve výši rozdílu mezi tržní cenou tohoto majetku (resp. cenou, za níž by bylo možné předmětný majetek prodat) a jeho obvyklou cenou.

2.3. Nemajetková újma

Nemajetková újma vzniká zejména zásahem do přirozených práv člověka. Je důsledkem protiprávního jednání a lze ji obecně definovat jako určité příkoří, které se projevuje v osobní sféře, i když nepřímou může zasahovat i do sféry majetkové, v níž se mohou projevovat její následky.⁴⁶

Nejvyšší soud⁴⁷ definuje nemajetkovou újmu jako utrpení na nehmotných hodnotách, které se dotýkají morální integrity poškozené osoby, a mezi takové nehmotné hodnoty řadí zejména lidskou důstojnost, čest, dobrou pověst, jakož i jiné hodnoty promítající se v nitru člověka. Jinými slovy, nemajetková újma spočívá v úkorném pocitu poškozeného, do jehož práv bylo zasaženo.⁴⁸ Právě existence zmíněného úkorného pocitu poškozeného je podmínkou nezbytně nutnou k tomu, aby bylo možno nemajetkovou újmu reálně shledat (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky v právní věci sp. zn. 30 Cdo 520/2014 ze dne 17. února 2016, dostupný na www.nsoud.cz).

2.3.1. Psychologický pohled

Každý člověk má jinou míru resilience vůči stresorům, jimž je vystaven, resp. dokáže v jiné míře zvládat psychicky náročné situace a vyrovnávat se s nimi. Stresory vychylují člověka z rovnováhy, kterou se snaží přirozeně opět obnovit, přičemž dochází k homeostatické reakci, tedy ke snaze znovunastolit stabilní interní prostředí v lidském organismu.⁴⁹

Významným poznatkem je to, že zmíněnou resilienci ovlivňuje skutečnost, co konkrétní jedinec za stresor považuje a jak se jeho působení promítne v jeho myslí, tedy jak si působení daného stresoru vykládá. Různí lidé se v psychicky náročných situacích ocitají v různou dobu, za různých okolností, a tyto situace vnímají různě. Proto je vznik nemajetkové újmy tak obtížné

⁴⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. července 2012, v právní věci sp. zn. 28 Cdo 2426/2012, dostupný na www.nsoud.cz.

⁴⁶ TELEČ, Ivo. Nemajetková újma. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

⁴⁷ Srov. např. rozsudek ze dne 11. 11. 2015 v právní věci sp. zn. 30 Cdo 3849/2014, dostupný na www.nsoud.cz.

⁴⁸ SIMON, Pavel. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci*. Praha: C.H. Beck, 2019. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-768-2. Strana č. 26.

⁴⁹ KOLÁŘ, Pavel. *Posilování stresem: cesta k odolnosti*. Praha: Euromedia Group, 2021. Universum (Euromedia Group). ISBN 978-80-242-7465-2. Strana č. 11.

shledat, stejně jako určit formu přiměřeného zadostiučinění, případně výši tohoto zadostiučinění v případě, je-li poskytováno v penězích.

2.4. Odpovědnost státu za škodu a nemajetkovou újmu

Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil jinému v jeho majetkové či nemajetkové sféře. Stejně je tomu i v případě škody nebo nemajetkové újmy způsobené při výkonu veřejné moci. Při výkonu veřejné moci je jednotlivec vůči státu v nerovném postavení a spoléhá na to, že stát jedná v jeho věci v souladu s právními předpisy.⁵⁰ Pokud je shledána existence škody, je třeba zkoumat, kdo je za její vznik odpovědný.

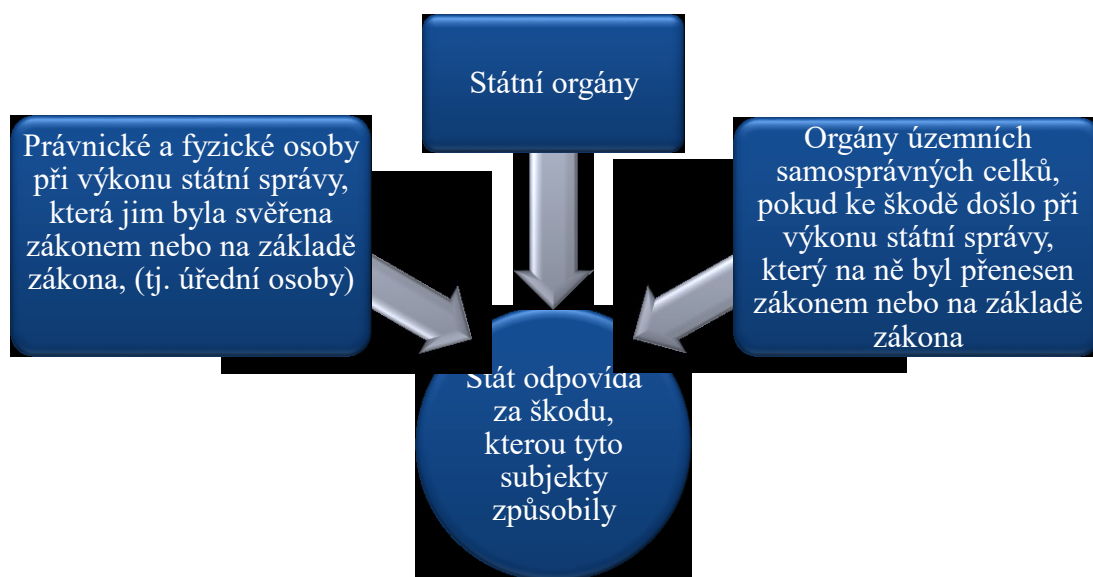
Oblast náhrady škody a nemajetkové újmy způsobené při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem speciálně upravuje zákon o odpovědnosti za škodu. Podle důvodové zprávy k § 26 zákona o odpovědnosti za škodu se obecná právní úprava obsažená v občanském zákoníku použije zejména při vymezení pojmu škoda, při určení rozsahu náhrady škody (tj. zda má být hrazena skutečná škoda včetně ušlého zisku), a dále při stanovení způsobu, jakým má být škoda uhrazena (v penězích, příp. uvedením do původního stavu, pokud tak poškozený požaduje).

Odpovědnost státu podle zákona o odpovědnosti za škodu může vzniknout pouze v případě, že ke škodě došlo při výkonu veřejné moci. Veřejnou moc lze definovat jako moc autoritativně rozhodující o určitých právech a povinnostech subjektů, které se nenacházejí v témže postavení jako orgán veřejné moci a na jejichž vůli není nikterak závislý obsah konkrétního rozhodnutí tohoto orgánu.⁵¹

Podle § 3 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu stát odpovídá za škodu, kterou způsobil státní orgány, právnické a fyzické osoby při výkonu státní správy, která jim byla svěřena zákonem nebo na základě zákona, a dále také za škodu, kterou způsobil orgány územních samosprávných celků, pokud ke škodě došlo při výkonu státní správy, který na ně byl přenesen zákonem nebo na základě zákona. Svěřením výkonu státní správy nebo přenesením výkonu státní správy na základě zákona se rozumí svěřením nebo přenesením výkonu státní správy podzákonným právním předpisem.

⁵⁰ KOLBA, Jan; ŠULÁKOVÁ, Martina. *Nemajetková újma způsobená protiprávním výkonem veřejné moci*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-027-7. Strana č. 18.

⁵¹ VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci: komentář*. 4. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-670-8. Strana č. 7.

Obrázek 13: Odpovědnost státu za škodu podle subjektů, které škodu způsobily⁵²

Za škodu, která byla způsobena uvedenými subjekty, odpovídá stát za splnění podmínek stanovených zákonem o odpovědnosti za škodu, a to pouze v případě, jde-li o škodu, která byla způsobena rozhodnutím vydaným v občanském soudním řízení, v řízení správním, v řízení podle soudního řádu správního či v řízení trestním, nebo jde-li o škodu, jež byla způsobena nesprávným úředním postupem některého z výše uvedených subjektů.⁵³

Organizačními složkami státu, které jsou ve věcech náhrady škody a nemajetkové újmy způsobené rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem oprávněny jednat jménem státu, jsou podle § 6 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu ministerstva a jiné ústřední správní úřady. Není-li možno určit příslušný úřad podle § 6 odst. 2 nebo 3 zákona o odpovědnosti za škodu, potom jedná za stát Ministerstvo financí.⁵⁴ V případech, kdy je uplatňován nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené orgány Finanční správy České republiky, jedná za stát podle § 6 odst. 2 písm. b) zákona o odpovědnosti za škodu Ministerstvo financí, neboť ke škodě v takovém případě došlo v odvětví státní správy, které spadá do jeho působnosti.

Právní vztahy upravené v zákoně o odpovědnosti za škodu se řídí, není-li stanoveno jinak, zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“).⁵⁵ Zákon o odpovědnosti za škodu je tak vůči občanskému zákoníku ve vztahu speciality, resp. je zvláštním právním předpisem a představuje právní úpravu, která se použije tehdy, stanoví-li něco jiného oproti právní úpravě obecné, kterou lze použít tam, kde není její

⁵² Zdroj: § 3 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu; vlastní zpracování.

⁵³ § 5 zákona o odpovědnosti za škodu.

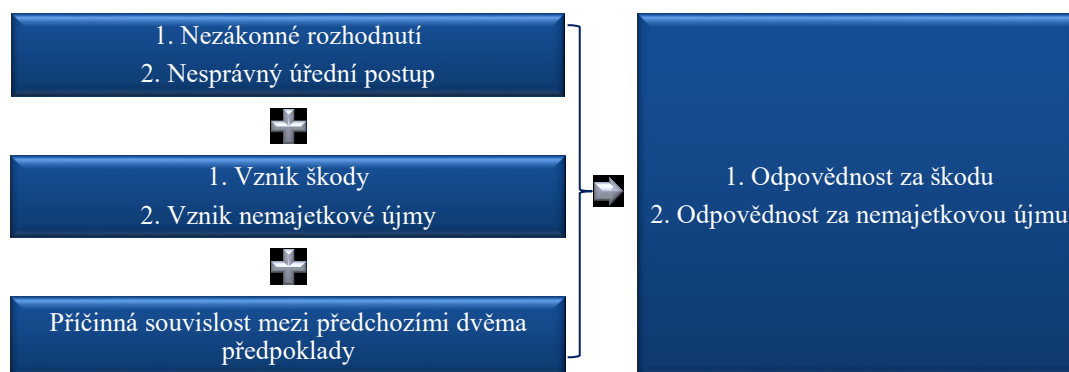
⁵⁴ § 6 odst. 4 zákona o odpovědnosti za škodu.

⁵⁵ § 26 zákona o odpovědnosti za škodu.

aplikace zvláštní právní úpravou vyloučena výslovným zákazem anebo tím, že zvláštní právní úprava stanoví něco jiného než právní úprava obecná.⁵⁶

2.4.1. Vznik odpovědnosti za škodu a nemajetkovou újmu

K tomu, aby vznikla odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci, musí být kumulativně splněno několik obecných předpokladů.

Obrázek 14: Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu⁵⁷

Pro vznik odpovědnostního vztahu v režimu občanského zákoníku musí být společně s uvedenými třemi předpoklady splněn ještě předpoklad čtvrtý, kterým je zavinění. Odpovědnost státu za vzniklou škodu nebo nemajetkovou újmu způsobenou při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem je však odpovědností objektivní (odborná literatura hovoří o tzv. „absolutní objektivní odpovědnosti“⁵⁸), a proto řešení otázky zavinění, jakožto subjektivního předpokladu vzniku odpovědnosti za škodu nebo nemajetkovou újmu, zde není relevantní.

Z hlediska odpovědnosti za škodu se uplatňují dvě teorie, podle nichž je zkoumána vazba konkrétní události na samotný vznik škody. Jde o teorii podmínky a teorii adekvátní příčinné souvislosti. Nyní blíže ve stručnosti ke každé z nich.

1. **Teorie podmínky** (*conditio sine qua non*), která je považována za tzv. základní test faktické kauzality, vychází z toho, že bez určité skutečnosti by škoda nebo nemajetková újma jakožto následek této skutečnosti nevznikla.⁵⁹

⁵⁶ VOJTEK, Petr. § 26 [Vztah k občanskému zákoníku]. In: VOJTEK, Petr, BIČÁK, Vít. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, marg. č. 1.

⁵⁷ Vlastní obrázek.

⁵⁸ BREJCHA, Aleš. *Odpovědnost v soukromém a veřejném právu*. Praha: Codex Bohemia, 2000. ISBN 80-85963-92-2. Strana č. 243.

⁵⁹ Srov. TICHÝ, Luboš; HRÁDEK, Jiří. *Deliktní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-625-8. Strana č. 127.

2. **Teorie adekvátní příčinné souvislosti**, podle které je v praxi častěji postupováno, vychází z toho, že příčinnou souvislost lze shledat v případě, kdy je škoda nebo nemajetková újma podle obecné povahy, obvyklého chodu věcí a zkušeností adekvátním důsledkem určité události, přičemž musí být prokázáno, že škoda nebo nemajetková újma by nebýt této události nenastala (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2011, v právní věci sp. zn. 28 Cdo 3471/2009, dostupný na www.nsoud.cz).

Rozhodnutím se rozumí pravomocný individuální právní akt, který je vydán v občanském soudním řízení, ve správním řízení nebo v trestním řízení, pokud jím orgán veřejné moci rozhoduje o právech a povinnostech subjektu práva, a dále pravomocný individuální právní akt vydaný orgánem územního samosprávného celku v rámci jeho samostatné působnosti při výkonu veřejné správy. **Nezákonným rozhodnutím** je potom obecně takové rozhodnutí orgánu veřejné moci, které je v rozporu s právními předpisy.

Rozhodnutí vydané při správě daní mění nebo zrušuje orgán k tomu oprávněný podle daňového řádu, je-li tak činěno na základě řádného či mimořádného opravného prostředku. V případném soudním řízení tak činí příslušný správní soud.

Odpovědnost státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem je však vztahem soukromoprávním, a proto se subsidiárně použije občanský zákoník. Náhrady škody nebo přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu se proto lze u soudu domáhat pouze civilní žalobou, nikoliv žalobou správní.⁶⁰

Jde-li o odpovědnost státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem při výkonu veřejné moci, tato má své limity. Tuto odpovědnost nezakládají takové vady řízení, které mají za následek nezákonné rozhodnutí. V takovém případě totiž může být škodní událostí pouze samotné nezákonné rozhodnutí.^{61, 62}

Nejvyšší soud k samotnému předpokladu vzniku odpovědnosti státu za škodu upřesňuje, že rozhodující je příčinná souvislost mezi újmou poškozeného, jakožto následkem škodní události, a rozhodnutím, které bylo příslušným orgánem pro nezákonnost zrušeno, nikoliv mezi tvrzenou újmou a skutečností, jež byla důvodem, pro který bylo rozhodnutí zrušeno.⁶³

⁶⁰ KOBÍK, Jaroslav; TARANDA, Petr. *Náhrada škody způsobené v daňovém řízení*. Praha: ASPI, 2006. Daňová řada. ISBN 80-7357-199-4. Strana č. 17.

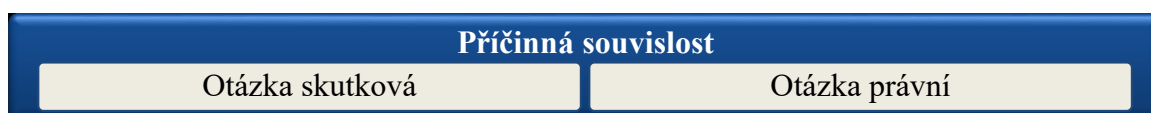
⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 1999, v právní věci sp. zn. 2 Cdo 129/97. Soudní judikatura z oblasti občanského, obchodního a pracovního práva, číslo vydání 1, ročník 2000. Strana č. 20, publikační číslo 5/2000.

⁶² Usnesení (Rc) Nejvyšší soud ČR - senát ze dne 23.02.2011 sp. zn. 28 Cdo 3199/2009 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2009, v právní věci sp. zn. 25 Cdo 490/2007, uveřejněné ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu v čísle vydání 10 ročník 2009, strana č. 1091, pod publikačním číslem 109/2009.

Škoda a nemajetková újma jsou nepochybně významným zásahem do práv poškozeného. Jejich dokonalé odčinění však nemusí být ve všech případech zcela možné v té míře, aby poškozený byl zcela spokojen. Vždy totiž záleží na konkrétním posouzení případu. Co je však možné v každém případě, je zmírnění následků samotné škodní události.⁶⁴

Jak již bylo uvedeno, jedním ze základních předpokladů vzniku práva na náhradu škody je **příčinná souvislost neboli kauzální nexus**.

Obrázek 15: Příčinná souvislost jako otázka skutková i právní⁶⁵

Příčinná souvislost je jak otázka skutková, tak i otázka právní. Z hlediska otázky skutkové je třeba zkoumat, k jaké škodě došlo a jakým konkrétním jednáním škůdce byla tato škoda způsobena. Současně je nutno zkoumat, jak měl škůdce jednat, aby ke vzniku škody nedošlo, a dále také to, zda by v případě, pokud by jednání škůdce bylo v souladu s právními předpisy, k totožné škodě došlo také.

Otázkou skutkovou je tedy vztah mezi příčinou a následkem jakožto skutkovými okolnostmi, **otázkou právní** je pak primárně stanovení toho, mezi jakými konkrétními skutkovými okolnostmi má být vztah příčinné souvislosti posuzován. Jednoduše řečeno skutkovou otázkou je otázka samotného vzniku škody a otázkou právní je posouzení toho, které skutkové okolnosti jsou právně relevantní z hlediska posouzení nároku na náhradu škody.⁶⁶

Poškozený musí prokázat, že mu vznikla škoda a že se škůdce dopustil určitého jednání, se kterým právo spojuje vznik povinnosti k náhradě škody, a dále musí prokázat to, že vzniklá škoda byla zapříčiněna právě jednáním tohoto konkrétního škůdce.⁶⁷

Pro úplnost je třeba dodat, že škoda nebo nemajetková újma mohou být způsobeny nejen rozhodnutím nezákonným, ale i rozhodnutím nicotným. Nejvyšší soud v rámci své rozhodovací činnosti vychází z toho, že nicotné rozhodnutí je rozhodnutím, které jednou bylo orgánem veřejné moci vydáno, přestože trpí vadami, pro něž je zjevně vnitřně rozporné, nebo právně či fakticky neuskutečnitelné, případně trpí jinými vadami, pro které je nelze vůbec za rozhodnutí považovat.

⁶⁴ SZTEFEK, Martin. *Ekonomická analýza deliktního práva*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer (dříve ASPI). ASPI_ID MN702CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁶⁵ Vlastní zpracování.

⁶⁶ KOBÍK, Jaroslav; TARANDA, Petr. *Náhrada škody způsobené v daňovém řízení*. Praha: ASPI, 2006. Daňová řada. ISBN 80-7357-199-4. Strana č. 72.

⁶⁷ SZTEFEK, Martin. *Ekonomická analýza deliktního práva*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer (dříve ASPI). ASPI_ID MN702CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

S ohledem na to používá výkladového argumentu a *minori ad maius* a dovozuje, že odpovědnost orgánu veřejné moci za škodu způsobenou nicotným rozhodnutím je ve své podstatě odpovědností za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím ve smyslu § 5 odst. 1 písm. a), § 7 a § 8 zákona o odpovědnosti za škodu⁶⁸. Nicotné rozhodnutí tak může zasáhnout do majetkové či nemajetkové sféry poškozeného obdobně jako rozhodnutí nezákonné, a proto může být příčinou vzniku škody nebo nemajetkové újmy.

2.4.2. Promlčecí doby

Pokud uplyne promlčecí doba, není možnost své subjektivní právo účinně bránit s pomocí orgánů veřejné moci, je-li druhou stranou vznesena námitka promlčení.⁶⁹ Pokud škůdce vznes námitku promlčení, má subjektivní právo poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy charakter tzv. *naturální obligace*. Škůdce v takovém případě může poškozenému dobrovolně poskytnout náhradu škody nebo přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu, avšak není to jeho povinností a nelze jej k tomu ani žádným způsobem přinutit. Pokud se škůdce rozhodne plnit poškozenému dobrovolně i po uplynutí promlčecí doby, nejedná se na straně poškozeného o bezdůvodné obohacení, které by byl poškozený povinen škůdci vydat.

Nárok na náhradu škody se podle § 32 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu promlčí za **3 roky** ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o škodě a o tom, kdo za ní odpovídá. Pokud je podmínkou pro úplatnění práva na náhradu škody zrušení rozhodnutí, běží promlčecí doba ode dne doručení (oznámení) zrušovacího rozhodnutí. Nejpozději se nárok na náhradu škody promlčí za deset let ode dne, kdy poškozenému bylo doručeno (oznámeno) nezákonné rozhodnutí, kterým byla způsobena škoda; to neplatí, jde-li o škodu na zdraví.⁷⁰ Zákon o odpovědnosti za škodu tak stanoví dvě promlčecí doby, a to subjektivní tříletou a objektivní desetiletou.

Promlčecí doby u nároku na náhradu nemajetkové újmy upravuje § 32 odst. 2 zákona o odpovědnosti za škodu. Nárok na náhradu nemajetkové újmy se promlčí za **6 měsíců** ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o vzniklé nemajetkové újmě, nejpozději však do deseti let ode dne, kdy nastala právní skutečnost, se kterou je vznik nemajetkové újmy spojen. Pokud došlo k tomu, že nemajetková újma vznikla nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1 věty druhé a třetí nebo § 22 odst. 1 věty druhé a třetí zákona o odpovědnosti za škodu, promlčecí doba neskončí dříve než za 6 měsíců od skončení řízení, v němž k tomuto nesprávnému úřednímu postupu došlo.

⁶⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2011, v právní věci sp. zn. 25 Cdo 3375/2008, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu v čísle vydání 7, ročník 2011, strana č. 878, pod pořadovým číslem 89/2011.

⁶⁹ HURDÍK, Jan; FIALA, Josef; HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Úvod do soukromého práva*. 2., rozšířené a upravené vydání Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-2976-5. Strana č. 154 a násl.

⁷⁰ § 32 odst. 2 zákona o odpovědnosti za škodu.

S ohledem na kutečnost, že nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy se uplatňuje nejprve u Ministerstva financí, které uplatněný nárok posoudí v rámci **tzv. předběžného projednání**, zákon o odpovědnosti za škodu v § 35 odst. 1 stanoví, že promlčecí doba neběží ode dne uplatnění nároku na náhradu škody do skončení předběžného projednání, nejdéle však po dobu 6 měsíců.

2.4.3. Náhrada škody

Podle § 7 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu mají právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím účastníci řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí, z něhož jim vznikla škoda. Právo na náhradu škody má podle § 7 odst. 2 zákona o odpovědnosti za škodu i ten, s nímž nebylo jednáno jako s účastníkem řízení, ačkoliv s ním jako s účastníkem řízení jednáno být mělo (tzv. opomenutý účastník řízení). Skutečnost, zda určitá osoba má nebo nemá postavení účastníka řízení, se posuzuje vždy podle příslušného procesního právního předpisu (v daném případě podle daňového řádu).

Obecně podle § 8 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu platí, že nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím lze uplatnit pouze tehdy, pokud **pravomocné rozhodnutí** bylo pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem. Rozhoduje-li následně o žalobě o náhradu škody soud, je zmíněným rozhodnutím příslušného orgánu vázán.⁷¹

Rozhodnutím orgánu veřejné moci se obecně rozumí jak rozhodnutí státních orgánů, tak i rozhodnutí orgánů územních samosprávných celků, pokud jde o rozhodnutí, která tyto územní samosprávné celky vydávají v rámci přenesené působnosti (srov. § 3 zákona o odpovědnosti za škodu). Rozhodnutí orgánu veřejné moci je individuálním správním aktem, kterým je rozhodováno o právech a povinnostech konkrétního subjektu, resp. kterým se zakládají, mění, případně ruší práva či povinnosti adresáta tohoto rozhodnutí. Nejčastěji je škoda nebo nemajetková újma odvozována od rozhodnutí pravomocného.

V každém případě by mělo dojít k tomu, že nezákonné rozhodnutí bude odklizeno, ať již se tak stane jeho zrušením, nebo jeho nahrazením rozhodnutím novým, které bude v souladu s právními předpisy.

Škoda však nemusí být způsobena jen rozhodnutím pravomocným, které bylo posléze změněno nebo zrušeno pro nezákonnost, ale podle § 8 odst. 2 zákona o odpovědnosti za škodu může být způsobena i takovým nezákonným rozhodnutím, které bylo **vykonatelné bez ohledu na právní moc**, pokud toto rozhodnutí bylo zrušeno nebo změněno na základě řádného opravného

⁷¹ § 8 odst. 1 věta druhá zákona o odpovědnosti za škodu.

prostředku.⁷² Jde o tzv. předběžně vykonatelné rozhodnutí, které zasahuje do sféry jeho adresáta bezprostředně, a proto zákon o odpovědnosti za škodu umožňuje uplatnit nárok na náhradu škody i v tomto případě. Předběžně vykonatelným rozhodnutím je rozhodnutí, jehož vykonatelnost nastává uplynutím lhůty k plnění v něm stanovené, nebo rozhodnutí, proti němuž podaný opravný prostředek nemá odkladný účinek. Rozhodnutím, proti němuž nemá podání opravného prostředku odkladný účinek je takové rozhodnutí, jehož adresát je povinen plnit, přestože proti němu tento adresát podal opravný prostředek.

Nárok na náhradu škody, jež byla způsobena nezákonným rozhodnutím, lze podle § 8 odst. 3 zákona o odpovědnosti za škodu přiznat pouze za podmínky, že poškozený využil v zákonem stanovených lhůtách všech procesních prostředků ochrany, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje. Procesním prostředkem ochrany je v obecné rovině třeba rozumět toliko takový prostředek ochrany, jehož využití je v dané fázi řízení efektivní, resp. takový, jehož využití může objektivně zajistit odklizení nezákonného rozhodnutí nebo nesprávného úředního postupu⁷³.

Ustanovení § 8 odst. 3 obsahuje dále taxativní výčet druhů procesních prostředků ochrany, a to řádný opravný prostředek, mimořádný opravný prostředek, vyjma návrhu na obnovu řízení, a jiný procesní prostředek k ochraně práva, s jehož uplatněním je spojeno zahájení soudního, správního nebo jiného právního řízení, nebo návrh na zastavení exekuce.

Podmínka využití procesních prostředků ochrany, kterou § 8 odst. 3 zákona o odpovědnosti za škodu stanoví jako nezbytně nutnou pro možnost uplatnění nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy, nemusí být splněna, jak již bylo zmíněno, v případech zvláštního zřetele hodných. Co se vlastně rozumí „případem zvláštního zřetele hodným“? Odborná literatura a judikatura za ně označují zejména majetkové poměry poškozeného, nebo zdravotní stav poškozeného.

Pro úplnost je nutno uvést, že nikoliv každé zrušené rozhodnutí orgánu veřejné moci lze bez dalšího považovat za rozhodnutí nezákonné. Zmíněnou nezákonnost mohou ve skutečnosti zakládat pouze vady procesní, nebo vady spočívající v nesprávném právním posouzení věci. Vady, které spočívají v nesprávném skutkovém zjištění, tj. takové vady, které nejsou vadami založenými na nesprávné aplikaci právních předpisů, nemají za následek zrušení rozhodnutí pro nezákonnost. Tyto vady lze totiž odstranit v rámci řízení o řádném opravném prostředku. V případě vad procesních musí pro shledání nezákonnosti jít o vady takového charakteru a intenzity, které se významně odrazily ve vydaném rozhodnutí. Pokud se zjištěné procesní vady nepromítly do

⁷² § 8 odst. 2 zákona o odpovědnosti za škodu.

⁷³ KOLBA, Jan; ŠULÁKOVÁ, Martina. *Nemajetková újma způsobená protiprávním výkonem veřejné moci*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-027-7. Strana č. 126.

vydaného rozhodnutí, je třeba posoudit, zda je lze označit za nesprávný úřední postup, který rovněž mohl být příčinou vzniku škody nebo nemajetkové újmy.

Základní podmínkou, která musí být splněna k tomu, aby poškozenému mohl být přiznán nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím, je podle § 8 odst. 3 skutečnost, že poškozený využil v zákonem stanovených lhůtách všech procesních prostředků, které mu zákon k ochraně jeho práv poskytuje.

Zákonné prostředky obrany, jejichž vyčerpání ze strany poškozeného je podle § 8 odst. 3 zákona o odpovědnosti za škodu je základní podmínkou pro přiznání nároku na náhradu škody		
Řádný opravný prostředek	Mimořádný opravný prostředek *vyjma návrhu na obnovu řízení	Jiný procesní prostředek k ochraně práva, s jehož uplatněním je spojeno zahájení soudního, správního nebo jiného řízení, nebo návrh na zastavení exekuce

Obrázek 16: Zákonné prostředky obrany, jejichž vyčerpání je nutné pro přiznání náhrady škody⁷⁴

Stát odpovídá rovněž za škodu, která byla způsobena nesprávným úředním postupem. Právo na náhradu škody má podle § 13 odst. 2 zákona o odpovědnosti za škodu ten, jemuž byla nesprávným úředním postupem způsobena škoda.

Pojem „nesprávný úřední postup“ v sobě nepochybně zahrnuje jak konání orgánu veřejné moci, tak i nekonání tohoto orgánu, pokud souvisí s výkonem veřejné moci a jde-li o konání či nekonání protiprávní.⁷⁵

Nesprávný úřední postup není právními předpisy, tedy ani v zákoně o odpovědnosti za škodu, explicitně vymezen. Tato skutečnost je však zjevně záměrem reflektujícím požadavky legislativní tvorby na obecnost právní úpravy. Kdyby byl pojem nesprávný úřední postup vymezen příliš kazuisticky, mohlo by docházet ke společensky nežádoucímu stavu, kdy by nebylo v legislativním textu pamatováno na veškeré případy nesprávného úředního postupu orgánů veřejné moci, v důsledku čehož by v některých případech nebylo možné uplatnit nárok na náhradu škody ani požadovat přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu. Tím by mohlo být pro určité případy popřeno základní právo zakotvené v čl. 36 odst. 3 LZPS.

⁷⁴ § 8 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád). Obrázek - vlastní zpracování.

⁷⁵ KOBÍK, Jaroslav; TARANDA, Petr. *Náhrada škody způsobené v daňovém řízení*. Praha: ASPI, 2006. Daňová řada. ISBN 80-7357-199-4. Strana č. 52.

Odborná literatura definuje pojem nesprávný úřední postup jako porušení pravidel předepsaných právními normami pro počínání státního orgánu při jeho činnosti, a to zejména takové, které nevede k vydání rozhodnutí.⁷⁶

Za nesprávný úřední postup odborná literatura⁷⁷ označuje mimo jiné také postup orgánu veřejné moci učiněný *ultra vires*, tj. mimo rámec pravomoci a působnosti tohoto orgánu. Nejvyšší soud v rámci své rozhodovací činnosti konstatoval, že nesprávným úředním postupem nejsou vady řízení, k nimž došlo při shromažďování podkladů pro rozhodnutí, při hodnocení zjištěných skutečností nebo při právním posouzení, pokud se tyto nesprávné úřední postupy odrazily v samotném rozhodnutí.⁷⁸

Ústavní soud definuje pojem „nesprávný úřední postup“ ve své judikatuře například tak, že jde o každý postup orgánu veřejné moci, který při jejím výkonu postupuje v rozporu s obecně závaznými právními předpisy nebo v rozporu se zásadami, které mají být při výkonu veřejné moci dodržovány.⁷⁹

V jiné právní věci Ústavní soud konstatoval, že ze samotného obsahu pojmu „nesprávný úřední postup“ vyplývá, že se může jednat o jakoukoliv jinou než rozhodovací činnost, která je spojena s výkonem pravomoci orgánu veřejné moci, jestliže při této činnosti nebo v důsledku této činnosti dojde k porušení pravidel, která stanoví právní předpisy pro postup orgánu veřejné moci.⁸⁰

Ustanovení § 13 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu explicitně stanoví toliko dvě situace, které lze rovněž považovat za nesprávný úřední postup. Podle uvedeného ustanovení je tak nesprávným úředním postupem porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě, a pokud zákon pro provedení úkonu nebo pro vydání rozhodnutí žádnou lhůtu nestanoví, považuje se za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

Nesprávným úředním postupem nemusí být pouze jeden konkrétní postup v jeden časový okamžik, ale může k němu dojít až na základě několika dílčích pochybení, kterých se orgán veřejné moci dopustí v rámci řízení.⁸¹ Nejvyšší správní soud v rámci své rozhodovací činnosti dovodil, že nesprávným úředním postupem je i to, že orgán veřejné moci ve vydaném rozhodnutí nesprávně

⁷⁶ VOJTEK, Petr. § 13 [Nesprávný úřední postup státu]. In: VOJTEK, Petr, BIČÁK, Vít. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, strana č. 147, marg. č. 1.

⁷⁷ KOLBA, Jan; ŠULÁKOVÁ, Martina. *Nemajetková újma způsobená protiprávním výkonem veřejné moci*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-027-7. Strana č. 72.

⁷⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 1999, v právní věci sp. zn. 2 Cdo 129/97 nebo rozsudek téhož soudu ze dne 31. ledna 2002, v právní věci sp. zn. 25 Cdo 430/2000, oba dostupné na www.nsoud.cz.

⁷⁹ Srov. náleží pléna Ústavního soudu ze dne 8. července 2010, sp. zn. Pl. ÚS 36/08, publikovaný ve Sbírce zákonů pod č. 253/2010.

⁸⁰ Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 7. října 2008, sp. zn. II. ÚS 99/07, dostupný na www.nalus.cz.

⁸¹ Srov. usnesení (Rc) Nejvyšší soud ČR - senát ze dne 23.02.2011 sp. zn. 28 Cdo 3199/2009 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

poučil účastníka o tom, jak má postupovat v řízení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. března 2010, v právní věci sp. zn. 25 Cdo 5521/2007, dostupný na www.nsoud.cz).

Nesprávným úředním postupem naopak není takový úřední postup orgánu veřejné moci, který se nakonec promítl v obsahu vydaného rozhodnutí.⁸²

Při správě daní může být nesprávný úřední postup ze strany orgánu Finanční správy České republiky zpravidla shledán v případě průtahů v daňovém řízení, které zasahují do právní jistoty osoby zúčastněné na správě daní. Průtahy v řízení však neznamenají nepřiměřenost délky řízení. Mezi těmito pojmy je nutno rozlišovat. Nepřiměřená délka řízení nemusí sama o sobě znamenat, že v daném řízení dochází ke zbytečným průtahům. Obdobně je tomu i naopak, tj. průtahy v řízení samy o sobě neznamenají, že délka řízení je nepřiměřená.

Právo na přiměřenou délku řízení garantuje Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms), ve znění protokolů č. 3, 5 a 8 (dále jen „Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod“), sjednaná v Římě dne 4. listopadu 1950, která byla jménem České a Slovenské Federativní Republiky podepsána v Madridu dne 21. února 1991 (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.). Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod byla sjednána členskými státy Rady Evropy. Odbornou veřejností je zkráceně nazývána jako Evropská úmluva o lidských právech, a lze ji označit za nejvýznamnější mezinárodní smlouvu upravující problematiku lidských práv a základních svobod.

Podle čl. 6 odst. 1 věty první Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod má každý právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v **přiměřené lhůtě** projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Uvedené ustanovení tak zaručuje každému nejen právo na přístup k soudu, resp. na to, aby soud rozhodl o každém občanskoprávním sporu, ale také přiměřenost lhůty, ve které bude soudním rozhodnutím učiněn konec období nejistoty, v němž se daná osoba ohledně svých civilních práv nachází.⁸³

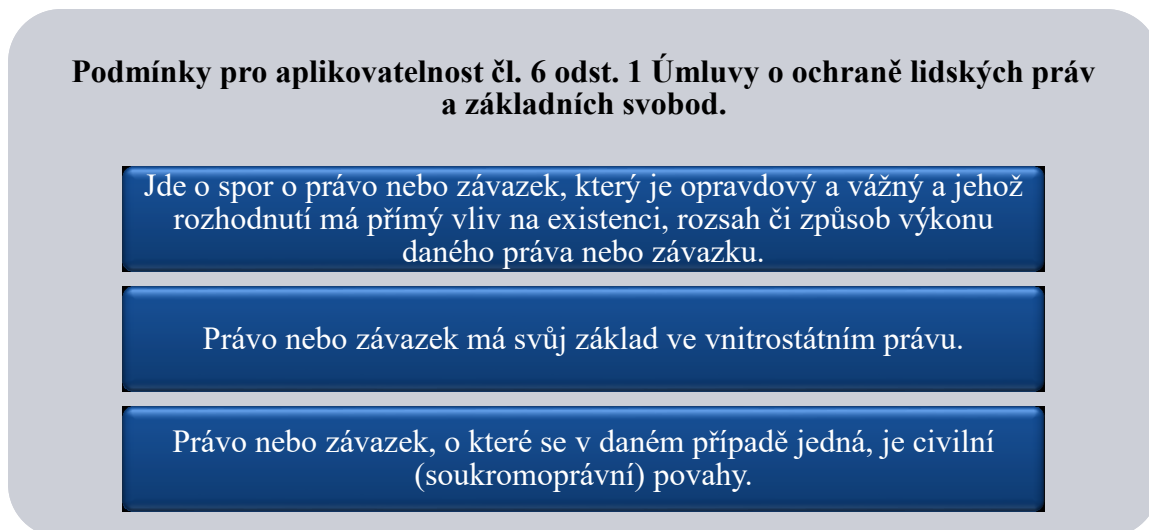
Podle ustálené judikatury Evropského soudu pro lidská práva nelze spory v oblasti daní považovat za spory o občanských právech nebo závazcích, neboť daně představují součást tzv.

⁸² Srov. rozsudek (Rc) Krajský soud v Brně ze dne 22.12.2005 sp. zn. 60 Co 202/2005 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁸³ ČAPEK, Jan. Evropská Úmluva o ochraně lidských práv: [komentář s judikaturou]. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-789-8. Strana č. 164.

„tvrdého jádra výsad veřejné moci“, kde převládá veřejnoprávní charakter vztahu mezi daňovým subjektem a veřejnou mocí.⁸⁴

Evropský soud pro lidská práva judikaturou stanovil určité podmínky, jejichž kumulativní splnění je nutné pro aplikovatelnost čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Obrázek 17: Podmínky pro posouzení nepřiměřenosti délky řízení⁸⁵

Jelikož daňové řízení výše uvedená kritéria zcela zjevně nespĺňuje, nelze se v oblasti daní domáhat odškodnění nepřiměřenosti délky daňového řízení. Tento závěr potvrzuje jak „Příručka k článku 6 Úmluvy: Právo na spravedlivé řízení (občanská část)“⁸⁶ vypracovaná Evropským soudem pro lidská práva, tak i Nejvyšší soud ve své judikatuře. Zmínit lze například rozsudek v právní věci sp. zn. 30 Cdo 4084/2016 ze dne 28. 11. 2017, dostupný na www.nsoud.cz, který odkazuje na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva ohledně závěru, že daňové otázky tvoří součást tzv. tvrdého jádra výsad veřejné moci, a proto se jedná o vztah veřejnoprávní, bez ohledu na skutečnost, že daně významně zasahují do majetkové sféry jednotlivců.

Řízení před správcem daně, které se týká daní, není řízením, v němž je rozhodováno o právech nebo závazcích soukromoprávní povahy, a proto ani navazující řízení soudní, kde žalobce brojí proti rozhodnutí správce daně týkajícího se daní, nepodléhá ochraně podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu

⁸⁴ KMEC, Jiří. Kapitola XVI [Právo na spravedlivý proces (čl. 6 EÚLP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. Strana č. 592–593.

⁸⁵ Vlastní zpracování.

⁸⁶ Dostupná na <https://www.echr.coe.int>.

ze dne 30. 11. 2016, v právní věci sp. zn. 30 Cdo 214/2015, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2016, v právní věci sp. zn. 30 Cdo 5172/2015, oba dostupné na www.nsoud.cz).

V daňovém řízení může dojít toliko k bezdůvodným průtahům v řízení. Právo každého na projednání věci bez zbytečných průtahů je garantováno čl. 38 LZPS. Pokud orgán veřejné moci nekoná zcela kontinuálně, tedy tak, aby na sebe jeho jednotlivé úkony bezprostředně navazovaly, jde o průtahy v řízení, přestože předmětné řízení jako celek není s ohledem na délku jeho vedení nepřiměřeně dlouhé.⁸⁷ Za průtahy v řízení je možno označit časový interval, během něhož správce daně neučiní žádný procesní úkon ve věci, nebo takový postup správce daně, který nesměruje k vydání meritorního rozhodnutí.

Průtahy v řízení představuje rovněž neodůvodněně dlouhá doba mezi jednotlivými procesními úkony správce daně. Jestliže je zcela zjevné, že časové prodlevy mezi jednotlivými úkony prováděnými správcem daně v průběhu řízení nejsou přiměřené složitosti a náročnosti tohoto řízení, a to jak z hlediska skutkového, tak i z hlediska právního, lze konstatovat, že se tento správce daně dopouští neodůvodněných průtahů v řízení, které se mohou negativně odrazit v majetkové či nemajetkové sféře daňového subjektu.

Lhůty k provedení určitých úkonů správce daně mohou být stanoveny také vnitřními předpisy, které konkrétně v rámci Finanční správy České republiky vydává Generální finanční ředitelství. Soudy v tomto případě dospěly k závěru⁸⁸, že i v případech, kdy orgán veřejné moci nerespektuje vnitřní předpisy, které stanoví pro učinění určitého úkonu nebo k ukončení určitého řízení, jde o takové průtahy v řízení, které představují porušení čl. 38 odst. 2 LZPS, tedy takové, které mohou být příčinou vzniku škody nebo nemajetkové újmy.

K průtahům v řízení však nemusí vždy docházet jen ze strany správce daně, neboť mohou být způsobeny i tím, že daňový subjekt neposkytuje v daňovém řízení potřebnou součinnost, která je nutná pro řádné a včasné vyřízení dané věci tak, aby bylo možno dosáhnout základního cíle správy daní zakotveného v § 1 odst. 2 daňového řádu. V takovém případě se žádné náhrady škody nebo nemajetkové újmy domáhat nelze.

⁸⁷ KOLBA, Jan; ŠULÁKOVÁ, Martina. *Nemajetková újma způsobená protiprávním výkonem veřejné moci*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-027-7. Strana č. 76.

⁸⁸ Srov. např.:

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. července 2011, v právní věci sp. zn. 28 Cdo 2787/2010, dostupné na www.nsoud.cz.
- Nález Ústavního soudu ze dne 28. srpna 2001, sp. zn. IV. ÚS 146/01, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu v čísle vydání 23, ročník 2001, strana č. 241, pod pořadovým číslem 129/2001.
- Nález Ústavního soudu ze dne 4. července 2001, sp. zn. II. ÚS 225/01, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu v čísle vydání 23, ročník 2001, strana č. 35, pod pořadovým číslem 102/2001.

2.5. Úroky hrazené správcem daně

Podle § 251d daňového řádu lze přiznat náhradu škody nebo přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu, které byly způsobeny daňovému subjektu jednáním správce daně, pouze v rozsahu, v jakém nevzniká úrok hrazený správcem daně. Úroky hrazené správcem daně mají povahu sankční a současně také reparační, a proto lze úroky hrazené správcem daně označit za paušalizovanou náhradu škody.⁸⁹ Přehled jednotlivých druhů úroků hrazených správcem daně poskytuje.

Obrázek 18: Úroky hrazené správcem daně⁹⁰

Úrok z vratitelného přeplatku je úrokem, který vzniká ze zákona, pokud správce daně při nakládání s vratitelným přeplatkem nepostupuje podle zákona, tj. pokud vratitelný přeplatek nevrátí, nepoužije nebo nepřevede, přestože tak podle zákona učinit měl. Jde o případ, kdy správce nenaložil s vratitelným přeplatkem zákonným způsobem v zákonem stanovené lhůtě, nebo o případ, kdy sice správce daně naložil s vratitelným přeplatkem zákonným způsobem, ale neučinil tak v zákonem stanovené lhůtě.

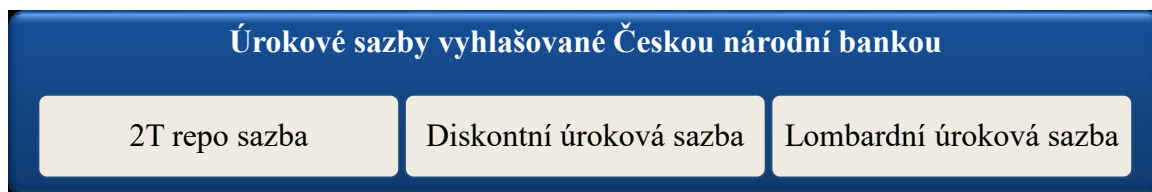
Výše úroku z vratitelného přeplatku odpovídá podle § 253a odst. 4 daňového řádu ve spojení s § 252 odst. 4 téhož zákona výši úroku z prodlení podle občanského zákoníku. Při výpočtu úroku z prodlení podle občanského zákoníku se postupuje podle nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nařízení vlády č. 351/2013 Sb.“).

Podle § 2 nařízení vlády č. 351/2013 Sb. odpovídá výše úroku z prodlení ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8 procentních bodů. Repo sazba stanovená Českou národní bankou je

⁸⁹ ROZEHNAL, T. Daňový řád: Praktický komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO280_p12009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁹⁰ Zdroj: § 251c odst. 1 daňového řádu; vlastní zpracování.

označována jako „2T repo sazba“⁹¹. Česká národní banka vyhláší pravidelně tři základní úrokové sazby, přičemž jednou z nich je již zmíněná dvoutýdenní repo sazba, která je zkráceně označována jako 2T repo sazba. Mezi zbývající dvě úrokové sazby patří „diskontní úroková sazba“ a „lombardní úroková sazba“.

Obrázek 19: Úrokové sazby vyhlášené Českou národní bankou⁹²

Dvoutýdenní repo sazba (2T repo sazba) je úrokovou sazbou, kterou je úročena nadbytečná likvidita komerčních bank stahovaná Českou národní bankou prostřednictvím tzv. dvoutýdenních repo tendrů.

K čemu tedy 2T repo sazba slouží? Slouží k plnění jedné z úloh České národní banky, a to k regulaci míry inflace. Je-li v oběhu příliš velké množství peněz, banky snižují úrokové sazby, aby se nabízené úvěry pro jejich stávající i možné budoucí klienty staly levnějšími. Z ekonomického pohledu má snížení úvěrových úrokových sazeb za následek, že domácnosti i firmy více využívají úvěrových produktů a více utrácejí. Tento vývoj negativně ovlivňuje míru inflace a je pro ekonomiku dlouhodobě neúnosný. Česká národní banka proto zasahuje do ekonomiky tím, že od komerčních bank získává přebytečné množství peněz výměnou za cenné papíry za dohodnutou úrokovou sazbu (tato obchodní transakce se nazývá „repo operace“), kterou je právě 2T repo sazba, jež se nazývá dvoutýdenní proto, že základní dobou splatnosti zmíněných cenných papírů, za něž Česká národní banka získává od komerčních bank přebytečné množství peněz, jsou dva týdny. Po uplynutí doby splatnosti cenných papírů vykoupí Česká národní banka tyto cenné papíry zpět a komerční banky získají dohodnutý úrok.

Jde-li o dvě zbývající úrokové sazby vyhlášené Českou národní bankou, tedy o diskontní úrokovou sazbu a lombardní úrokovou sazbu, lze pro úplnost dodat, že tyto úrokové sazby nijak neovlivňují výpočet úroku z nesprávně stanovené daně. Tyto úrokové sazby jsou zajímavé pro komerční banky, které si u České národní banky nad rámec výše uvedených repo operací ukládají přebytečné peníze (diskontní úroková sazba), nebo které si od České národní banky peníze půjčují (lombardní úroková sazba). Odtud v oblasti bankovníctví používané pojmy diskontní a lombardní úvěr, ale to je již jiná problematika.

⁹¹ <https://www.cnb.cz/cs/obecne/slovník/index.html>

⁹² <https://www.cnb.cz/cs/>

2.5.1. Náhrada nemajetkové újmy

Nemajetková újma je bohužel obtížně prokazatelná, neboť jde o niterné pocity, které jsou poškozeným vnímány jako negativní, resp. jako úkorné či útrpné, přičemž intenzita vnímání těchto pocitů závisí rovněž na individuálních predispozicích každého jednotlivce.⁹³ Z důvodu objektivitě posouzení vzniku, intenzity a rozsahu nemajetkové újmy bývá mnohdy vycházeno z toho, zda by jiná osoba za jinak stejných podmínek na místě poškozeného vnímala danou situaci stejně. Tento postup neshledávám zcela správným. Ke každému člověku je podle mého názoru nutno přistupovat individuálně, zkoumat jeho psychiku, a to zejména z pohledu resilience. V opačném případě by totiž mohlo docházet k tomu, že člověku s vysokou mírou resilience by nikdy žádné zadostiučinění za nemajetkovou újmu přiznáno nebylo, což zcela jistě není žádoucí ani spravedlivé.

Jakékoliv metody či postupy pro stanovení přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu nelze mechanicky aplikovat, neboť velmi záleží na tom, jak je ze strany poškozeného vnímaná nemajetková újma skutkově vymezena.⁹⁴ Není tedy jediný správný postup, neboť každý člověk je jedinečná osobnost s jedinečným vnímáním okolního světa. Spravedlnost ve věci přiznaného či nepřiznaného zadostiučinění za nemajetkovou újmu lze tak s ohledem na tuto skutečnost měřit toliko adekvátností v porovnání se srovnatelnými případy.⁹⁵

Přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu má jak funkci satisfakční, kdy se poškozenému má dostat určité kompenzace za utrpěné příkoří (zadostiučinění v peněžité formě – tzv. reletární satisfakce), tak i funkci morální (zadostiučinění v nepeněžité formě), která spočívá v tom, že škůdce uzná, že se dopustil něčeho nepatřičného.⁹⁶ V méně závažných případech může být uznání způsobené nemajetkové újmy ze strany škůdce pro poškozeného dostačující morální satisfakcí.

Nezákonné rozhodnutí nebo nesprávný úřední postup nemusí být jedinou příčinou vzniku nemajetkové újmy, pokud mimo ni působily na psychický stav člověka (poškozeného) i jiné faktory, které se bezprostředně odrazily v jeho stavu. Jsou-li však nezákonné rozhodnutí nebo nesprávný úřední postup z několika působících příčin příčinou podstatnou, potom je pro účely

⁹³ KOLBA, Jan; ŠULÁKOVÁ, Martina. *Nemajetková újma způsobená protiprávním výkonem veřejné moci*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-027-7. Strana č. 14.

⁹⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky v právní věci sp. zn. 30 Cdo 4539/2011 ze dne 30. ledna 2013, dostupný na www.nsoud.cz.

⁹⁵ KOLBA, Jan; ŠULÁKOVÁ, Martina. *Nemajetková újma způsobená protiprávním výkonem veřejné moci*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-027-7. Strana č. 13.

⁹⁶ KOLBA, Jan; ŠULÁKOVÁ, Martina. *Nemajetková újma způsobená protiprávním výkonem veřejné moci*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-027-7. Strana č. 43.

posouzení vzniku odpovědnosti za škodu nebo nemajetkovou újmu příčinou právně relevantní, kterou je nutno se při zmíněném posouzení zabývat.⁹⁷

Skutečnost, zda byl poškozený v řízení vedeném orgánem veřejné moci nakonec úspěšný, není důvodem pro nepřiznání přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu, neboť jeho útrapy se vztahují k vydanému rozhodnutí, které bylo posléze pro nezákonnost příslušným orgánem zrušeno, nebo k nesprávnému úřednímu postupu, který byl posléze příslušným orgánem shledán (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2010, v právní věci sp. zn. 30 Cdo 4739/2009, uveřejněný v publikaci Soudní judikatura z oblasti občanského, obchodního a pracovního práva, v čísle vydání 2 ročník 2012, strana č. 65, pod pořadovým číslem 11/2012).

Nemajetková újma může poškozenému vzniknout také v důsledku neodůvodněných průtahů v řízení vedeném správcem daně. Při průtazích v řízení se může daňový subjekt cítit nejistý ohledně výsledku řízení. Stav nejistoty však nemusí být jediným následkem, který může úřední postup nebo vydané rozhodnutí způsobit. Nemajetková sféra daňového subjektu může být zasažena i tak, že dojde k poškození dobrého jména či snížení vážnosti v rámci společenského postavení nebo k narušení vztahů v rodině v důsledku stresu, úzkosti apod., což se pochopitelně může projevit nejen v osobním, ale i v pracovním životě.⁹⁸

Přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu se podle § 31a odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu poskytuje bez ohledu na skutečnost, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda.

Demonstrativní výčet okolností, za nichž vznikla nemajetková újma jakožto důsledek nesprávného úředního postupu spočívajícího v porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě (§ 13 odst. 1 věta druhá zákona o odpovědnosti za škodu), nebo učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě (§ 13 odst. 1 věta třetí zákona o odpovědnosti za škodu), ke kterým je nutno přihlídnout při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění, obsahuje § 31a odst. 3 písm. a) až e) zákona o odpovědnosti za škodu.

⁹⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. dubna 2013, v právní věci sp. zn. 30 Cdo 1436/2013, dostupný na www.nsoud.cz.

⁹⁸ KOLBA, Jan; ŠULÁKOVÁ, Martina. *Nemajetková újma způsobená protiprávním výkonem veřejné moci*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-027-7. Strana č. 54.

Okolnosti, které je nutno zohlednit při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění v případech podle § 31a odst. 3 zákona o odpovědnosti za škodu

- Délka řízení
- Složitost řízení
- Jednání poškozeného, kterým přispěl k průtahům řízení, a dále skutečnost, zda využil dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení
- Postup orgánů veřejné moci
- Význam předmětu řízení pro poškozeného

Obrázek 20: Významné okolnosti pro stanovení výše přiměřeného zadostiučinění⁹⁹

Zadostiučinění lze obecně dosáhnout několika způsoby, přičemž je určující, který z nich lze v daném případě objektivně považovat za dostačující. Pokud nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva se nejeví jako dostačující, poskytne se poškozenému podle § 31a odst. 2 věty první zákona o odpovědnosti za škodu zadostiučinění v penězích. S ohledem na skutečnost, že nemajetková újma nepředstavuje snížení majetku poškozeného, je obtížné určit výši přiměřeného zadostiučinění v penězích zcela přesně.¹⁰⁰

Občanský zákoník z jednotlivých forem přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu preferuje tu, která je schopna způsobenou nemajetkovou újmu nejlépe odčinit. Teprve tehdy, pokud nejvhodnější formu přiměřeného zadostiučinění nelze objektivně nalézt, nezbývá, než přiznat je v penězích.

Celkový rozsah a závažnost vzniklé nemajetkové újmy lze určit teprve po ukončení řízení. Až v této fázi lze totiž komplexně zhodnotit postup orgánů veřejné moci během řízení, jednání poškozeného, a další okolnosti případu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky v právní věci sp. zn. 30 Cdo 1455/2009 ze dne 20. 4. 2011).

Při stanovení samotné výše přiměřeného zadostiučinění je podle § 31a odst. 2 věty druhé zákona o odpovědnosti za škodu nutno přihlídnout nejen k závažnosti vzniklé újmy, ale rovněž k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo.

⁹⁹ Vlastní zpracování.

¹⁰⁰ IŠTVÁNEK, František, Pavel SIMON, František Korbel. *Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-521-5. Strana č. 205.

Forma poskytnutého zadostiučinění, tj. zda jde o konstatování porušení práva, omluvu, nebo o peněžní formu tak závisí na závažnosti vzniklé nemajetkové újmy a na objektivních okolnostech, které vznik nemajetkové újmy provázely.¹⁰¹

Formy zadostiučinění lze v praxi s přihlédnutím k závažnosti vzniklé nemajetkové újmy a k objektivním okolnostem, za kterých vznikla, hierarchicky členit do tří úrovněových stupňů.

Obrázek 21: Formy odškodnění nemajetkové újmy¹⁰²

Konstatování porušení práva, k němuž velmi často dochází již v řízení o opravném prostředku, nebo v řízení o žalobě proti rozhodnutí orgánu veřejné moci, se jeví jako dostačující forma zadostiučinění, jde-li o nemajetkovou újmu velmi malého rozsahu. K samotnému konstatování porušení práva dochází zejména v případě, kdy rozhoduje správní soud o správní žalobě.

Omluva je formou zadostiučinění za nemajetkovou újmu, kterou orgán veřejné moci uznává, že se dopustil určitého pochybení spočívajícího v nesprávném úředním postupu, nebo takového pochybení, jež se odrazilo ve vydaném rozhodnutí, které bylo posléze příslušným orgánem pro nezákonnost zrušeno. Poškozenému může být omluva jakožto forma zadostiučinění za nemajetkovou újmu přiznána jak samostatně, tak i společně s konstatováním porušení práva, nebo společně s finančním zadostiučiněním.¹⁰³

Z pohledu praxe lze nicméně konstatovat, že finanční zadostiučinění je jako forma zadostiučinění za nemajetkovou újmu požadováno ze strany poškozeného nejčastěji, neboť zásah do základních lidských práv ze strany orgánů Finanční správy České republiky je ze strany osob zúčastněných na správě daní vnímán intenzivně. Až poté, kdy je najisto postaveno, že

¹⁰¹ KOLBA, Jan; ŠULÁKOVÁ, Martina. *Nemajetková újma způsobená protiprávním výkonem veřejné moci*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-027-7. Strana č. 132.

¹⁰² Vlastní zpracování.

¹⁰³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. ledna 2012, v právní věci sp. zn. 30 Cdo 2357/2010, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek v čísle vydání 4, ročník 2012, strana č. 521, pod pořadovým číslem 52/2012. Obrázek – vlastní zpracování.

zadostiučinění za nemajetkovou újmu bude poskytnuto v penězích, se lze zabývat tím, jaká bude přiměřená výše takto poskytovaného zadostiučinění a jaké faktory je nutno zohlednit při jejím stanovení.

Vnímaná intenzita zásahu je však podle mých zkušeností z praxe velmi subjektivní a mnohdy nemá racionální základ. Tato skutečnost nakonec vede k tomu, že přiměřené zadostiučinění nelze vůbec přiznat. Problém je podle mého názoru v tom, že daně bývají společnostmi často vnímány příliš negativně, bez nutných ekonomických souvislostí.

Kritéria pro úvahu o formě přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu

- Povaha správního řízení a jeho specifika
- Okolnosti související s vydáním rozhodnutí
- Dopady rozhodnutí nebo nesprávného úředního postupu orgánu veřejné moci do osobnostní sféry poškozeného
- Postup orgánu veřejné moci po zrušení nezákonného rozhodnutí

Obrázek 22: Kritéria pro určení formy přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu¹⁰⁴

Každý člověk vnímá důležitost řízení jinak, a to zejména podle toho, čeho se dané řízení týká, resp. jaké má konkrétní řízení dopady do jeho života. Mimořádnost významu řízení a dopady tohoto řízení do nemajetkové sféry a s tím související adekvátnost uplatňovaného nároku je proto poškozený povinen nejen tvrdit, ale také prokázat. Vyvrácení tvrzení o významnosti řízení pro poškozeného a s tímto tvrzením souvisejících důkazů poškozeným předložených je věcí orgánu veřejné moci, u něhož je náhrada nemajetkové újmy uplatňována.

Pro úplnost je nutno dodat, že intenzita vnímání závisí mimo jiné také na věku a zdravotním stavu poškozeného. Je-li například vedeno řízení u fyzické osoby, jejíž špatný zdravotní stav je orgánu veřejné moci, který vede řízení, znám, měl by jej reflektovat a přizpůsobit tomu postup v daném řízení. Navíc obecně platí, že významnost řízení není pro poškozeného stále stejná, ale může se v průběhu tohoto řízení podle okolností měnit, tj. může se zvýšit, anebo naopak snížit.¹⁰⁵

K samotnému určení výše přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu Ústavní soud uvádí, že obecné soudy by měly v každém rozhodovaném případě dostatečně konkrétně

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. ledna 2013, v právní věci sp. zn. 30 Cdo 2174/2012, dostupný na www.nsoud.cz. Obrázek – vlastní zpracování.

¹⁰⁵ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2012, v právní věci sp. zn. 30 Cdo 3331/2011, uveřejněný v publikaci Soudní judikatura v oblasti občanského, obchodního a pracovního práva, v čísle vydání 8, ročník 2013, strana č. 604, pod pořadovým číslem 104/2013.

a jednoznačně určit základní částku odškodnění, neboť jen tak budou jejich rozhodnutí o přiznání přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu přezkoumatelná s ohledem na princip rovnosti všech před zákonem a jen tak mohou být rozhodnutí obecných soudů určitým vodítkem pro orgány veřejné moci, u nichž je nárok na náhradu nemajetkové újmy uplatňován, aby již ve fázi předběžného projednání byly schopny zabránit mnohdy zbytečným soudním sporům, které nejen nadměrně zatěžují soudní systém, ale primárně prohlubují úkorně vnímaný zásah do nemajetkové sféry poškozeného (srov. nález Ústavního soudu ze dne 28. března 2011, sp. zn. I. ÚS 192/11, dostupný na www.nalus.usoud.cz).

3. Uplatnění nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy

Podle § 4 odst. 1 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů (tzv. kompetenční zákon), je Ministerstvo financí ústředním orgánem státní správy mimo jiné také pro daně a poplatky. Pokud tedy došlo ke vzniku škody nebo nemajetkové újmy v souvislosti s výkonem správy daní orgánem Finanční správy České republiky, je Ministerstvo financí ústředním správním orgánem, u něhož poškozený svůj nárok uplatňuje a který tento uplatněný nárok předběžně projednává.

3.1. Uplatnění nároku obecně

Žadatelem o přiznání náhrady škody nebo přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu je zpravidla daňový subjekt jakožto osoba, kterou stíhá daňová povinnost. Podmínkou pro uplatnění nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy je skutečnost, že poškozený vyčerpal všechny zákonné prostředky ochrany, a to jak řádné, tak i mimořádné.

Skutečnost, zda bylo orgánem veřejné moci vydáno nezákonné rozhodnutí nebo zda došlo ze strany orgánu veřejné moci k nesprávnému úřednímu postupu, a dále to, že došlo ke splnění podmínek pro vznik odpovědnosti za škodu nebo nemajetkovou újmu, musí poškozený prokázat.

Nárok na náhradu škody nebo nárok na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu musí poškozený podle § 14 odst. 1 ve vazbě na § 6 zákona o odpovědnosti za škodu uplatnit u Ministerstva financí. Podle § 14 odst. 3 zákona o odpovědnosti za škodu jde o podmínku pro případné uplatnění uvedených nároků u soudu. Smyslem této právní úpravy je zajištění objektivního projednání zmíněných nároků, neboť je třeba eliminovat soudní spory tam, kde lze nárok shledat již v této fázi.¹⁰⁶

Ministerstvo financí nárok poškozeného tzv. předběžně projedná a na základě výsledku tohoto předběžného projednání poškozenému náhradu škody přizná zcela, přizná částečně, nebo nepřizná vůbec. Je-li náhrada přiznána, je nutno ji vyplatit poškozenému do šesti měsíců ode dne uplatnění nároku.¹⁰⁷ Jestliže nárok poškozeného nebyl do šesti měsíců ode dne jeho uplatnění u Ministerstva financí plně uspokojen, může se poškozený podle § 15 odst. 2 zákona o odpovědnosti za škodu domáhat náhrady škody u soudu. Totéž platí v případě, kdy nebyl plně uspokojen nárok poškozeného na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu.

¹⁰⁶ GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří; ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5. Strana č. 473.

¹⁰⁷ § 15 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

3.1.1. Náklady řízení a náklady zastoupení

Společně s náhradou škody může poškozený podle § 31 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu požadovat takové náklady řízení, které účelně vynaložil na odklizení nezákonného rozhodnutí (tj. na jeho zrušení či změnu), nebo takové náklady řízení, které účelně vynaložil na nápravu nesprávného úředního postupu. Podmínkou pro úplatnění účelně vynaložených nákladů (nákladů řízení) je skutečnost, že poškozený neměl možnost tyto náklady uplatit v průběhu řízení před orgány Finanční správy České republiky na základě procesních předpisů, nebo skutečnost, že mu náhrada těchto nákladů nebyla přiznána.¹⁰⁸

Jako součást nákladů řízení může poškozený požadovat rovněž náhradu nákladů zastoupení, které podle § 31 odst. 3 zákona o odpovědnosti za škodu představují účelně vynaložené hotové výdaje, a dále také odměnu za zastupování. Výše odměny za zastupování je určována podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „advokátní tarif“).

Na náhradu nákladů zastoupení, které vznikly v souvislosti s projednáváním uplatněného nároku u Ministerstva financí, poškozený podle § 31 odst. 4 zákona o odpovědnosti za škodu právo nemá.

3.2. Předběžné projednání uplatněného nároku

Podání, kterým je uplatňován nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy, se činí u Ministerstva financí. Procesní postup při předběžném projednání uplatněného nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy zákon o odpovědnosti za škodu nestanoví. V rámci resortu Ministerstva financí je postupováno podle ustálené praxe, která je následující.

Bezprostředně po obdržení žádosti o náhradu škody nebo nemajetkové újmy Ministerstvo financí posoudí, zda podání splňuje veškeré obsahové náležitosti a zda jsou k němu přiloženy listiny, jimiž žadatel dokládá tvrzenou výši škody nebo nemajetkové újmy, jelikož důkazní břemeno ohledně vzniku škody či nemajetkové újmy, její výše a příčinné souvislosti mezi nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem orgánu veřejné moci a tvrzenou škodou nebo nemajetkovou újmou je na žadateli (poškozeném).

Po posouzení základních náležitostí Ministerstvo financí zašle podání Generálnímu finančnímu ředitelství, a to společně s žádostí o stanovisko a relevantní spisový materiál. Je tomu tak mimo jiné i proto, že Českou republiku – Ministerstvo financí ve věcech náhrad škod

¹⁰⁸ § 31 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

a nemajetkových újem zastupují státní zaměstnanci zařazení v Generálním finančním ředitelství, kteří k tomu mají pověření od ministra financí. Generální finanční ředitelství si vyžádá stanovisko a relevantní spisový materiál od toho orgánu Finanční správy České republiky, který v daňovém řízení vedeném s žadatelem rozhodoval. Pokud rozhodovalo o podaném procesním prostředku ochrany Odvolací finanční ředitelství, vyžádá si Generální finanční ředitelství stanovisko a relevantní spisový materiál i od Odvolacího finančního ředitelství. Pro vypracování stanoviska a zaslání spisového materiálu stanoví Generální finanční ředitelství ve své žádosti lhůtu, která činí 1 měsíc. Je-li o stanovisko a spisový materiál žádán jak příslušný finanční úřad, tak i Odvolací finanční ředitelství, připadají dvě třetiny zmíněné jednoměsíční lhůty příslušnému finančnímu úřadu a zbývající jedna třetina Odvolacímu finančnímu ředitelství.

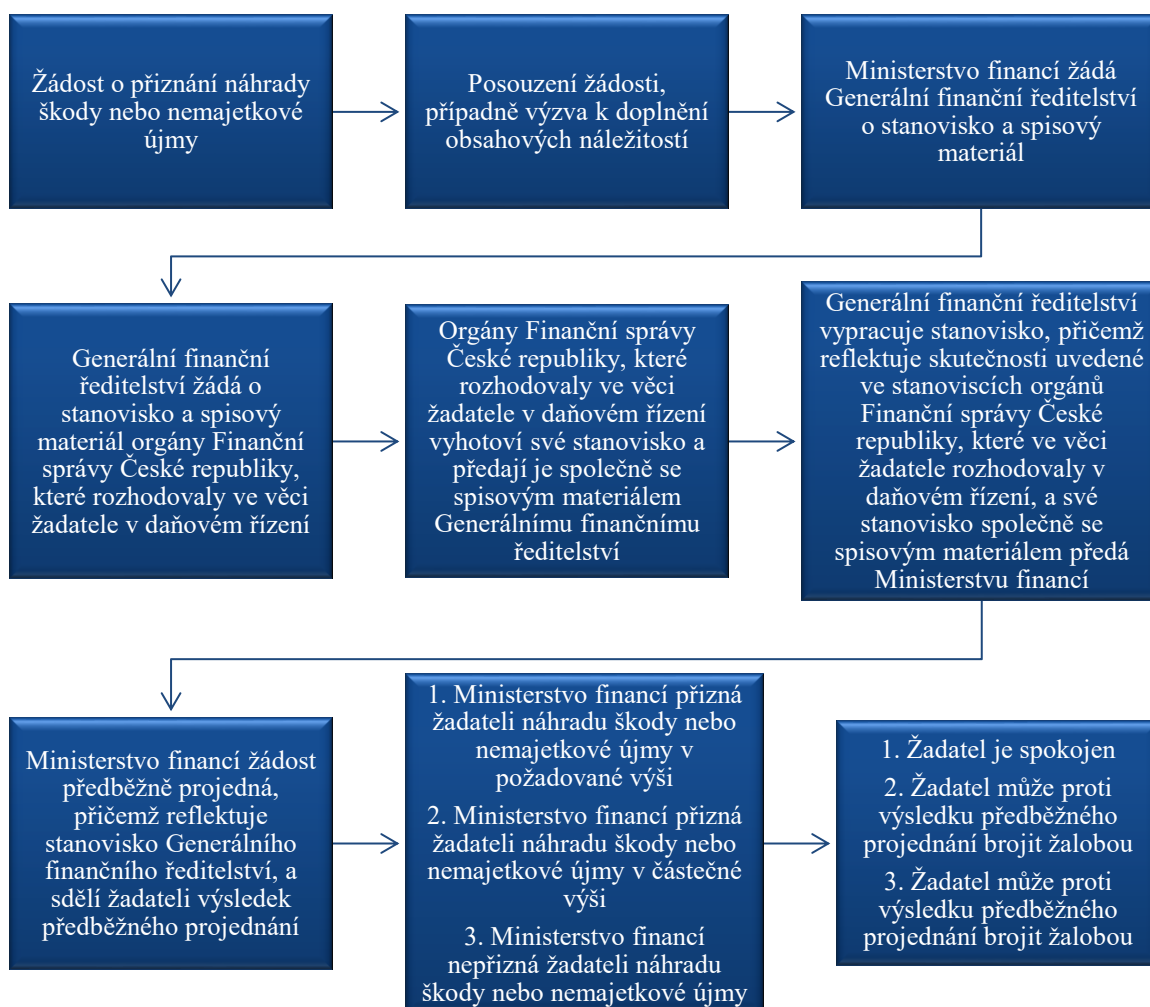
Generální finanční ředitelství po obdržení stanoviska příslušného finančního úřadu (případě také Odvolacího finančního ředitelství) a spisového materiálu vyhotoví pro Ministerstvo financí konečné stanovisko k požadované náhradě škody nebo k požadovanému přiměřenému zadostiučinění za nemajetkovou újmu.

Samotné stanovisko Generálního finančního ředitelství k uplatňované náhradě škody nebo nemajetkové újmy obsahuje nejprve chronologický popis skutkového stavu, tedy shrnutí skutečností vyplývajících ze spisu žadatele vedeného věcně a místně příslušným správcem daně, které jsou relevantní pro posouzení vzniku škody nebo nemajetkové újmy z hlediska samotného shledání existence nezákonného rozhodnutí nebo nesprávného úředního postupu. Stanovisko obsahuje rovněž posouzení, zda žadatel svůj požadavek na náhradu škody nebo na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu uplatňuje u Ministerstva financí včas, tj. zda již neuplynula prekluzivní lhůta.

Dále se ve stanovisku uvádí právní rámec odpovědnosti za škodu a na něj navazuje samotné posouzení žádosti o přiznání náhrady škody nebo přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu z hlediska vzniku škody nebo nemajetkové újmy, příčinné souvislosti mezi tvrzenou škodou nebo nemajetkovou újmou a nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem orgánu Finanční správy České republiky. V závěru svého stanoviska navrhone Generální finanční ředitelství náhradu škody nebo přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu přiznat zcela, zčásti, nebo nepřiznat vůbec. Své stanovisko Generální finanční ředitelství zašle Ministerstvu financí včetně stanoviska příslušného finančního úřadu (případně i Odvolacího finančního ředitelství, pokud bylo vyžádáno) a relevantního spisového materiálu.

Ministerstvo financí uplatněný nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy předběžně projedná, a následně zašle žadateli vyrozumění o tom, zda shledalo či neshledalo oprávněnost uplatněného nároku. Toto vyrozumění není rozhodnutím v daňovém ani správním řízení. Proti

výsledku předběžného projednání lze brojit civilní žalobou. Celý proces předběžného projednání lze pro lepší orientaci zjednodušeně znázornit pomocí následujícího obrázku.

Obrázek 23: Postup v rámci předběžného projednání¹⁰⁹

Zřídka se objevují případy, kdy je žaloba na náhradu škody nebo nemajetkové újmy podána bez toho, aby žalobce nejprve svůj nárok uplatnil u Ministerstva financí v rámci již zmíněného předběžného projednání. Tento postup zákon nepředvídá, nicméně Nejvyšší soud dospěl k závěru, že žalobci nelze bránit v tom, aby svůj nárok uplatnil u soudu přímo, tedy předtím, než se vůbec žalovaná Česká republika – Ministerstvo financí má možnost k tomuto nároku vyjádřit. Takový postup je podle názoru Nejvyššího soudu možný zejména tehdy, hrozí-li promlčení žalobcova práva, přičemž Nejvyšší soud poukazuje především na to, že § 14 zákona o odpovědnosti za škodu stanoví jako podmínku úplatnění nároku u příslušného úřadu, nikoliv vydání stanoviska žalované.

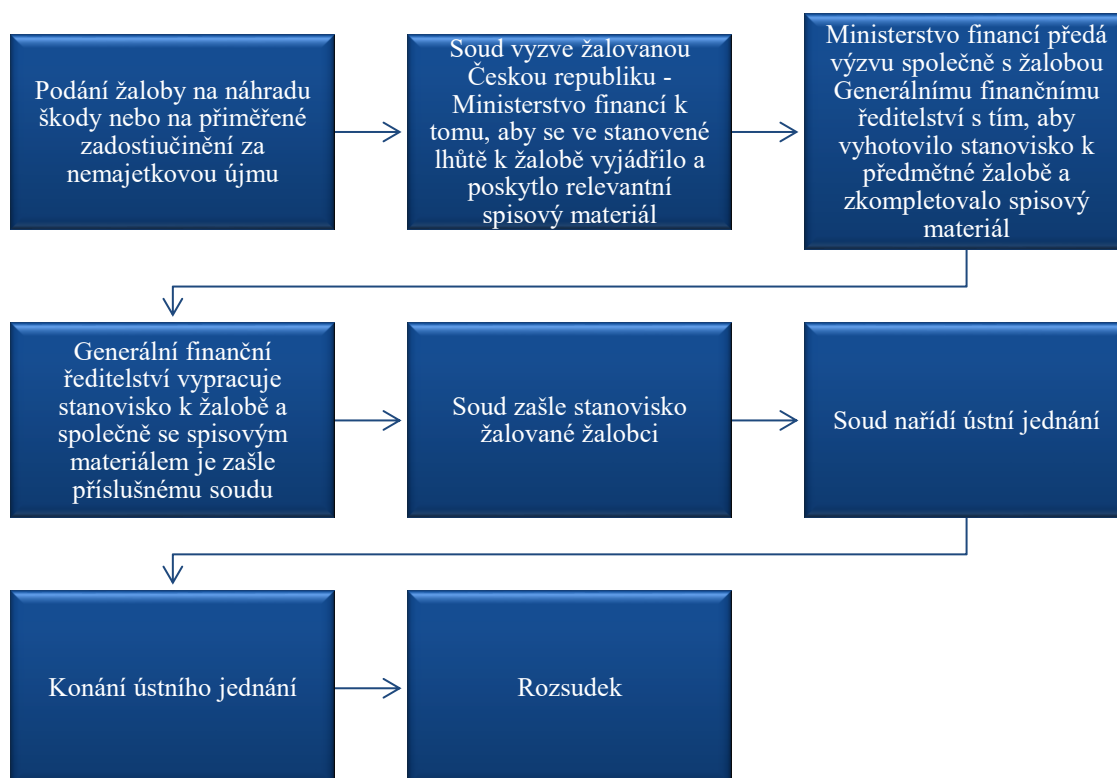
¹⁰⁹ Vlastní zpracování.

Pokud k takové situaci dojde, měl by soud vyčkat na vyjádření žalované, a teprve poté pokračovat v řízení.¹¹⁰

3.3. Žaloba

Není-li poškozený v rámci předběžného projednání uplatněného nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy úspěšný, může své právo uplatnit u soudu prostřednictvím žaloby na náhradu škody nebo na přiznání přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu. Žaloba se podává u místně příslušného soudu.

Důležité je připomenout, že jde o žalobu civilní a nikoliv správní, neboť sdělení výsledku předběžného projednání nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy není rozhodnutím orgánu veřejné moci. Postup navazující na podání žaloby znázorňuje následující obrázek.

Obrázek 24: Postup po podání žaloby¹¹¹

Žalobce, jemuž soud zašle stanovisko žalované, se může k tomuto stanovisku vyjádřit. Pokud tak učiní, zašle své stanovisko soudu, a ten jej zašle žalované, která má možnost na toto stanovisko žalobce reagovat a zaslat soudu své vyjádření. Poté soud nařídí ústní jednání. Výjimkou je případ, kdy žalobce a žalovaná souhlasí s projednáním věci bez nařízení jednání.

¹¹⁰ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2011, v právní věci sp. zn. 30 Cdo 1529/2011, dostupný na www.nsoud.cz.

¹¹¹ Vlastní zpracování.

Při nařízeném ústním jednání uvede žalobce svoji argumentaci a navrhne výrok soudního rozhodnutí. Dále uvede svoji argumentaci žalovaná a rovněž navrhne výrok soudního rozhodnutí. Po projednání věci soud udělí žalobci i žalované prostor pro závěrečnou řeč, jejímž závěrem je návrh každé ze stran sporu na výrok soudního rozhodnutí, a to jak o předmětu žaloby, tak i o nákladech řízení. Po krátké přestávce soud vynese rozsudek.

3.3.1. Místní příslušnost soudu

Obecnou místní příslušnost soudu k projednání právní věci stanoví § 85 odst. 5 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), a to tak, že obecným soudem státu je okresní soud, v jehož obvodu má sídlo organizační složka státu příslušná podle zvláštního právního předpisu. Pokud místně příslušný soud nelze takto určit, je místně příslušným soudem ten soud, v jehož obvodu nastala skutečnost, která zakládá uplatněné právo. Výjimka z výše uvedeného pravidla je obsažena v § 87 písm. b) občanského soudního řádu, podle něhož platí, že vedle obecného soudu žalovaného, popřípadě vedle soudu uvedeného v § 85a občanského soudního řádu, je k řízení příslušný také soud, v jehož obvodu došlo ke skutečnosti, která zakládá právo na náhradu újmy.

Místní příslušnost soudu, kterou zakládá některá ze skutečností taxativně vyjmenovaných v § 87, je místní příslušností soudu na výběr danou a prolamuje tradiční obecnou zásadu, že žalovaný má právo být žalován u „svého soudu“, tj. u soudu, v jehož obvodu bydlí, sídlí nebo se zdržuje.¹¹²

Pro volbu soudu postačí, provede-li ji žalobce konkludentně, to znamená, podá-li u něj žalobu. Volbu příslušnosti by však měl žalobce vždy stručně odůvodnit.¹¹³

3.3.2. Rozhodnutí soudu

Soud podle § 153 odst. 1 občanského soudního řádu rozhoduje na základě zjištěného skutkového stavu věci.

Rozhoduje-li soud o žalobě na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu, může dospět k tomu, že poškozenému lze v plném rozsahu vyhovět a požadované zadostiučinění přiznat, nebo k tomu, že nemajetková újma sice poškozenému vznikla, avšak nikoliv v rozsahu jím tvrzeném. Proto například při zjištění existence velmi malé nemajetkové

¹¹² JIRSA, J. *Občanský soudní řád, 2. část: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO99_p2b1963CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹¹³ JIRSA, J. *Občanský soudní řád, 2. část: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO99_p2b1963CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

újmou soud postupuje tak, že poškozenému přizná zadostiučinění toliko ve formě základní, kterou představuje konstatování porušení práva.

Podle § 153 odst. 2 občanského soudního řádu platí, že soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, jen tehdy, jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky. Mezi tyto případy patří mimo jiné také postup při stanovení formy zadostiučinění za nemajetkovou újmu, který stanoví § 31a odst. 2 zákona o odpovědnosti za škodu.¹¹⁴ Podle zmíněného ustanovení se zadostiučinění poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Pokud soud dospěje k tomu, že zadostiučinění nelze přiznat jinak než v penězích, přihlédně při stanovení jeho výše k závažnosti vzniklé nemajetkové újmy a k okolnostem, za kterých k této nemajetkové újmě došlo. Soud však nemůže přiznat poškozenému vyšší formu zadostiučinění než tu, o níž poškozený žádá, a pokud poškozený v žalobě požaduje formu finančního zadostiučinění v určité výši, nemůže mu soud přiznat vyšší částku, než uvádí v žalobě.

V některých případech může poškozený v žalobě navrhopvat tzv. eventuální petit. Zmíněným eventuálním petitem se poškozený primárně domáhá toho, aby žalovanému byla uložena určitá povinnost, například poskytnout zadostiučinění v penězích, a pro případ, že by soud tento primární petit zamítl, navrhuje, aby rozhodl o další navrhované povinnosti žalobce.¹¹⁵ Eventuálním petitem nedává poškozený (žalobce) žalovanému možnost volby, které z navržených zadostiučinění poskytne. Postup soudu je v daném případě takový, že o eventuálním petitu rozhoduje jedině tehdy, pokud primárnímu petitu nelze vyhovět.

Poškozený v některých případech může v žalobě požadovat, aby mu žalovaný nahradil škodu s tím, že tzv. alternativním petitem (*alternativa facultas*) dává žalovanému na výběr ze dvou forem náhrady škody (např. primárním petitem je uvedení do původního stavu, náhradním plněním je náhrada škody v penězích).¹¹⁶

Při rozhodování o žalobě na náhradu škody nebo na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu by soud vždy měl zohlednit konkrétní okolnosti případu, neboť nelze vycházet z jakéhokoliv univerzálního způsobu stanovení výše požadované náhrady.

¹¹⁴ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2011, v právní věci sp. zn. 30 Cdo 1684/2010, uveřejněný v publikaci Spudní judikatura z oblasti občanského, obchodního a pracovního práva, v čísle vydání 4, ročník 2012, strana č. 245, pod pořadovým číslem 43/2012.

¹¹⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2019, v právní věci sp. zn. 25 Cdo 1065/2019, dostupný na www.nsoud.cz.

¹¹⁶ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2018, v právní věci sp. zn. 25 Cdo 2311/2018, uveřejněné v publikaci Soudní judikatura z oblasti občanského, obchodního a pracovního práva, v čísle vydání 4, ročník 2020, strana č. 250, pod pořadovým číslem 36/2020.

Zejména v případech posuzování nemajetkové újmy se pouhý strohý výpočet nejeví jako vhodný, jelikož lidské vnímání a vnitřní pocity nelze bez dalšího vyjádřit pouhými čísly. Tato skutečnost samozřejmě není překážkou jakémukoliv matematickému výpočtu v individuálním případě.

3.3.3. Použití ukazatelů finanční analýzy při stanovení výše škody

Finanční analýza obecně představuje systematický rozbor dat, která jsou získávána především z účetních výkazů; základním nástrojem finanční analýzy jsou finanční ukazatele.¹¹⁷ Základními účetními výkazy jsou rozvaha, výkaz zisku a ztráty, přehled o peněžních tocích a přehled o změnách vlastního kapitálu.

Vybrané ukazatele finanční analýzy mohou být v některých případech významným podkladem pro argumentaci o výši skutečné škody nebo ušlého zisku.

3.4. Regresní úhrada

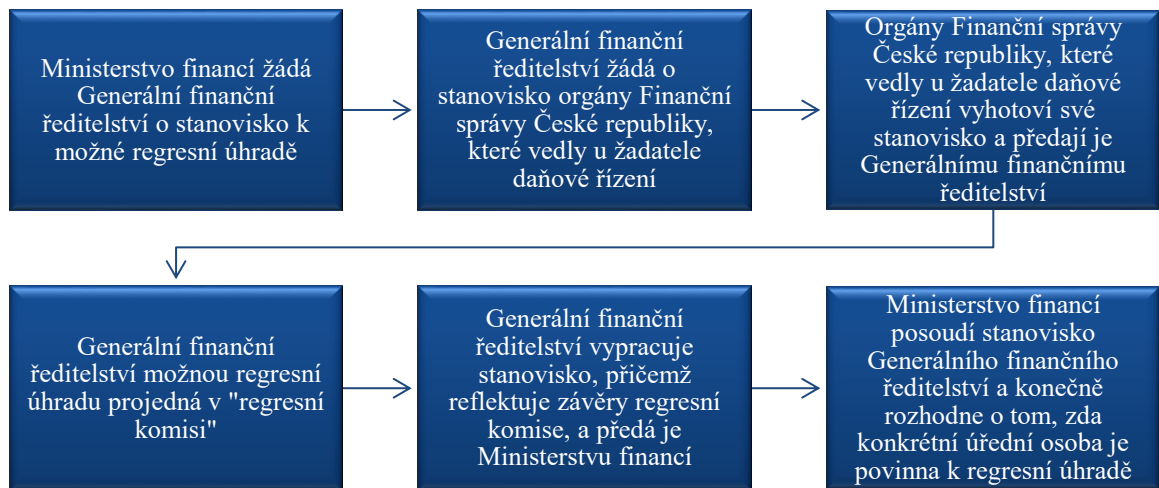
Podle § 17 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu může stát požadovat regresní úhradu od těch, kteří se podíleli na vydání nezákonného rozhodnutí nebo na nesprávném úředním postupu, pokud byli k vydání rozhodnutí nebo k úřednímu postupu oprávněni. Právo na regresní úhradu vznikne podle § 18 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu pouze tehdy, pokud byla škoda způsobena zaviněným porušením právní povinnosti.

Odpovědnost státního zaměstnance za škodu, kterou způsobil služebnímu úřadu, se řídí zákoníkem práce.¹¹⁸ Zaměstnanec podílející se na nesprávném úředním postupu nebo na vydání nezákonného rozhodnutí je podle § 250 a násl. zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“), povinen nahradit zaměstnavateli škodu, kterou mu způsobil zaviněným porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

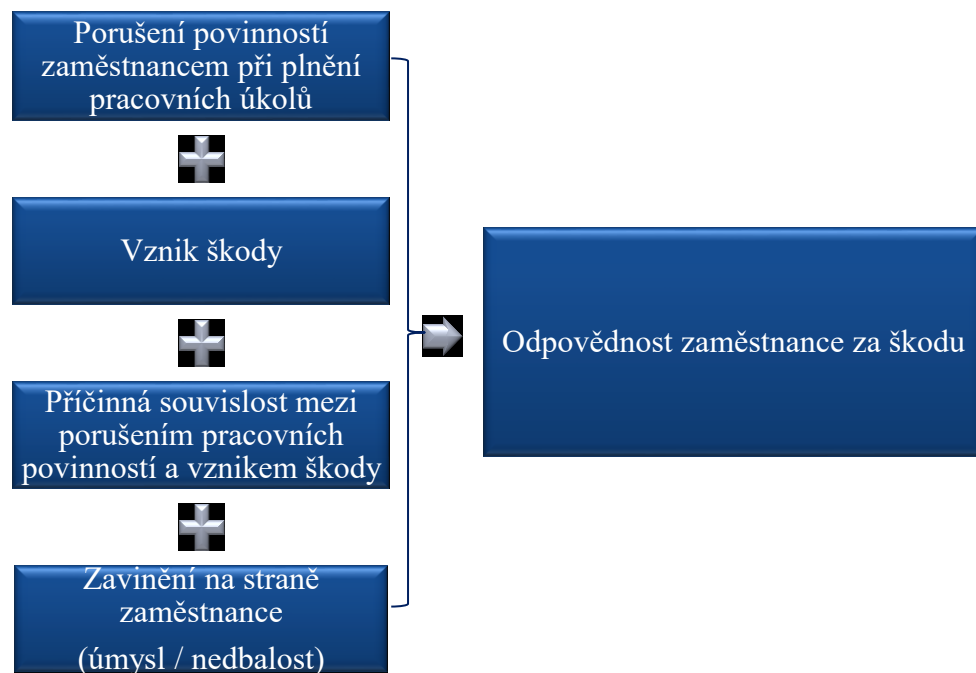
Postup Ministerstva financí a Generálního finančního ředitelství při posuzování vzniku povinnosti úředních osob (státních zaměstnanců) k regresní úhradě je do jisté míry obdobný postupu při posuzování žádosti o přiznání náhrady škody nebo přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu.

¹¹⁷ RŮČKOVÁ, Petra. *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi*. 7. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2021. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-3124-2. Strana č. 9 a 11.

¹¹⁸ § 123 odst. 1 zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů.

Obrázek 25: Postup při posuzování povinnosti k regresní úhradě¹¹⁹

Obrázek 26: Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu vůči zaměstnavateli¹²⁰

Porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním se rozumí takové komisivní či omisivní jednání zaměstnance (tj. jednání ve formě konání či opomenutí) při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, které je v rozporu

¹¹⁹ Vlastní zpracování.

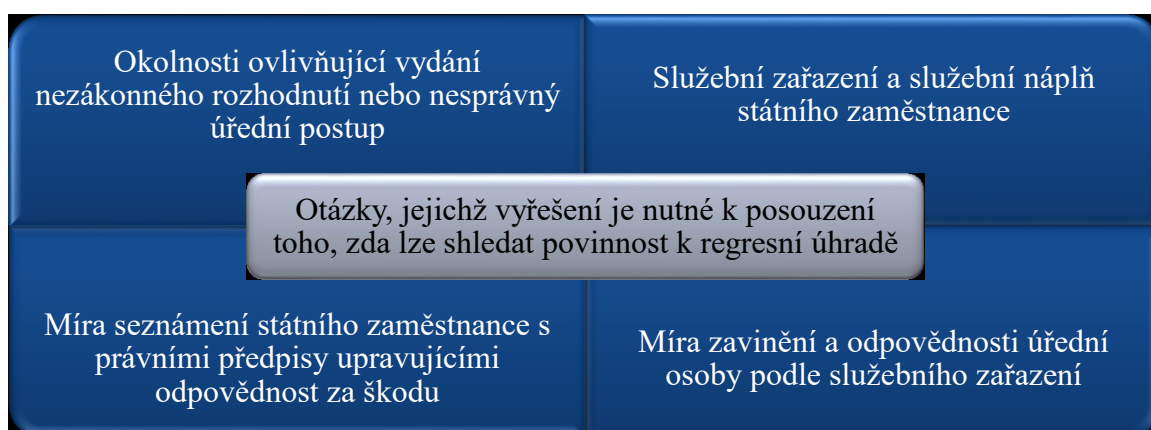
¹²⁰ BĚLINA, M. § 123. In: BĚLINA, M., BĚLINA, T., BOGNÁROVÁ, V., HOLUB, A., KAHLE, B., KAUCKÝ, J., KOPECKÝ, M., MEZEIOVÁ, V., MORÁVEK, J., PICHRT, J., RIEDLOVÁ, E., ROTHOVÁ, E., SMEJKAL, L., STÁDNÍK, J. a kol. *Zákon o státní službě: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO234_2014CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. Obrázek – vlastní zpracování.

s povinnostmi, které byly tomuto zaměstnanci stanoveny právními předpisy, vnitřními předpisy (v případě státní služby tzv. interními akty řízení), pracovní smlouvou, nebo jednání v rozporu konkrétním pokynem nadřízeného vedoucího zaměstnance.

Příčinná souvislost mezi jednáním zaměstnance a vznikem škody není otázkou právní, ale skutkovou, protože nemůže být řešena v rovině obecné, ale musí být řešena v konkrétních souvislostech. Příčinná souvislost je tedy hledáním jevu, který škodu vyvolal. Jde-li o zavinění zaměstnance, je třeba uvést, že zavinění je psychickým vztahem konkrétního zaměstnance k jeho jednání, kterým porušil povinnosti při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, a ke škodě, jakožto následku protiprávního jednání. Skutečnostmi, v nichž lze spatřovat psychický vztah zaměstnance k jeho jednání a k následkům jeho jednání, jsou zejména okolnosti, za nichž došlo k protiprávnímu jednání zaměstnance a k následné škodě.

Podle § 250 odst. 3 zákoníku práce je v případě požadování regresní úhrady povinností zaměstnavatele prokázat zavinění dotyčného zaměstnance. Škodu, kterou zaměstnanec prokazatelně způsobil zaměstnavateli z nedbalosti, je tento zaměstnanec povinen zaměstnavateli uhradit, a to nejvýše v částce čtyřapůlnásobku¹²¹ jeho průměrného měsíčního výdělku, neuplatní-li zaměstnavatel výjimku z důvodů zvláštního zřetele hodných podle § 264 zákoníku práce.

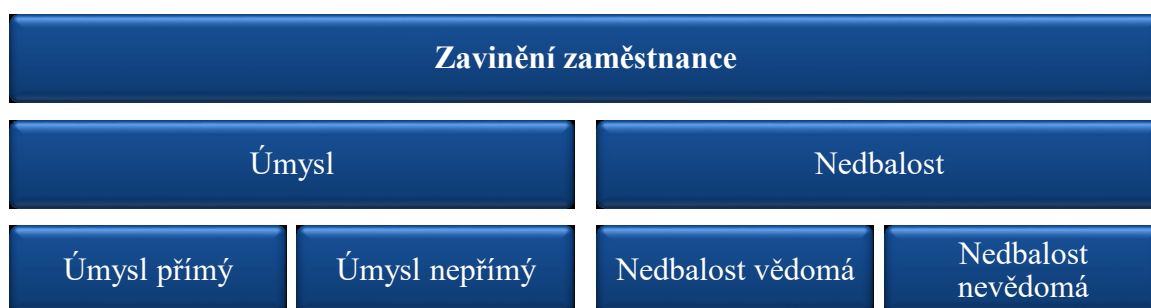
Zavinění zaměstnance, k jehož prokázání je, jak již bylo zmíněno, povinen zaměstnavatel, lze shledat toliko tehdy, jestliže byly prokázány takové skutečnosti, jejichž prostřednictvím se psychický vztah zaměstnance k jeho jednání a k následkům jeho jednání projevil navenek, tj. jestliže bylo prokázáno, že zaměstnanec chtěl svým jednáním způsobit škodu a zda věděl, že svým jednáním může způsobit škodu, popřípadě zda o tom vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům vědět měl a mohl.

¹²¹ § 257 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Obrázek 27: Posouzení vzniku povinnosti k regresní úhradě¹²²

Generální finanční ředitelství posuzuje skutkový stav, zda došlo ze strany úředních osob k zavinění ve formě úmyslu, tj. že by jednající úřední osoby věděly, že škodu mohou způsobit, a chtěly škodu způsobit (tj. existenci úmyslu přímého), nebo že jednající úřední osoby věděly, že škodu mohou způsobit, a pro případ, že ji způsobí, s tím byly srozuměny (tj. existenci úmyslu nepřímého). Není-li shledán úmysl, potom Generální finanční ředitelství zkoumá, zda nedošlo k zavinění nedbalostnímu, tj. že by jednající úřední osoby věděly, že škodu mohou způsobit, ale bez přiměřených důvodů spoléhaly, že ji nezpůsobí (tj. existenci nedbalosti vědomé), nebo že by jednající úřední osoby nevěděly, že škodu mohou způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měly a mohly (tj. existenci nedbalosti nevědomé).

Obrázek 28: Zavinění zaměstnance¹²³

4. Praktické případy

V této kapitole uvádím zestručněné a anonymizované praktické případy, které jsem měl možnost řešit v rámci plnění služebních úkolů při zastupování České republiky – Ministerstva financí v oblasti náhrady škody a nemajetkové újmy, když se osoby, kterým měla tvrzená škoda nebo nemajetková újma vzniknout v důsledku daňového řízení.

Jednotlivé příklady jsou rozděleny do subkapitol podle oblastí.

4.1. Nemajetková újma způsobená bezdůvodnými průtahy v řízení

Případ

Dodatečný platební výměr finančního úřadu byl změněn Odvolacím finančním ředitelstvím, a to rozhodnutím o odvolání, které bylo řádně doručeno daňovému subjektu (dále jen „žadatel“). Žadatel uplatňuje u Ministerstva financí žádost o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která mu měla vzniknout nesprávným úředním postupem

¹²² Vlastní zpracování.

¹²³ Vlastní zpracování.

finančního úřadu. Zmíněný nesprávný úřední postup finančního úřadu spatřuje žadatel v tom, že daňové řízení vedené finančním úřadem bylo nepřiměřeně dlouhé.

K požadavku na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za tvrzenou nemajetkovou újmu žadatel uvádí, že je přesvědčen o tom, že finančnímu úřadu nic nebránilo v tom, aby jeho návrhu na uznání slevy na dani již na začátku řízení v plném rozsahu vyhověl. Žadatel dále uvádí, že jelikož byl nucen uhradit daň z příjmů fyzických osob ve vyšší částce, než s jakou počítal, došlo ke zmenšení jeho majetku, což musel řešit různými půjčkami, a byl tak dlouhodobě zatížen jeho rozpočet. K tomu žadatel dodává, že u něj došlo k poklesu životní úrovně, přičemž tento pokles měl vliv na jeho zdraví, jelikož následky pociťuje i v současnosti.

Řešení případu

K tvrzení žadatele uvádím, že přiměřenost délky řízení je součástí garantovaného práva na spravedlivý proces. Je však třeba reflektovat skutečnost, že právo účastníka řízení na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu nevzniká automaticky, neboť nejprve je třeba vyřešit otázku, zda vůbec v konkrétním případě došlo k porušení práva na přiměřenou délku řízení, resp. zda skutečně předmětné řízení (v daném případě řízení daňové) bylo nepřiměřeně dlouhé.

Každé řízení vedené orgánem veřejné moci se vyznačuje zejména jinou složitostí (procesní, hmotněprávní, skutkovou atd.), specifickým procesním postupem či jiným právním jednáním účastníka. Složitost řízení v sobě zcela pochopitelně zahrnuje i počet instancí, které ve věci rozhodovaly, neboť v důsledku toho samozřejmě dochází k prodloužení celého řízení. Dále při posuzování nemohu opomenout ani to, že ne každé řízení vedené orgánem veřejné moci má totožný význam pro jeho účastníka.

K učinění závěru o tom, zda účastníku řízení má být přiznáno přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu, musím nejprve s jistotou shledat, že skutečně došlo k porušení práva na přiměřenou délku řízení. Přiměřenost délky řízení však nelze posuzovat zcela jednostranně, jak činí žadatel ve svém podání, ale je ji třeba posuzovat objektivně, neboť zmíněné právo na spravedlivý proces, jež je zakotveno v čl. 38 odst. 2 LZPS, má ve skutečnosti dvě složky. První složka představuje již zmíněné právo účastníka řízení, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů. Nelze však opomíjet i složku druhou, představovanou obecným požadavkem, aby v každém řízení bylo postupováno v souladu s právními předpisy, při současném zajištění ochrany práv účastníka tohoto řízení. Jelikož každé řízení je individuální, nelze a priori abstrahovat jakousi modelovou délku řízení, kterou by bylo možné spravedlivě označit za délku přiměřenou.

K tvrzení žadatele, že daňové řízení bylo v jeho případě nepřiměřeně dlouhé, uvádím, že čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod na daňová řízení nedopadá. Podle

judikatury Evropského soudu pro lidská práva daně obecně nejsou považovány ani za občanská práva a ani za trestněprávní obvinění, protože se na ně záruky zakotvené v čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod obecně nevztahují.

V daňovém řízení lze v individuálních případech shledat toliko bezdůvodné průtahy, které v konečném důsledku mohou představovat nesprávný úřední postup. **Takové bezdůvodné průtahy v daňovém řízení jsem však v případě žadatele po prozkoumání spisového materiálu neshledal.**

Projednání věci bez zbytečných průtahů je součástí garantovaného práva na spravedlivý proces, nicméně je třeba reflektovat skutečnost, že právo účastníka řízení na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu nevzniká automaticky, neboť nejprve je třeba vyřešit otázku, zda vůbec v konkrétním případě došlo k bezdůvodným průtahům v řízení.

4.2. Ušlý zisk

Případ

Žadatelka uplatňuje u Ministerstva financí nárok na náhradu škody ve výši 120.000 Kč. Uvedenou částku označuje za ušlý zisk, který je následkem nezákonného rozhodnutí finančního úřadu, a to konkrétně rozhodnutí o námitce, které bylo posléze příslušným krajským soudem zrušeno. Ušlý zisk podle tvrzení žadatelky představují úroky z částky ve výši 620.000 Kč, kterou byla žadatelka nucena vynaložit z důvodu nezákonného rozhodnutí správce daně.

Žadatelka ve své žádosti o náhradu škody shrnuje chronologii daňového řízení, přičemž zdůrazňuje, že z důvodu vydání nezákonného rozhodnutí finančního úřadu (rozhodnutí o námitce) musela v rámci následné daňové exekuce uhradit navíc částku ve výši 620.000 Kč, která jí byla vrácena až na základě nového rozhodnutí o námitce, které bylo vydáno na základě rozsudku krajského soudu.

Krajský soud shledal nezákonnost rozhodnutí o námitce, toto rozhodnutí zrušil, a věc vrátil finančnímu úřadu k dalšímu řízení. Kasační stížnost finančního úřadu, jež brojila proti zmíněnému rozsudku krajského soudu, Nejvyšší správní soud zamítl jako nedůvodnou.

Řešení případu

S ohledem na skutečnost, že bylo ve správním soudnictví rozhodnuto tak, že správce daně pochybil, když předmětné rozhodnutí o námitce vydal, nemohu než konstatovat, že toto rozhodnutí o námitce bylo rozhodnutím nezákonným.

Při určování nároku na náhradu škodu musí být dána mezi nezákonným rozhodnutím a vznikem škody příčinná souvislost. Jinak řečeno nezákonné rozhodnutí musí být příčinou vzniku škody. Je proto na žadatelce, aby tvrdila a prokazovala jak existenci nezákonného rozhodnutí, tak

i škodního následku a příčinné vazby mezi nezákonným rozhodnutím a škodním následkem. Z podání žadatelky vyplývá, že požadovanou výši ušlého zisku dokládá toliko v abstraktní rovině, nicméně existence příčinné souvislosti, tj. vztah mezi nezákonným rozhodnutím finančního úřadu a vznikem škody, shledána byla.

Jelikož žadatelka v důsledku nezákonného rozhodnutí finančního úřadu musela uhradit správci daně částku ve výši 620.000 Kč, se kterou by jinak mohla libovolně disponovat, vznikla jí škoda.

Ušlým ziskem se obecně rozumí újma spočívající ve skutečnosti, že u poškozeného nedojde v důsledku škodní události k rozmnožení majetkových hodnot. Je tak zcela na daňovém subjektu, aby tvrdil a prokázal vznik ušlého zisku, kdy např. absencí výše uvedené částky nemohl provést investice v rámci svého podnikání, či si musel vzít v důsledku absence hotovosti u peněžního ústavu úvěr, atd. Žadatelka však ve své žádosti o přiznání náhrady škody žádné takové skutečnosti neuvádí a ani nedokládá. Žadatelka nepřiložila ke své žádosti o náhradu škody žádné důkazní prostředky, kterými by prokázala výši ušlého zisku, resp. výši škody.

Ministerstvo financí by v daném případě mělo žadatelce přiznat náhradu škody ve výši úroku z nesprávně stanovené daně za dobu, po kterou finanční úřad zadržoval peněžní částku, čímž žadatelku omezoval v řádném výkonu jeho práva svobodně nakládat se svými finančními prostředky.

Úrok z prodlení, je-li chápán obecně, vyrovnává věřiteli bezdůvodné obohacení dlužníka, které spočívá v tom, že po dobu prodlení neoprávněně užíval věřitelovy peněžní prostředky. Kompenzační pojetí úroku z prodlení vychází z teze, že úrok z prodlení ve skutečnosti odpovídá náhradě škody, která věřiteli vznikla jakožto důsledek toho, že nemohl po dobu dlužníkovy prodlení disponovat s konkrétní peněžní částkou.

Při použití kompenzačního pojetí úroku z prodlení je reflektována časová hodnota peněz, v rámci níž je úrok z prodlení nástrojem při uplatnění nároku na náhradu škody, která byla věřiteli způsobena. Věřitel při určení výše škody, která mu vznikla, nemusí zjišťovat, počítat a v neposlední řadě mnohdy komplikovaně prokazovat tzv. abstraktní ušlý zisk, jehož v důsledku prodlení dlužníka nemohl dosáhnout. Namísto toho uplatňuje úroky z prodlení v zákonné výši. Tato kompenzační konstrukce úroku z prodlení používá toliko zákonem stanovené úrokové sazby. Je pouze úlohou zákonodárce, aby v právní úpravě přijal takový model určení úrokové sazby, který by co možná nejlépe zohledňoval veškeré ekonomické aspekty a co možná nejobjektivněji odrážel cenu peněz.

Nárok na soukromoprávní úrok z prodlení by podle nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna

likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích, ve znění pozdějších předpisů, činil při prodlení v délce 497 dnů, k němuž v daném případě došlo, částku ve výši 71.758,63 Kč. K výpočtu této částky jsem použil níže uvedený vzorec, přičemž jsem vycházel ze skutečnosti, že roční úroková sazba činí 8,5 %.

$$\text{Úrok z prodlení} = \text{Dlužná částka} \cdot \frac{\text{Roční úroková sazba v \%}}{100} \cdot \frac{\text{Počet dnů prodlení}}{\text{Počet dnů kalendářního roku}}$$

$$\text{Úrok z prodlení} = 620000 \cdot \frac{8,5}{100} \cdot \frac{497}{365} = 71758,63$$

4.3. Nesplnění podmínek

Případ 1

V učiněné žádosti o náhradu škody žadatel uvedl, že mu finanční úřad stanovil platebním výměrem daň z převodu nemovitostí ve výši 231.190 Kč, kterou následně uhradil. Předmětem daně byl v daném případě prodej nemovitosti, která byla původně žadateli vydána v rámci restitučního řízení. Uplatňovaný nárok na náhradu škody žadatel odůvodnil tím, že daň z převodu nemovitostí mu neměla být stanovena, přičemž odkázal na § 20 odst. 9 zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, v platném a účinném znění pro předmětné zdaňovací období, a dále na zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů. Platební výměr na daň z převodu nemovitostí považoval za nezákonný a daň ve výši 231.190 Kč, kterou na jeho základě uhradil, považoval za škodu. Proti platebnímu výměru na daň z převodu nemovitostí nebrojil žádnými opravnými ani dozorčími prostředky.

Řešení případu 1

Podle § 7 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu má právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím účastník řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí, z něhož mu vznikla škoda. Základním předpokladem uplatnění nároku na náhradu škody je tedy aktivní věcná legitimace poškozené osoby. Podmínku aktivní věcné legitimace jsem v uvedeném případě shledal. Dále jsem se zabýval tím, zda byl nárok uplatněn v promlčecí době.

Tříletá subjektivní promlčecí doba tak počíná svůj běh ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o vzniklé škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Je-li podmínkou pro uplatnění práva na náhradu

škody zrušení rozhodnutí (což by byl tento případ), běží promlčecí doba ode dne doručení (oznámení) zrušovacího rozhodnutí. Zmíněným zrušovacím rozhodnutím je v obecné rovině myšleno každé rozhodnutí, které zrušuje či mění účinky vykonatelného, resp. pravomocného rozhodnutí, které bylo příčinou vzniku škody, pro jeho nezákonnost. Promlčecí doba tak v daném případě ani běžet nezačala.

Žadatel výslovně neuvedl, z jakého titulu uplatňuje nárok na náhradu škody. Z obsahu jeho podání jsem dovedl, že namítá nezákonnost stanovení daně z převodu nemovitých věcí, resp. nezákonnost platebního výměru. Zmíněný platební výměr tak zjevně žadatel vnímal jako rozhodnutí nezákonné, od něhož odvozoval vznik škody právě ve výši stanovené daně. Proti platebnímu výměru žadatel v daňovém řízení v zákonem stanovených lhůtách nebrojil zákonnými prostředky ochrany, tj. nevyužil procesních prostředků, jež mu zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, v tehdy platném a účinném znění, k ochraně jeho práv poskytoval. Platební výměr na daň z převodu nemovitostí se proto stal rozhodnutím pravomocným a nikdy nebyl zrušen nebo změněn pro nezákonnost.

Ustanovení § 20 odst. 9 zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění do 30. 9. 2012, stanovilo, že daň dědická, daň darovací a daň z převodu nemovitostí se nevybírání při vydání majetku podle zvláštních předpisů.“ Zmíněnými zvláštními právními předpisy jsou například zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 87/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 229/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nebo zákon č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech. V případě žadatele byl relevantním zvláštním právním předpisem zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů. Od daně z převodu nemovitostí bylo tedy osvobozeno pouze vydání majetku povinnou osobou a nikoliv prodej oprávněnou osobou.

Případ 2

Žadatel uvádí, že mu vznikla škoda při výkonu veřejné moci, a to konkrétně v důsledku nesprávného úředního postupu finančního úřadu, který odmítl vrátit nadměrný odpočet v částce 42.336 Kč.

Žadatel se obrací na Ministerstvo financí s žádostí o náhradu škody, která mu měla být způsobena při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím finančního úřadu, které bylo v odvolacím řízení potvrzeno rozhodnutím Odvolacího finančního ředitelství. Jelikož podmínkou pro uplatnění práva na náhradu škody je v případě nezákonného rozhodnutí jeho zrušení, promlčecí doba v daném případě ani běžet nezačala.

Za nezákonné rozhodnutí žadatel označuje rozhodnutí o přeplatku, jehož správnost však byla potvrzena v odvolacím řízení Odvolacím finančním ředitelstvím. Nezákonnost žadatel spatřuje v tom, že orgány Finanční správy České republiky ignorovaly výklad týkající se charakteru odvodů za dočasné odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu, ze kterého je zřejmé, že se nejedná o pohledávky za konkurzní podstatou, protože na jejich úhradu nemůže být použit přeplatek vzniklý po úpadku.

V daném případě neexistuje pravomocné rozhodnutí, které bylo pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem, a proto ani nemohl vzniknout nárok na náhradu škody.

Za nesprávný úřední postup považuje žadatel to, že finanční úřad postupoval podle ustanovení § 154 odst. 4 daňového řádu, aniž hodnotil, zda nedoplatek jiného správce daně skutečně existuje a zda se jedná o nedoplatek, který vznikl po rozhodnutí o úpadku. K tomu uvádím, že § 154 odst. 4 daňového řádu nedává správci daně pravomoc posuzovat existenci nedoplatků u jiného správce daně a s tím související správnost skutečností uvedených ve výkazu nedoplatků, který byl předložen jiným správcem daně společně se žádostí o převedení přeplatku.

Podle zmíněného ustanovení pro převedení přeplatku zcela postačuje žádost jiného správce daně, jež je doložena formálně správným výkazem nedoplatků. Žádné další podklady jiný správce daně nepředkládá a je zcela na jeho odpovědnosti, že jeho žádost je v souladu se skutkovým stavem a s příslušnými právními předpisy. Celní úřad o převedení přeplatku vzniklého po úpadku požádal s tím, že nedoplatky uvedené ve výkazu nedoplatků jsou pohledávkami za majetkovou podstatou.

Celní úřad byl ze strany finančního úřadu informován o veškerém právním jednání, která správce konkurzní podstaty učinil v souvislosti s převedením přeplatku, a trvá na tom, že postupoval správně. Celní úřad převedený přeplatek finančnímu úřadu nevrátil, a proto nevznikl na osobním daňovém účtu přeplatek, který by mohl finanční úřad vrátit. Z tohoto důvodu požaduje správce konkurzní podstaty náhradu škody způsobenou nesprávným postupem finančního úřadu spočívající v tom, že tento finanční úřad převedl přeplatek na nedoplatek evidovaný u jiného správce daně, aniž by posoudil, zda jde o pohledávku za majetkovou podstatou.

Řešení případu 2

K samotné žádosti o vrácení přeplatku ze strany žadatele učiněné u finančního úřadu je uvádím, že v případě žádosti o vrácení přeplatku je rozhodné, zda ke dni podání žádosti byl na osobním daňovém účtu evidován přeplatek, případně zda byl vykazován 60 dnů po podání žádosti, a v případě, že ano, zda byl tento přeplatek vrácen ve lhůtě stanovené zákonem. V daném případě však do dne doručení žádosti o vrácení přeplatku nebo do 60 dnů po jejím doručení nevznikl na osobním daňovém účtu daně z přidané hodnoty vratitelný přeplatek. Odvolací finanční ředitelství

tak postupovalo zcela správně, pokud zamítlo odvolání a potvrdilo rozhodnutí finančního úřadu, který vzhledem k neexistenci vratitelného přeplatku žádosti o vrácení přeplatku nevyhověl.

K výše uvedenému je třeba dodat, že žadatel proti postupu finančního úřadu při placení daně, resp. při převedení přeplatku, o němž byl žadatel vyrozuměn, neuplatnil námitku, jak mu umožňuje § 159 odst. 1 daňového řádu, ale vyzval finanční úřad toliko k vydání částky 42.336 Kč. Žadatel tak požadoval vrácení přeplatku, o kterém již věděl, že byl převeden na nedoplatek u celního úřadu.

Úlohou Odvolacího finančního ředitelství v odvolacím řízení ve věci rozhodnutí o přeplatku, jakožto odvolacího orgánu, bylo posouzení, zda finanční úřad postupoval podle § 154 daňového řádu, vázán žádostí jiného správce daně a doloženým výkazem nedoplatků. Jelikož byly v daném případě podmínky převodu přeplatku na nedoplatek vedený u jiného správce daně uvedené v § 154 odst. 4 daňového řádu splněny, rozhodlo Odvolací finanční ředitelství zcela v souladu s právními předpisy tak, že rozhodnutí finančního úřadu o převedení přeplatku potvrdilo a odvolání zamítlo. Namítaný nesprávný úřední postup tak v daném případě nelze shledat.

Žádosti o přiznání náhrady škody nelze vyhovět, a to pro nesplnění zákonných podmínek, neboť v daném případě neexistuje nezákonné rozhodnutí, které by bylo příčinou vzniku škody a neexistuje ani nesprávný úřední postup, mezi nímž a tvrzenou škodou by byla shledána příčinná souvislost.

4.4. Absence aktivní věcné legitimace

Případ 1

Žadatel uplatňuje nárok na náhradu škody u Ministerstva financí přičemž uvádí, že finančním úřadem bylo ve věci zajištění úhrady daně z přidané hodnoty vydáno celkem 29 zajišťovacích příkazů, na jejichž základě byla následně nařízena daňová exekuce na majetek obchodní korporace. K tomu dodává, že postup orgánů Finanční správy České republiky byl pro obchodní korporaci likvidační. Konstatování porušení práva při následném zrušení předmětných zajišťovacích příkazů pro žadatele není postačující náhradou za nemajetkovou újmu způsobenou nezákonnými rozhodnutími. Za přiměřené finanční zadostiučinění žadatel považuje částku 50.000 Kč za každé z nezákonných rozhodnutí - tj. za každý z 29 zajišťovacích příkazů, a dále za 2 rozhodnutí Odvolacího finančního ředitelství. Celkem požaduje náhradu ve výši 1.550.000 Kč.

Dále žadatel uvádí, že na nemajetkové újmě vzniklé obchodní korporaci se zásadním způsobem podílela i nepřiměřená délka řízení, které trvalo více než 4 roky. Proto současně požaduje náhradu za nepřiměřenou délku daňového řízení, která podle jeho názoru představovala nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu.

K samotnému výpočtu částky požadovaného zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou nepřiměřenou délkou řízení žadatel uvádí, že při něm vycházel ze stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 206/2010 ze dne 13. 4. 2011, přičemž požaduje částku 65.000 Kč zvýšenou o 50 %, a to z důvodu, že předmětné daňové řízení pro něj mělo podle jeho tvrzení zvýšený význam. Požaduje proto částku 97.500 Kč. Celkem tak požaduje náhradu nemajetkové újmy v penězích ve výši 1.647.500 Kč.

Řešení případu 1

Předně uvádím, že základním předpokladem uplatnění nároku na náhradu škody je aktivní věcná legitimace poškozené osoby. Žadatel v dané věci není aktivně věcně legitimován, neboť podle § 7 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu mají právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím účastníci řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí, z něhož jim vznikla škoda. „Účastníkem“ daňového řízení byla v daném případě obchodní korporace a nikoliv žadatel - statutární orgán (jednatel). Žadatel nebyl v daňovém řízení ani osobou vymezenou v ustanovení § 7 odst. 2 zákona o odpovědnosti za škodu, tj. osobou s níž nebylo jednáno jako s účastníkem řízení, ačkoliv s ní jako s účastníkem řízení jednáno být mělo.

Žadatel mohl jakoukoliv nemajetkovou újmu pocítovat toliko prostřednictvím obchodní korporace, neboť příčinná souvislost mezi nezákonnými rozhodnutími (zajišťovacími příkazy) a žalobcem tvrzenou nemajetkovou újmou byla přerušena vztahem žadatele ke zmíněné obchodní korporaci. Právě od tohoto vztahu, nikoliv od nezákonných rozhodnutí (zajišťovacích příkazů), žadatel svoji nemajetkovou újmu odvozuje. Není tedy příčinné souvislosti mezi tvrzenou nemajetkovou újmou žadatele a škodní událostí.

Žadatel svoji aktivní věcnou legitimaci spatřuje v tom, že se cítil být v předmětném daňovém řízení třetí osobou podle § 22 daňového řádu. Zmíněné ustanovení daňového řádu stanoví, že třetími osobami se rozumějí osoby jiné než daňový subjekt, které mají práva a povinnosti při správě daní, nebo jejichž práva a povinnosti jsou správou daní dotčena. K tomu uvádím, že ze spisového materiálu vyplývá, že žadatel byl v daňovém řízení toliko osobou nadanou procesní způsobilostí jednat jménem právnické osoby Tabák Plus při správě daní.

Jde-li o promlčecí dobu pro uplatnění práva na náhradu nemajetkové újmy, tato s ohledem na skutečnost, že žadatel není aktivně věcně legitimován, nepočala běžet. Počátek běhu promlčecí doby je vázán nejen na existenci nezákonného rozhodnutí či nesprávného úředního postupu, ale též na podmínku vzniku škody, k němuž v daném případě nedošlo. Promlčecí doba k uplatnění práva na náhradu nemajetkové újmy nemůže počít běžet v případě, kdy žádné právo na náhradu takové újmy nevzniklo.

Ze spisového materiálu jsem zjistil, že finanční úřad vydal v průběhu daňové kontroly zajišťovací příkazy na úhradu daně z přidané hodnoty, která nebyla dosud stanovena, a to ve výši, v jaké předpokládal doměření z důvodu možné účasti obchodní korporace na podvodném jednání.

Z vyhodnocení celkových ekonomických poměrů obchodní korporace v průběhu daňové kontroly vyplynulo, že eventuální možnost domoci se uspokojení daňových pohledávek bude výrazně ztížena či dokonce znemožněna. Tato obava finančního úřadu vyplynula z charakteru vykazovaných aktiv, které byly tvořeny v převážné míře snadno obchodovatelnými zásobami zboží, a dále osobními automobily a dalším movitým majetkem.

Obchodní korporace podle informací z katastru nemovitostí nebyla vlastníkem nemovitých věcí, v době předcházející daňové kontrole nekumulovala finanční prostředky na svých bankovních účtech ve výši postačující na úhradu v budoucnu stanovené daně a peněžní prostředky, s nimiž disponovala, bylo možné z účtu převádět v reálném čase. Proto finanční úřad rozhodl o vydání zajišťovacích příkazů podle § 167 daňového řádu ve spojení s § 103 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů. Zajišťovací příkazy tak byly účinné a vykonatelné dnem jejich vydání.

Ze spisového materiálu dále vyplývá, že Odvolací finanční ředitelství v rámci vedeného soudního řízení správního vyrozumělo krajský soud o záměru uspokojit žalobkyni podle § 124 daňového řádu a § 62 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.

Odvolací finanční ředitelství vydalo rozhodnutí, jímž změnilo výrok rozhodnutí o odvolání proti zajišťovacím příkazům tak, že veškeré odvoláním napadené zajišťovací příkazy zrušilo a řízení o nich zastavilo. Odvolací finanční ředitelství tak učinilo z důvodu, že lhůta pro vydání rozhodnutí o odvolání proti zajišťovacím příkazům byla vydáním rozhodnutí o odvolání zkonsumována, neboť je podle § 168 odst. 1 daňového řádu lhůtou propadnou, která po skončení soudního přezkumu rozhodnutí o zajištění daně nepokračuje a ani neběží znovu. Správce daně v dalším řízení po soudním přezkumu, v němž správní soud zrušil pouze rozhodnutí o odvolání proti zajišťovacím příkazům a věc vrátil žalovanému správnímu orgánu k dalšímu řízení, nemůže jinak než pouze zrušit zajišťovací příkazy, jelikož nemá žádnou lhůtu na vydání nového rozhodnutí o odvolání.

Obchodní korporace jakožto žalobkyně krajskému soudu sdělila, že postupem žalovaného Odvolacího finančního ředitelství (tj. vydáním rozhodnutí, kterým bylo změněno rozhodnutí o odvolání proti zajišťovacím příkazům) byla uspokojena, načež krajský soud usnesením řízení o žalobě proti rozhodnutí Odvolacího finančního ředitelství zastavil.

Důležité je v dané věci podotknout, že zajišťovací příkazy byly Odvolacím finančním ředitelstvím zrušeny s ohledem na procesní vývoj událostí, a nikoliv z důvodu, že by z hlediska hmotněprávního byly nezákonnými při jejich vydání.

K tvrzení žadatele o existenci nesprávného úředního postupu spočívajícího v nepřiměřené délce řízení a k argumentaci žadatele stanoviskem občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 206/2010 ze dne 13. 4. 2011 je nutno uvést, že předmětné stanovisko na daňová řízení nepřiléhá, jelikož čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod na daňová řízení nedopadá. Existenci nesprávného úředního postupu spočívajícího v nepřiměřenosti délky řízení tak v daném případě podle mého názoru nelze shledat, a to ani v případě, pokud by žádost o náhradu nemajetkové újmy byla učiněna aktivně věcně legitimovaným subjektem.

Případ 2

Žadatel uvádí, že mu vznikla škoda při výkonu veřejné moci orgány Finanční správy České republiky, jakožto důsledek rozhodnutí finančního úřadu, která byla posléze Odvolacím finančním ředitelstvím v odvolacím řízení zrušena či změněna. Konkrétně se jednalo jeden platební výměr na daň z přidané hodnoty a dva dodatečné platební výměry na daň z přidané hodnoty.

Žadatel svým podáním požaduje náhradu škody, konkrétně ušlého zisku v celkové výši 7.829.505 Kč, a dále náhradu nákladů na zastoupení v daňovém řízení ve výši 37.500 Kč. Celkem tak požaduje částku 7.867.005 Kč.

Nárok na náhradu škody uplatňuje žadatel ve vazbě na rozhodnutí Odvolacího finančního ředitelství, jímž byly zrušeny dodatečné platební výměry finančního úřadu, a dále ve vazbě na rozhodnutí Odvolacího finančního ředitelství, kterým byl změněn platební výměr finančního úřadu. Promlčecí doba neuplynula. Jinak je tomu v případě nároku na náhradu škody, který žadatel váže na druhé z odkazovaných rozhodnutí o odvolání. Zde promlčecí doba uplynula.

Řešení případu 2

Žadatel ve své žádosti zmiňuje tři rozhodnutí (jeden platební výměr a dva dodatečné platební výměry) finančního úřadu, jimiž byla vyměřena/doměřena daň z přidané hodnoty, která byla posléze Odvolacím finančním ředitelstvím změněna/zrušena.

Dodatečné platební výměry mohou s ohledem na odůvodnění rozhodnutí o odvolání považovat za rozhodnutí nezákonná, protože mohla být za splnění zákonných podmínek příčinou vzniku škody. Žadatel nicméně požadovanou výši ušlého zisku ničím konkrétně nedokládá, protože nelze shledat existenci příčinné souvislosti, tj. vztah mezi rozhodnutími finančního úřadu a vznikem škody.

Žadatel uvádí, že z důvodu, že byla zdanitelná plnění prověřována u jeho obchodního partnera, vypověděl mu tento obchodní partner nájemní smlouvu, jelikož jej považoval za rizikového. Žadatel proto vyčísluje škodu v podobě ušlého zisku, kterého by dle jeho názoru dosáhl, pokud by i nadále provozoval čerpací stanici. Ušlý zisk žadatel počítá z čistého zisku, kterého by dosahoval za dobu od vypovězení smlouvy do vydání nových rozhodnutí o odvolání. Vedle ušlého zisku požaduje náhradu nákladů zastoupení v daňovém řízení, kdy tyto náklady vyčísluje za 15 hodin při sazbě 2.500 Kč na hodinu, tedy na částku 37.500 Kč.

Žadatel se ve svém podání omezuje toliko na pouhé tvrzení, že ukončení nájemního vztahu bylo zapříčiněno tím, že správce daně u obchodního partnera žadatele ověřoval vydání konkrétních daňových dokladů. Prověřování skutkového stavu ze strany správce daně prováděné v rámci procesních postupů při správě daní nelze považovat za nesprávný úřední postup, neboť jde o zcela legální výkon pravomoci orgánu Finanční správy České republiky. Dále nelze přehlédnout, že předmětná nájemní smlouva byla vypovězena podle jejího čl. 20.2. – tj. bez udání důvodu. Tvrzení žadatele, tak není objektivně ničím podloženo. Je proto pouhou spekulací, že by nájemní vztah pokračoval až do data, které si žadatel sám vytyčil jako konec období, po které přicházel o zisk, který generoval před rokem 2013.

Ušlým ziskem se obecně rozumí újma spočívající ve skutečnosti, že u poškozeného nedojde v důsledku škodní události k rozmnožení majetkových hodnot. Je tak zcela na žadateli, aby tvrdil a prokázal vznik ušlého zisku, kdy např. absencí výše uvedené částky nemohl provést investice v rámci svého podnikání, či si musel vzít v důsledku absence hotovosti u peněžního ústavu úvěr, apod. Žadatel v daném případě ve své žádosti o přiznání náhrady škody žádné takové skutečnosti neuvádí a ani nedokládá. Žadatelovo vymezení doby, po kterou mu údajně měl být znemožněn zisk z dalšího provozu výše zmíněných zařízení rovněž nelze akceptovat.

Ušlý zisk může vzniknout za situace, kdy se nedostavilo rozmnožení majetku, které by bylo možné běžně očekávat. Překážku, která zabránila zmíněnému rozmnožení majetku, resp. překážku, která zasáhla do děje vedoucího k určitému zisku, může v konkrétním případě představovat škodní událost. Nárok na ušlý zisk však nevzniká, neexistuje-li vysoká pravděpodobnost, že by k rozmnožení majetku skutečně došlo, tj. nestačí pouhá ničím neodůvodněná naděje dosažení zisku. Ušlý zisk nemůže představovat jen zmaření zamýšleného záměru s pozitivním finančním tokem, nebo snad příslibu možného majetkového přínosu, nejsou-li zde existující či reálně dosažitelné okolnosti, z nichž lze usuzovat, že nebýt škodní události, pak by k zamýšlenému zisku skutečně došlo.

Je pravdou, že samotné stanovení výše ušlého zisku vždy vychází z určité hypotézy, nicméně nemůže být zcela libovolné. Musí být provedeno tak, aby byla zjištěna vysoce pravděpodobná výše ušlého zisku, tj. výše blízká podle běžného racionálního uvažování jistotě.

Škoda spočívající ve zmaření určité podnikatelské příležitosti je vyčíslením částky, kterou by mohl daný subjekt reálně získat a jejíž nabytí mu mělo být znemožněno právě nesprávným úředním postupem nebo nezákonným rozhodnutím. Takové vyčíslení vyžaduje mnohem podrobnější, a především kvalifikovanou analýzu, nikoliv jen prostý průměr příjmů z období před více než sedmi lety.

K požadavku na náhradu nákladů zastoupení v daňovém řízení lze uvést pouze tolik, že nelze přiznat náhradu vynaložené smluvní odměny zástupce. Tato náhrada by musela být vypočtena podle § 31 odst. 3 zákona o odpovědnosti za škodu na základě zvláštního předpisu, kterým je vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů. Rovněž by muselo být zohledněno, že mohou být nahrazeny jen účelně vynaložené náklady směřující k napravení/odklizení nezákonného rozhodnutí. Mimosmluvní odměna za jeden úkon právní služby je při zastupování ve správním řízení 1.000 Kč a paušální náhrada hotových výdajů činí částku 300 Kč na jeden úkon právní služby. Žadateli by tak sice mohla náležet náhrada nákladů právního zastoupení za podaná odvolání a jejich doplnění, avšak zde je nutno připomenout, že žadateli již byl přiznán úrok z nesprávně stanovené daně podle § 254 daňového řádu v celkové částce 366.311 Kč. Náhrada účelně vynaložených nákladů na právní zastoupení směřující k odklizení nezákonných rozhodnutí o stanovení daně by tak zcela nepochybně musela být považována za pokrytou právě tímto úrokem.

Žádosti o přiznání náhrady škody tak nelze vyhovět, a to pro nesplnění zákonných podmínek. Přiznat náhradu škody nebo přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu, které byly způsobeny daňovému subjektu jednáním správce daně, lze pouze v rozsahu, v jakém nevzniká úrok hrazený správcem daně (§ 251d daňového řádu). Škoda spočívající v účelně vynaložených nákladech řízení byla již nahrazena v rovině daňové, a to přiznaným úrokem z nesprávně stanovené daně podle § 254 daňového řádu.

Případ 3

Žadatelka požaduje náhradu škody, jež měla vzniknout v důsledku nezákonných rozhodnutí finančního úřadu (zajišťovacích a exekučních příkazů). Nezákonnost žadatelka spatřuje v tom, že jí byla „zabavena“ dvě vozidla. Žadatelka uvádí, že zmíněná vozidla byla zahrnuta do soupisu věcí, jež mají být prodány na základě exekučních příkazů, a to z důvodu

vymáhání nedoplatků obchodní korporace. K tomu žadatelka dodává, že exekučními tituly byly zajišťovací příkazy vydané finančním úřadem.

Žadatelka poukazuje na skutečnost, že zajišťovací příkazy byly zrušeny jako nezákonné rozsudkem krajského soudu, a proto byly nezákonnými i navazující exekuční příkazy. K tomu žadatelka dodává, že daňové řízení bylo podle jejího názoru postiženo nesprávným úředním postupem, když správce daně tvrdil, že předmětná vozidla jsou majetkem obchodní korporace. S ohledem na výše uvedené žadatelka konstatuje, že jí vznikla škoda, a to nejen na majetku, ale také na výnosech a na cti.

K tomu žadatelka dodává, že škodu na vozidlech dosud nelze vyčíslit, neboť jí stále nebyla předmětná vozidla ze strany finančního úřadu vydána a nelze tedy předjímat, v jakém stavu se vozidla nacházejí. Žadatelka k tomu dodává, že z uvedeného důvodu není možné ani vyčíslit ušlý zisk z neuskutečněných „pronájmů“ předmětných vozidel. Běžná cena „pronájmu“ se dle tvrzení žadatelky pohybuje u prvního z vozidel kolem 1.000 Kč bez DPH za jeden den a u druhého z vozidel kolem 2.500 Kč bez DPH za jeden den. Ke dni podání žádosti o náhradu škody podle tvrzení žadatelky uplynulo již 1.683 dnů.

Škoda spočívající v ušlém zisku tak podle výpočtu žadatelky činí u prvního z vozidel 1.683.000 Kč bez DPH a u druhého z vozidel 4.207.500 Kč bez DPH. Žadatelka tak požaduje celkovou částku ve výši 5.890.500 Kč. K této celkové částce je podle žadatelky třeba přičíst také škodu na vozidlech a na jejich hodnotě, včetně příslušenství, kterou však nelze vyčíslit do doby, než jí budou vozidla vrácena. Žadatelka dále požaduje přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu, a to konkrétně formou omluvy.

Řešení případu 3

K žadatelkou zmiňovanému rozsudku krajského soudu uvádím, že žalobkyní byla v daném případě obchodní korporace a nikoliv žadatelka. Stejně tak adresátem dotčených rozhodnutí byla obchodní korporace a nikoliv žadatelka, neboť daňové řízení bylo vedeno u daňového subjektu – právnické osoby.

K otázce promlčecí doby uvádím, že s ohledem na skutečnost, že žadatelka není aktivně věcně legitimována, nepočala běžet promlčecí doba pro uplatnění práva na náhradu škody a ani promlčecí doba pro uplatnění práva na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu. Promlčecí doba nemůže počít běžet v případě, kdy žádné právo na náhradu škody a nemajetkové újmy nevzniklo. Počátek běhu promlčecí doby je vázán nejen na existenci nezákonného rozhodnutí či nesprávného úředního postupu, ale též na podmínku vzniku škody na straně poškozeného, k němuž v daném případě nedošlo.

Základním předpokladem uplatnění nároku na náhradu škody je aktivní věcná legitimace poškozené osoby. Zvažovat odpovědnost státu za škodu tak lze jen za podmínky účastenství poškozeného v řízení, v němž bylo vydáno nezákonné rozhodnutí. „Účastníkem“ daňového řízení byla v daném případě obchodní korporace (daňový subjekt) a nikoliv žadatelka - manželka jednatele uvedené obchodní korporace. Žadatelka nebyla v daňovém řízení ani osobou vymezenou v § 7 odst. 2 zákona o odpovědnosti za škodu, tj. osobou s níž nebylo jednáno jako s účastníkem řízení, ačkoliv s ní jako s účastníkem řízení jednáno být mělo. Žadatelce tak nemohla vzniknout škoda a ani nemohla přímo pociťovat jakoukoliv nemajetkovou újmu.

Z důvodu absence aktivní věcné legitimace žadatelky nebyl shledán vznik škody, pročež nemůže být řeč ani o jakékoliv příčinné souvislosti mezi škodou a škodním následkem. Tvrzení žadatelky, že byla vlastníkem motorových vozidel postižených daňovou exekucí nebylo v daňovém řízení prokázáno.

K částce požadované za tvrzenou nemajetkovou újmu uvádím, že i nemajetková újma musí mít základ v nezákonném rozhodnutí či v nesprávném úředním postupu a žadatel vznesený nárok musí individualizovat co do následku i příčinné souvislosti. V případě žadatelky nelze shledat jakoukoli příčinnou souvislost mezi tvrzenou nemajetkovou újmou a nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem.

Případ 4

Ministerstvo financí obdrželo dvě žádosti o náhradu škody. Žadatelé zde vystupují jako členové statutárního orgánu téže obchodní korporace. Jeden z žadatelů zastává funkci předsedy představenstva a druhý funkci místopředsedy představenstva.

V úvodu svých podání oba žadatelé shodně uvádějí, že správce daně zahájil u obchodní korporace daňovou kontrolu, jejímž výsledkem byla doměřená daň z přidané hodnoty ve výši 114.540.611 Kč. K tomu dodávají, že k zajištění této daně byly vydány dále zajišťovací příkazy.

Každý z žadatelů se domáhá přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu, jež mu měla vzniknout v důsledku vydání nezákonných rozhodnutí – zajišťovacích příkazů.

Za nezákonná rozhodnutí žadatelé shodně označují zajišťovací příkazy, které byly podle § 167 daňového řádu a podle § 103 zákona o dani z přidané hodnoty vydány k zajištění dosud nestanovené daně z přidané hodnoty.

K následnému doměření daně je důležité pro úplnost doplnit, že po ukončení daňové kontroly byly vydány dodatečné platební výměry, jimiž byla obchodní korporaci doměřena daň z přidané hodnoty za jednotlivá zdaňovací období. Obchodní korporace se proti dodatečným platebním výměrům na daň z přidané hodnoty odvolala, avšak vzhledem k ukončení přezkumného jednání v insolvenčním řízení došlo ze zákona k zastavení nalézacích řízení a dodatečné platební

výměry nabyly právní moci (§ 243 odst. 2 daňového řádu). Pravost a výše přihlášených daňových pohledávek byla v průběhu insolvenčního řízení po řadě incidenčních sporů potvrzena. Pro přezkum daňových pohledávek bylo definitivním usnesení Ústavního soudu, jímž byla odmítnuta ústavní stížnost insolvenčního správce.

K zajišťovacím příkazům žadatelé uvádějí, že tyto byly ve své době považovány za kontroverzní a nepřiměřené a vyvolaly v odborné i laické veřejnosti pozdvižení, protože se i obchodní korporace pravidelně objevovaly v médiích v nelichotivých souvislostech.

Nemajetkovou újmu, jež měla vzniknout v důsledku výkonu veřejné moci, žadatelé dovozují nepřímou tak, že v důsledku nezákonných rozhodnutí došlo k

- zásahu do jejich vážnosti a cti a zhoršení společenského postavení, jelikož obchodní korporace, v níž mají účast, je nyní okolím i širokou veřejností spojována s daňovým podvodem;
- poškození dobré pověsti, kdy na ně okolí začalo nahlížet jako na podvodníky, což vedlo ztrátě obchodních kontaktů, zhoršení sousedských vztahů a zpretrhání vazeb na rodinné příslušníky a přátele;
- zhoršení společenského uplatnění, jelikož žadatelé nyní mají problém najít si zaměstnání, které odpovídá jejich odbornosti a kvalifikaci;
- zhoršení společenského uplatnění též na straně potomků žadatelů, s nimiž je nyní jednáno skrze filtr předmětných událostí, což zhoršuje jejich pozici na trhu práce;
- zásahu do partnerských vztahů žadatelů, které se sice nerozpadly, avšak nemohou správně fungovat;
- vzniku zdravotních potíží a duševních útrap.

Zadostiučinění za nemajetkovou újmu každý z žadatelů nárokuje v penězích, a to každý ve výši 100.000 Kč. Současně požadují vyvěšení písemné omluvy v jimi navrženém znění na úřední desce finančního úřadu, a to po dobu 30 dnů.

Řešení případu 4

K požadavku podatelů předně uvádím, že účastníkem řízení byla v daném případě obchodní korporace a nikoliv členové jejího statutárního orgánu (žadatelé). Finanční úřad zahájil u obchodní korporace daňovou kontrolu daně z přidané hodnoty, jejímž výsledkem byla doměřená daň. K zajištění této daně byly v průběhu daňové kontroly podle § 167 daňového řádu a podle § 103 zákona o dani z přidané hodnoty vydány zajišťovací příkazy uvedené v tabulce níže.

Zdaňovací období	Výše zajištění
Duben	19.242.485 Kč

Květen	17.063.269 Kč
Červen	20.203.693 Kč
Červenec	18.402.827 Kč
Srpen	7.726.419 Kč
Září	15.137.697 Kč
Říjen	16.764.221 Kč
CELKEM	114.540.611 Kč

Rozsudkem Nejvyššího správního soudu byly zajišťovací příkazy uvedené v tabulce č. 1 zrušeny, a to včetně rozhodnutí Odvolacího finančního ředitelství, kterým byla zamítnuta odvolání proti předmětným zajišťovacím příkazům, a dále včetně rozsudku krajského soudu, kterým byla zamítnuta žaloba proti výše uvedenému rozhodnutí Odvolacího finančního ředitelství. Důvodem zrušení zajišťovacích příkazů byla podle soudu nekonkrétnost a neurčitost úvah o nedobytnosti v budoucnu stanovené daně. Mohu tak konstatovat, že v daňovém řízení bylo po formální stránce vydáno nezákonné rozhodnutí.

Oba žadatelé požadují přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu ve výši 100.000 Kč, která jim údajně vznikla nezákonnými rozhodnutími finančního úřadu. Událost, která měla ke vzniku nemajetkové újmy vést, žadatelé spatřují ve vydání zajišťovacích příkazů, jež byly posléze Nejvyšším správním soudem pro nezákonnost zrušeny. Ani jeden z žadatelů však nebyl účastníkem řízení, v rámci něhož byly vydány předmětné zajišťovací příkazy, a proto ani jeden z žadatelů není aktivně věcně legitimován k uplatnění tvrzené nemajetkové újmy způsobené zmíněnými nezákonnými rozhodnutími. Proto nemůže existovat ani příčinná souvislost mezi údajnou nemajetkovou újmou žadatelů a škodní událostí (nezákonnými rozhodnutími).

4.5. Přiznaná náhrada škody

Případ

Ministerstvo financí obdrželo žádost o přiznání náhrady škody v celkové výši 35.477 Kč, která se skládá z dílčích nároků ve výši 23.038 Kč, ve výši 9.293 Kč a ve výši 3.146 Kč.

První z dílčích nároků na náhradu škody ve výši 23.038 Kč je uplatňován ve vazbě na rozhodnutí finančního úřadu - platební výměr na úrok z prodlení. Proti zmíněnému platebnímu výměru bylo podáno odvolání, jemuž finanční úřad zcela vyhověl, a platební výměr zrušil.

Druhý z dílčích nároků na náhradu škody ve výši 9.293 Kč je uplatňován ve vazbě na rozhodnutí finančního úřadu - platební výměr na úrok z prodlení. Proti zmíněnému platebnímu výměru bylo podáno odvolání, jemuž finanční úřad rovněž zcela vyhověl, a platební výměr zrušil.

Třetí z dílčích nároků na náhradu škody ve výši 3.146 Kč je uplatňován ve vazbě na písemnost finančního úřadu, kterou bylo vyrozumění o převedení přeplatku. Proti tomuto vyrozumění brojil žadatel námitkou podle § 159 daňového řádu. Námitce finanční úřad rozhodnutím částečně vyhověl. Žadatel je však toho názoru, že jeho námitce bylo fakticky vyhověno zcela.

Majetkovou újmu v každém z uvedených případů žadatel spatřuje v tom, že kdyby finanční úřad nepostupoval při vydání zmíněných platebních výměrů na úrok z prodlení a zmíněného vyrozumění o převedení přeplatku v rozporu se zákonem, nemusely být uplatněny zákonné prostředky ochrany, resp. nemusely být vynaloženy finanční prostředky na zastoupení daňovým poradcem.

Řešení případu

Po prostudování spisového materiálu mohu konstatovat, že došlo k naplnění zákonných podmínek pro uplatnění náhrady škody. Tento závěr jsem učinil na základě skutkového stavu, přičemž jsem shledal existenci nesprávného úředního postupu, vznik škody i kauzální nexus. Účastníkem řízení byl v daném případě poškozený, tedy podmínka aktivní věcné legitimace je splněna. Nárok na náhradu škody byl u Ministerstva financí uplatněn v promlčecí době.

Náhrada škody podle § 31 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu zahrnuje také takové náklady řízení, které byly poškozeným účelně vynaloženy na zrušení nebo změnu nezákonného rozhodnutí nebo na nápravu nesprávného úředního postupu.

Za den oznámení zrušovacího rozhodnutí se pro účely uplatnění nároku poškozeného ve smyslu judikatury Nejvyššího soudu (např. rozsudky sp. zn. 30 Cdo 2093/2012 ze dne 20. 11. 2012 a sp. zn. 30 Cdo 1362/2013 ze dne 4. 9. 2013, oba dostupné na www.nsoud.cz) považuje den, kdy zrušovací rozhodnutí nabylo právní moci, neboť právě tímto dnem lze původní rozhodnutí mít za odklizené.

Platební výměry na úroky z prodlení byly následně v odvolacím řízení podle § 113 odst. 1 písm. a) daňového řádu zrušeny, a proto mohu konstatovat, že jsou rozhodnutími nezákonnými. Vyrozumění o převedení přeplatku nebylo rozhodnutím, ale toliko úkonem správce daně při placení daní, proti němuž následně poškozený brojil námitkou podle § 159 daňového řádu. Učiněné námitce bylo finančním úřadem částečně vyhověno, a to tak, že vyrozumění o převedení přeplatku bylo pro nesprávnost zrušeno. Proto mohu konstatovat, že vyrozumění o převedení přeplatku bylo nesprávným úředním postupem.

Ke vzniku majetkové újmy uvádím, že k němu došlo v důsledku nesprávného úředního postupu finančního úřadu při převedení přeplatku, o němž bylo vydáno vyrozumění o převedení přeplatku, po němž následovalo vydání zmíněných platebních výměrů na úrok z prodlení, které

byly v odvolacím řízení pro nezákonnost zrušeny. Nebýt zmíněného nesprávného úředního postupu finančního úřadu, nebylo by ani nezákonných rozhodnutí (platební výměry na úroky z prodlení), proti nimž bylo nutné brojit zákonnými prostředky ochrany.

Jde-li o náklady zastoupení, tyto náklady jsou podle § 31 odst. 3 zákona o odpovědnosti za škodu součástí nákladů řízení. Náklady zastoupení zahrnují účelně vynaložené hotové výdaje a odměnu za zastupování. Výše odměny se určí podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně.

Poškozený v případě prvních dvou dílčích nároků požaduje náklady řízení ve výši sazby za úkon právní služby vyčíslené podle tarifní hodnoty uvedené v § 7 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „advokátní tarif“), přičemž v případě prvního z dílčích nároků za tarifní hodnotu považuje částku 226.371 Kč a v případě druhého z dílčích nároků za tarifní hodnotu považuje částku 60.255 Kč. Pro vysvětlení je třeba uvést, že v obou případech za tarifní částku považuje výši úroku z prodlení. Náhradu majetkové újmy tak poškozený požaduje ve výši 23.038 Kč a ve výši 9.293 Kč.

Použitý způsob stanovení tarifní hodnoty označuji jako nesprávný, neboť § 10 odst. 1 advokátního tarifu, které je svou povahou speciální, stanoví, že při zastupování ve správním řízení, včetně řízení o přestupcích nebo o jiných správních deliktech se považuje za tarifní hodnotu částka 5.000 Kč.

V případě třetího z dílčích nároků poškozený požaduje náklady řízení ve výši sazby za úkon právní služby vyčíslené dle tarifní hodnoty uvedené v ustanoveních § 7 a § 10 advokátního tarifu. Za tarifní hodnotu považuje částku 5.000 Kč. Náhradu požaduje ve výši 3.146 Kč.

Zmocněnec poškozeného je daňovým poradcem. Ustanovení § 3 odst. 3 zákona České národní rady č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky, ve znění pozdějších předpisů, stanoví, že daňové poradenství se poskytuje na základě smlouvy uzavřené mezi daňovým poradcem nebo hostujícím daňovým poradcem a klientem. Za poskytnutí daňového poradenství náleží daňovému poradci nebo hostujícímu daňovému poradci odměna, jejíž výši si obě smluvní strany dohodnou. Ze spisového materiálu poskytnutého finančním úřadem jsem zjistil, že plná moc udělená poškozeným zmocněnci – daňovému poradci, jež se mimo jiné vztahuje na veškeré úkony, které v řešené věci jménem poškozeného učinila, byla u správce daně uplatněna již před delší dobou. Vše tak nasvědčuje tomu, že jde o zmocnění trvalého charakteru, nikoliv ke konkrétní věci.

Zvláštním právním předpisem o mimosmluvní odměně je již zmíněný advokátní tarif.

Při zastupování ve správním řízení, včetně řízení o přestupcích nebo o jiných správních deliktech se ve smyslu ustanovení § 10 odst. 1 advokátního tarifu považuje za tarifní hodnotu částka 5.000 Kč. Ustanovení § 6 odst. 1 advokátního tarifu stanoví, že výše mimosmluvní odměny se stanoví podle sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby a podle počtu úkonů právní služby, které advokát ve věci vykonal. Sazba mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby je zakotvena v ustanovení § 7 advokátního tarifu a z tarifní hodnoty přes 1.000 Kč do 5.000 Kč činí 1.000 Kč. K uvedené mimosmluvní odměně náleží i náhrada hotových výdajů podle ustanovení § 13 odst. 4 advokátního tarifu ve výši 300,- Kč za jeden úkon právní služby. I když lze v daném případě předpokládat, že mezi poškozeným a jeho zmocněncem je sjednána paušální odměna v rámci výkonu daňového poradenství, měly učiněné úkony právní služby za následek odstranění nesprávného úředního postupu a nezákonných rozhodnutí. Proto považuji za účelně vynaložené toliko tři úkony právní služby (podání námítky a dvou odvolání proti platebním výměrům na úrok z prodlení) v celkové výši 3.000 Kč, (tj. 3 x 1.000 Kč). K tomu dále náleží paušální částka náhrady hotových výdajů za celkem tři úkony právní služby v celkové výši 900 Kč (tj. 3 x 300 Kč). Celkem tedy 3.900 Kč. Tvrzené náklady na odměnu za převzetí a přípravu zastoupení uznat nemohu, a to z důvodu, že z rozsahu zmocnění je zjevné, že zmocněnec tak činil dlouhodobě. S ohledem na skutečnost, že poškozený je plátcem daně z přidané hodnoty, nemůže být přiznávaná náhrada majetkové újmy navýšena o tuto daň.

Závěr

Jak jsem již zmínil v úvodu, v rámci své praxe jsem se často setkával s tím, že osoby domáhající se náhrady škody nebo přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu nebyly mnohdy úspěšné, přestože byla jejich věc v konečné fázi řešena až na nejvyšším stupni soudní soustavy. Posouzením opakujících se případů, kdy se jednotlivé osoby domáhaly náhrady škody nebo přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu, jsem dospěl k tomu, že se tyto osoby velmi často dopouštějí chyby spočívající v tom, že uplatňují nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy, přestože jim škoda nebo nemajetková újma vzniknout nemohla, a to z důvodu, že „účastníkem“ daňového řízení byla osoba jiná, nejčastěji osoba právnická, v níž mají účast. Tato chyba totiž má vždy bez dalšího za následek to, že náhradu škody nebo nemajetkové újmy nelze přiznat.

Dalším zjištěným problémem je, že některé osoby domáhající se náhrady škody nebo přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu by na požadované plnění nárok měly, pokud se jej domáhaly efektivně. Často jsem se setkal s tím, že tvrzená škoda nebo nemajetková újma není ničím doložena. Tento nedostatek rovněž způsobuje neúspěšnost těchto osob.

Osoby uplatňující u Ministerstva financí nárok na náhradu škody nebo na přiznání přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu by měly pečlivěji přistupovat k vyhotovení své žádosti a svá tvrzení vždy podložit relevantními a racionálními důkazy. V případech, kdy byla požadováno přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu v penězích nebyl vznik této újmy dostatečně podložen. Podložena nebyla v žádném z případů příčinná souvislost mezi tvrzenou nemajetkovou újmu a událostí, která ji měla způsobit.

Závěrem tedy nezbývá než doporučit případným žadatelům, aby více dbali svých práv a efektivněji postupovali v rámci procesu, který má směřovat k jejich uspokojení.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

- RADVAN, Michal. *Propedeutika finančního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2021. ISBN 978-80-210-9948-7.
- PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015.
- KARFÍKOVÁ, Marie a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018.
- NOVOTNÁ, Monika, Kateřina JORDANOVÁ, Lenka KRUPIČKOVÁ a Jakub ŠOTNÍK. *Daňové řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-730-9.
- ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-013-4.
- KOBLIHA, Ivan., David Elisher, Josef Hochman, Radka Hunjan Koblihová, Jan Tuláček. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského práva: praktická příručka*. Praha: Leges, 2012. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-97-4.
- IŠTVÁNEK, František, Pavel SIMON, František Korbel. *Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-521-5.
- KORECKÁ, Věra. Skutečná škoda. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.
- NOVOTNÝ, Petr; KOUKAL, Pavel; ZAHOŘOVÁ Eva. *Nový občanský zákoník – náhrada škody*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8.
- TELEC, Ivo. Nemajetková újma. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.
- SIMON, Pavel. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci*. Praha: C.H. Beck, 2019. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-768-2.
- KOLÁŘ, Pavel. *Posilování stresem: cesta k odolnosti*. Praha: Euromedia Group, 2021. Universum (Euromedia Group). ISBN 978-80-242-7465-2.
- KOLBA, Jan; ŠULÁKOVÁ, Martina. *Nemajetková újma způsobená protiprávním výkonem veřejné moci*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-027-7.
- VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci: komentář*. 4. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-670-8.
- BREJCHA, Aleš. *Odpovědnost v soukromém a veřejném právu*. Praha: Codex Bohemia, 2000. ISBN 80-85963-92-2.
- TICHÝ, Luboš; HRÁDEK, Jiří. *Delikt ní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-625-8.
- KOBÍK, Jaroslav; TARANDA, Petr. *Náhrada škody způsobené v daňovém řízení*. Praha: ASPI, 2006. Daňová řada. ISBN 80-7357-199-4.
- SZTEFEK, Martin. *Ekonomická analýza delikt ního práva*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer (dříve ASPI). ASPI_ID MN702CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

HURDÍK, Jan; FIALA, Josef; HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Úvod do soukromého práva. 2., rozšířené a upravené vydání* Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-2976-5.

ROZEHNAL, T. *Daňový řád: Praktický komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO280_p12009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

ČAPEK, Jan. *Evropská Úmluva o ochraně lidských práv: [komentář s judikaturou]*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-789-8.

KMEC, Jiří. Kapitola XVI [Právo na spravedlivý proces (čl. 6 EÚLP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAR, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012.

BAŇOUC, H., BAROŠ, J., BOBEK, M., JÄGER, P., KOKEŠ, M., KYSELA, J., LANGÁŠEK, T., MOLEK, P., POSPÍŠIL, I., ŠIMÁČKOVÁ, K., ŠIMÍČEK, V., WAGNEROVÁ, E., WINTR, J. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO2_1993CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

GROSSOVÁ, M. E., MATYÁŠOVÁ, L. *Daňový řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges. ASPI_ID KO28012009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

IŠTVÁNEK, František, Pavel SIMON, František Korbel. *Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-521-5.

GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří; ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5. Strana č. 473.

JIRSA, J. *Občanský soudní řád, 2. část: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO99_p2b1963CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

RŮČKOVÁ, Petra. *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi*. 7. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2021. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-3124-2.

BĚLINA, M. § 123. In: BĚLINA, M., BĚLINA, T., BOGNÁROVÁ, V., HOLUB, A., KAHLE, B., KAUCKÝ, J., KOPECKÝ, M., MEZEIOVÁ, V., MORÁVEK, J., PICHRT, J., RIEDLOVÁ, E., ROTHOVÁ, E., SMEJKAL, L., STÁDNÍK, J. a kol. *Zákon o státní službě: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO234_2014CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Ušlý zisk - Náhrady škod.cz. Odškodné, bolestné, trvalé následky - Náhrady škod.cz [online]. Copyright © Náhrady Škod.cz. Dostupné z: <https://nahradyskod.cz/usly-zisk/>.

<https://www.cnb.cz/cs/obecne/slovník/index.html>

<https://www.cnb.cz/cs/>

3. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

Zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

4. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. II. ÚS 9/97 ze dne 29. září 1999.

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 590/08 ze dne 17. června 2008 uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu svazek 49, ročník 2008, strana č. 567, pod publikačním číslem 108/2008.

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 529/09 ze dne 13. března 2012 uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu svazek 64, ročník 2012, strana č. 625, pod publikačním číslem 51/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. června 2008, v právní věci sp. zn. 25 Cdo 936/2006, dostupné na www.nsoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2007, v právní věci sp. zn. 25 Cdo 296/2006, uveřejněný ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu v čísle vydání 4 ročník 2008, pod publikačním číslem 39/2008, strana č. 359.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. července 2012, v právní věci sp. zn. 28 Cdo 2474/2011, dostupné na www.nsoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. srpna 2008, v právní věci sp. zn. 25 Cdo 1233/2006, dostupný na www.nsoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. července 2012, v právní věci sp. zn. 28 Cdo 2426/2012, dostupný na www.nsoud.cz.

Rozsudek ze dne 11. 11. 2015 v právní věci sp. zn. 30 Cdo 3849/2014, dostupný na www.nsoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 1999, v právní věci sp. zn. 2 Cdon 129/97. Soudní judikatura z oblasti občanského, obchodního a pracovního práva, číslo vydání 1, ročník 2000. Strana č. 20, publikační číslo 5/2000.

Usnesení (Rc) Nejvyšší soud ČR - senát ze dne 23.02.2011 sp. zn. 28 Cdo 3199/2009 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2009, v právní věci sp. zn. 25 Cdo 490/2007, uveřejněné ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu v čísle vydání 10 ročník 2009, strana č. 1091, pod publikačním číslem 109/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2011, v právní věci sp. zn. 25 Cdo 3375/2008, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu v čísle vydání 7, ročník 2011, strana č. 878, pod pořadovým číslem 89/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 1999, v právní věci sp. zn. 2 Cdon 129/97, dostupný na www.nsoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2002, v právní věci sp. zn. 25 Cdo 430/2000, dostupný na www.nsoud.cz.

Nález pléna Ústavního soudu ze dne 8. července 2010, sp. zn. Pl. ÚS 36/08, publikovaný ve Sbírce zákonů pod č. 253/2010.

Nález Ústavního soudu ze dne 7. října 2008, sp. zn. II. ÚS 99/07, dostupný na www.nalus.cz.

Usnesení (Rc) Nejvyšší soud ČR - senát ze dne 23.02.2011 sp. zn. 28 Cdo 3199/2009 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Rozsudek (Rc) Krajský soud v Brně ze dne 22.12.2005 sp. zn. 60 Co 202/2005 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. července 2011, v právní věci sp. zn. 28 Cdo 2787/2010, dostupné na www.nsoud.cz.

Nález Ústavního soudu ze dne 28. srpna 2001, sp. zn. IV. ÚS 146/01, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu v čísle vydání 23, ročník 2001, strana č. 241, pod pořadovým číslem 129/2001.

Nález Ústavního soudu ze dne 4. července 2001, sp. zn. II. ÚS 225/01, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu v čísle vydání 23, ročník 2001, strana č. 35, pod pořadovým číslem 102/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky v právní věci sp. zn. 30 Cdo 4539/2011 ze dne 30. ledna 2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. dubna 2013, v právní věci sp. zn. 30 Cdo 1436/2013, dostupný na www.nsoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. ledna 2012, v právní věci sp. zn. 30 Cdo 2357/2010, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek v čísle vydání 4, ročník 2012, strana č. 521, pod pořadovým číslem 52/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. ledna 2013, v právní věci sp. zn. 30 Cdo 2174/2012, dostupný na www.nsoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2012, v právní věci sp. zn. 30 Cdo 3331/2011, uveřejněný v publikaci Soudní judikatura v oblasti občanského, obchodního a pracovního práva, v čísle vydání 8, ročník 2013, strana č. 604, pod pořadovým číslem 104/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2011, v právní věci sp. zn. 30 Cdo 1529/2011, dostupný na www.nsoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2011, v právní věci sp. zn. 30 Cdo 1684/2010, uveřejněný v publikaci Soudní judikatura z oblasti občanského, obchodního a pracovního práva, v čísle vydání 4, ročník 2012, strana č. 245, pod pořadovým číslem 43/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2019, v právní věci sp. zn. 25 Cdo 1065/2019, dostupný na www.nsoud.cz.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2018, v právní věci sp. zn. 25 Cdo 2311/2018, uveřejněné v publikaci Soudní judikatura z oblasti občanského, obchodního a pracovního práva, v čísle vydání 4, ročník 2020, strana č. 250, pod pořadovým číslem 36/2020.

Seznam ostatních zdrojů

Příručka k článku 6 Úmluvy: *Právo na spravedlivé řízení (občanská část)*. Dostupná na <https://www.echr.coe.int>.

Náhrada škody a nemajetkové újmy uplatňované v důsledku daňového řízení

Abstrakt

Diplomová práce je věnována problematice náhrady škody a nemajetkové újmy způsobené nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem při výkonu veřejné moci orgány Finanční správy České republiky. Škoda nebo nemajetková újma může vzniknout v důsledku daňového řízení, kdy konkrétní fyzická nebo právnická osoba, u níž bylo řízení vedeno, byla v procesním postavení daňového subjektu.

Oblast daňového řízení není sama o sobě jednoduchá a ve vazbě na zmíněnou náhradu škody nebo nemajetkové újmy jde o problematiku relativně složitou, blíže neobjasněnou, a ne pro každého na první pohled srozumitelnou. S nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem orgánu Finanční správy České republiky se v rámci životních situací může setkat každá fyzická či právnická osoba, které z pozice daňového subjektu vzniká daňová povinnost. Cílem této diplomové práce je proto jasně a srozumitelně přiblížit řešenou problematiku. K tomu slouží především vymezení klíčových pojmů z oblasti správy daní, které jsou relevantní pro pochopení veškerých souvislostí. Na to navazuje přiblížení právní úpravy náhrady škody způsobené při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a právní úpravy náhrady škody obecně.

Diplomová práce pamatuje rovněž na problematiku samotného uplatnění nároku na náhradu škody nebo na přiznání přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu, a to v jednotlivých fázích celého procesu, tj. počínaje uplatněním nároku u Ministerstva financí, přes jeho předběžné projednání, až po případnou žalobu na náhradu škody nebo na přiznání přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu. Vše je konečně doplněno o praktické případy rozdělené do jednotlivých kategorií a navrhované řešení těchto praktických případů, což má za cíl objasnit aplikaci relevantní právní úpravy na konkrétní životní situace.

Klíčová slova:

daňové řízení, škoda, nemajetková újma

Compensation for damage and non-material damage claimed as a result of tax proceedings

Abstract

The diploma thesis is devoted to the issue of compensation for damage and non-material damage caused by an illegal decision or incorrect official procedure in the exercise of public authority by the bodies of the Financial Administration of the Czech Republic. Damage or non-material damage may arise as a result of tax proceedings, when a specific natural or legal person, with whom the proceedings were conducted, was in the procedural position of a tax subject.

The field of tax proceedings is not simple in itself and in relation to the aforementioned compensation for damage or non-material damage, it is a relatively complex issue, not clarified in detail, and not understandable for everyone at first glance. Any natural or legal person who, from the position of a tax subject, incurs a tax obligation may encounter an illegal decision or an incorrect official procedure of the Financial Administration of the Czech Republic within the framework of life situations. The goal of this diploma thesis is therefore to clearly and comprehensibly approach the problem. This is mainly done by defining key concepts from the field of tax administration, which are relevant for understanding all contexts. This is followed by an approximation of the legal regulation of compensation for damage caused in the exercise of public authority by an illegal decision or incorrect official procedure and the legal regulation of compensation for damage in general.

The diploma thesis also remembers the issue of the actual application of the claim for damages or the award of adequate compensation for non-material damage, in the individual stages of the entire process, i.e. starting with the application of the claim at the Ministry of Finance, through its preliminary hearing, up to a possible claim for damages or to award adequate compensation for non-material damage. Finally, everything is supplemented by practical cases divided into individual categories and proposed solutions to these practical cases, which aims to clarify the application of relevant legislation to specific life situations.

Klíčová slova:

tax procedure, damage, non-material damage